

İDARE

Dahiliye Vekâletinin Aylık Mecmuası

Yıl 9

Mart 1936

Sayı 96

RESMÎ KISIM

Tayinler

Şubat 936 ayı içinde takdir edilenler

1/2/936 dan 1/3/936 ya kadar işi bitirilen emekli ve öksüz aylıkları

Kanunlar

T. B. M. M. kararları

Tefsirler

Kararnameler

Nizamnameler

Şûrayı devlet kararları

Dahiliye teftiş heyetinin 1936 yılı çalışması

Tamimler

GAYRÎ RESMÎ KISIM

İdarî ve Adlî Otoriteler tefrikine ait

Prensibin müeyyideleri (Mabait)

İbrahim Âli Erberk

Gazetecilik ve Matbaacılık T. A. Ş.

1936

Resmi Kısım

TAYİNLER
VALİLER

Sayı: 3925

Açık bulunan Ordu Valiliğine vekâletinde bulunan Patsa Kaymakamı Hayrının, asaleten tayini Dahiliye Vekilliğinin 16-1-936 tarih ve 416 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 29/1/936 toplantısında onanmıştır.

29/1/936

Sayı: 4002

Açık bulunan Çoruh Valiliğine eski Konya Saylavı Refiğin tayini, Dahiliye Vekilliğinin 5/2/936 tarih ve 918 sayılı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 6/2/936 da onanmıştır.

6/2/936

TAKDİRLER

936 şubat ayı içinde

VALİLER

Niğde Valisi Ziya Tekeli:

Aksaray kazası dahilinde 4000 hektar büyüklüğündeki Karasaz bataklığını kurutmak suretile hem halkın sıhhatine yararlı bir iş başardığından hem de büyük bir kısım araziyi iskân ve ziraate elverişli bir hale getirmeğe muvaffak olduğundan Sıhhat Vekâletince: takdirname verilmiştir.

Bursa Valisi Şefik Soyer:

Edirne Valisi Osman

Şahinbaş:

Çanakkale Valisi

Nizamettin:

Seyhan Valisi Tevfik Hadi

Baysal:

Vilâyet vergi tahsilâtının yüksek bir dereceye çıkarılmasında maliye memurlarına gösterilen yardımdan ötürü Maliye Vekâletince takdir edilmişlerdir.

KAYMAKAMLAR

Turgutlu Kaymakamı Kula kaymakamı iken 931
Sait Sayın: yılı yol parası tahsilâtını kaza
itibarile % 78-90 nisbetine
iblâğ etmek suretile gayret
gösterdiğinden ötürü Manisa
Valiliğince 31/7/932 tarihinde
takdirname ile taltif edil-
miştir.

Pasinler Kaymakamı Köy yolları köprü, mektep
Halis Ergün: ve nahiye hükümet konakları
ve Köy Kanununun tatbikatı
ve idare işlerinde çalışmasında
gösterdiği gayret ve muvaf-
fakiyetinden ötürü Erzurum
Vilâyetince takdir edilmiştir.

Kaş Kaymakamı M. Ali: On beş bin hektar bü-
yüklüğündeki Ovagelemiş ve
Karagöl bataklıklarının kuru-
tulmasındaki mesaisinden ötü-
rü Antalya Valiliğince takdir
edilmiştir.

Keşan Kaymakamı Hamdi
Orhon:

Tahsilât işlerinde göstermiş
olduğu gayretten ötürü Vilâ-
yetçe takdir edilmiştir.

MEKTUPÇULAR

Eskişehir mektupçusu
Rüştü Yurdakul:

Numarataj, nüfus sayımı, iskân
işlerinde ve bütün
muamelelerinde alâka ve
faaliyetle çalışmasından ötürü
Vilâyetçe takdir edilmiştir.

NÜFUS MÜDÜRLERİ

Afyon Vilâyeti Nüfus
Müdürü Hikmet Çınar:

Bir sene içinde nüfus dairesine
verilen nüfus vukuatlarını
gününde yazmak ve yapmak ve
diğer işleri de vaktinde görmek
suretile gayret gösterdiğinden
ötürü Vilâyetçe takdir edil-
miştir.

EMEKLİ VE ÖKSÜZ AYLIKLARI

**1/2/936 dan 1/3/936 ya kadar İç Bakanlığınca işi biten
emekli ve öksüz aylıkları:**

<u>Memuriyet ve ismi</u>	<u>Nev'i tahsis</u>
Beşiktaş belediye tahsil şubesi tahsildarı M. Tefvik	Eytam
Balıkesir muhasebei hususiye maaş kâtibi Kâmil Mumcu	Tekaüt
Sivas vilâyeti meclisi idare başkâtipliğinden mütekait Mehmet Tefvik	Eytam
İstanbul belediyesi hesap işleri müdürlüğü varidat şubesi kâtibi A. İrfan	„
Ünye kazası hususî muhasebe tahsildarı Mustafa Hilmi	„
Ankara vilâyeti encümen başkâtibi Mehmet Kâzım	„
Mülga Kozan vilâyeti evrak kalemi memurluğundan Mütekait Celâl	„
İstanbul belediyesi zat işleri müdürlüğü tekaüt yetim ve dullar maaşı tahsis memuru M. Ziyaettin	Tekaüt
Yemen vilâyeti Reyemen kazası Selef iye nahiyesi müdürü M. Beşir	Eytam
Demirtaş nahiyesi müdürü Kemal Ünalın	Tekaüt
Tavas hususî muhasebe tahsildarı Mustafa Asım	Eytam
Mülga Hakkâri vilâyeti hususî muhasebe müdürü Derviş	„
Yozgat vilâyeti daimî encümen başkâtibi Rıfat Aköz	Tekaüt

Memuriyet ve ismi**Nev'i tahsis**

Tire hususî muhasebe memuru Sırrı Öztürk	Tekaüt
Ören nahiyesi müdürü Fahrettin Koçoğlu	Yetim
Kadirli tahrirat kâtibi Ali	Tekaüt
Aydın idare heyeti başkâtibi Ali Can	„
Ankara hususî muhasebe tahakkuk memuru	
Fuat Yorulmaz	Yetim
Bergamanın Kınık nahiyesi müdürlüğünden mütekait	
Osman Nuri	„
İstanbul belediyesi köprü tahsildarlığından	
açıkta Ahmet	Tekaüt
Oltu nüfus memuru Mustafa	„
Soma hususî muhasebe tahsildarı Niyazi	Yetim
Cerrahpaşa hastahanesi idare memurluğundan	
mütekait Şevket	Yetim

KANUNLAR

Hayvanlar Vergisi Kanunu

Kanun No: 2897

Kabul tarihi: 20/1/1936

Verginin mevzuu

(Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti hududu içinde bulunan koyun, kılkeçi, tiftik keçi, sığır, manda, at (idiş, aygır, kısrak), katır, deve, eşek ve domuzlar bu kanun mucibince vergiye tâbidirler.

Vergi mükellefiyeti her yıl kayıt müddetinin girmesile ertesi malî yıl için başlar.

Malî yıl girdikten sonra ecnebî memleketlerden Türkiyeye ithal edilen hayvanlardan o yıl için vergi alınmaz.

Muafiyetler

Madde 2 — Aşağıda yazılı hayvanlar vergiden muaftır:

a) Bu kanun mucibince hayvanların kaydının yapıldığı malî yıl içinde doğan davarlar (koyun, kılkeçi, merinos koyunu, tiftik keçi) ve domuzlar.

b) Bu kanun mucibince hayvanların kaydına başlandığı tarihte henüz iki yaşını bitirmemiş sığır, manda ve develerle henüz üç yaşını bitirmemiş at (idiş, aygır, kısrak) katır ve eşekler.

c) Hükümetçe tayin olunacak şerait dairesinde memleket dahil ve haricinden tedarik edilip damızlık oldukları

resmî vesikalarla teyit olunan aygır, boğa, teke, koç ve eşek aygırlar.

d) Nakliyatla kullanılmaları itibarile sahipleri kazanç vergisine tâbi tutulan hayvanlar.

e) Devlete ait hayvanlarla kanunen binek hakkı olan zabıtların ve efradın ve kanunları mucibince umumî, mülhak ve hususî bütçelerden hayvan yem bedeli alan memur ve müstahdemlerin binek hayvanları.

f) Hususî kanunlar mucibince vergiden muaf tutulmuş olan hayvanlar .

g) Bulaşık hastalık yüzünden sürüsünde telefât baş gösteren hayvan sahipleri kayıt müddeti içinde keyfiyeti haber verir ve hükümet baytarı tarafından bulaşıcı hastalık belli olarak o müddet içinde kordon konulmak şartile bu hastalıktan öldüğü mezkûr baytar tarafından raporla belli edilen hayvanlar.

Verginin mükellefi

Madde 3 — Hayvanlar vergisini hayvan sahipleri verir. Hayvan kimin elinde bulunursa sahibi hükmündedir.

Kayıt işleri

Madde 4 — Her yıl martın on beşinde valiler, kaymakamlar, nahiye müdürleri, köy ihtiyar meclislerine kayıt zamanının yaklaştığını, hayvanların kayıt ve tesbiti için kayıt defter ve ilmühaberlerini almamış iseler gelip almalarını ve kayıt ve tesbit muamelesini usulü dairesinde ve muntazam surette zamanı geçmeden yapmalarını ve okur yazarları bulunmayan köy meclislerine okur yazar kimselerin yardımlarını temin zımında alacakları tedbirleri yazı

ile veya şifahen bildirmek vazifesile mükelleftirler.

Vali ve kaymakamlar lüzum görülen köylerde kayıt muamelesini yapmak üzere vilâyet ve kazanın maaşlı veya ücretli memurlarından münasip göreceklerini köy ihtiyar meclislerine yardım için gönderebilirler. Bu memurlara kanunî harcırahları verilir.

Madde 5 — Hayvanlar, 6 ncı maddede yazılı kayıt müddeti içinde hangi mahalle veya köyde bulunursa o mahalle veya köyde kaydedilir. Geçici hayvanlar, kayıt müddeti içinde bulundukları yere en yakın mahallerden birinde geçici oldukları ve nereden geldikleri işaret edilmek şartile kaydettirilir. Bu hayvanların sahipleri alacakları kayıt ilmühaberlerde ilk uğrayacakları kaza varidat dairesine müracaatla vergilerini taksite tâbi olmaksızın öderler veya teminata bağlarlar. Ödeme veya teminat mukabilinde alacakları nakil tezkeresile hayvanlarını sevkederler.

Madde 6 — Bu kanun mucibince vergi alınacak hayvanlar için her malî yıldan evvel gelen nisan ayının birinci gününden on beşinci günü akşamına kadar sahiplerinin beyanları kaydedilir. Hayvan sahipleri bu müddetler içinde şehir ve kasabalarda belediyelere ve köylerde ihtiyar meclislerine müracaatla hayvanların nevi ve adedini, erkek veya dişi olduklarını beyan ederek belediyelerde veya ihtiyar meclisleri nezdinde açılmış olan kayıt defterlerine kaydettirmeğe ve defteri imza eylemeğe ve yazı bilmiyorsa mühürlemeğe ve kaydettirdiği hayvanların adet ve nevilerini gösterir belediye veya muhtar ve ihtiyar meclislerinin resmî mühür ve imzalarıla tasdikli kayıt ilmühaberleri almağa mecburdur. Hayvan sahibi yazı bilmez ve mührü de olmazsa parmak bastırılır ve keyfiyet kayıt defterine şerh olunur. Kayıt ilmühaberleri hayvanların başında bulunan kimseler tarafından saklanarak yoklama ve taksit müddet-

leri içinde alâkadar memurlara gösterilir.

Madde 7 — İkinci maddenin (c) ve (d) fıkralarında yazılı hayvanların da kayıt müddeti içinde kayıt defterlerine yazdırılması mecburîdir. Bu nevi hayvanlar kaydettirildiği sırada kazanç vergisine tâbi olanlar için o senenin kazanç vergisi taksitlerini tediye ettiğine dair kaydı havi vergi karneleri veya ruhsat tezkerelerde vergi makbuzları ve damızlıklar için buna ait resmî vesaik gösterilerek deftere işaret ettirilir ve kayıt ilmühaberlerine bu cihetler dercolunur.

Madde 8 — Hudutlarda hattı fasılın öte tarafında otlatmak hakkını haiz olan kimseler de kayıt zamanında hudut haricinde bulunan hayvanlarını ikamet ettikleri mahalde kayıt defterine yazdırmağa mecburdurlar. Bu kimseler kayıt zamanında hududun dışında bulundukları takdirde hayvanlarının nevi ve adedini, erkek veya dişi olduklarını gösteren bir beyannameyi mensup oldukları kaza varidat idaresine vermekle mükelleftirler. Bu beyannameler verginin tahakkukuna esas olur.

Madde 9 — Şehir ve kasabalarda belediyeler ve köylerde ihtiyar meclisleri kayıt müddeti bittikten sonra kayıt defterinin bir suretini alıkoyarak mükelleflerce imzalanmış olan aslını resmî mühür ve imzalarile tasdikli olarak en geç nisanın yirmi ikinci günü akşamına kadar köy veya mahallenin birinci derecede bağlı bulunduğu en büyük mülkiye memuruna makbuz mukabilinde verirler.

Köy muhtar ve ihtiyar meclisleri mükelleflerin beyanlarının doğruluğunu araştırmak ve beyanları hakikate uymadığı anlaşılanların isimlerini ve gizledikleri hayvanların cins ve adedi hakkındaki bilgilerini muhtevi bir mazbata yaparak bunu da kayıt defterlerde beraber en büyük mülkiye memuruna vermekle mükelleftirler.

Belediyesi olan köylerde bu fıkralardaki muhtar ve ihtiyar meclislerine ait vazifeler belediyelerce yapılır.

Mülkiye memurları bu defter ve mazbataları aldıklarının ertesi gününden itibaren iki gün içinde makbuz mukabilinde en büyük maliye memuruna tevdi ederler.

Yoklama

Madde 10 — Kayıt defterlerinin maliye dairelerine tevdi için 9 uncu maddede tayin olunan müddetin bitmesini takip eden günden mayısın yirminci günü akşamına kadar bilûmum hayvanların yoklaması yapılır.

Madde 11 — Yoklamalar, mes'ul bir kol başının idaresi altında en az üç kişilik kollar marifetile yapılır. Bu kollar her yıl nisanın üçüncü haftası sonuna kadar mahallin en büyük mülkiye memurunun reisliğinde en büyük maliye memurile vilâyetlerde varidat müdürü ve kazalarda varidat memuru ve jandarma kumandanından müteşekkil olarak toplanacak heyet tarafından maaş veya ücretli memurlarla jandarma arasından seçilir. Bu heyet civar vilâyet ve kazalarla da muhabere ederek yoklama mıntıklarını ve civar vilâyet ve kaza kollarile buluşma mahal ve zamanlarını tayin eder.

Vali ve kaymakamlar, geçit yerlerini tutturmak ve yoklamada inzibatı temin etmek suretile yoklama kollarının vazifesini kolaylaştıracak her türlü tedbiri almakla mükellef ve mes'uldürler. Bu işler en son nisanın yirmi ikisine kadar bitirilir.

Madde 12 — Yoklama kolları; mıntakaları dahilinde hayvanların bulundukları mahalle ile ahır, mandıra, ağıl giyazılı miktarlara ve sahiplerinin ellerindeki kayıt ilmühaberleri muhteviyatına mutabık olup olmadığını araştırır —bir yerleri, geçit ve mer'aları yoklayarak kayıt defterinde

lar. Yoklama neticesi defter ve kayıt ilmühaberi muhteviyatına mutabık çıkarsa keyfiyet yoklama memurları tarafından ilmühabere işaret ve imzalar ile tasdik olunur. Muhtar ve ihtiyar meclisleri yoklama kollarına vazifelerini kolaylaştıracak yardımı yapmakla mükelleftirler.

İkinci maddenin (c) ve (d) fıkralarında yazılı hayvanlara ait vergi karnelerile makbuzlarını ve damızlık vesikalarının, yoklamada kayıt defterleri ile mutabakatı tetkik olunur. Seyyar nakliyecilerden yoklama esnasında hazır bulunmayanların vergi karnelerile makbuzları dönüşlerinde, bağlı oldukları varidat idaresi tarafından görülür.

Madde 13 — Yoklamada kayıt harici çıkan hayvanlar için sahiplerinin adını, soyadını ve ikamet mahallerini ve hayvanların, cins, nevi ve adetlerini ve kayıt harici bulunduklarının ne suretle anlaşıldığını göstermek üzere yoklama kolları tarafından mahallinde zabıt varakası tanzim edilerek sahiplerine, bunlar hazır değilse çobanlarına veya adamlarına imza ettirilir.

Bunların imzadan imtinaları halinde meşruhatlı zabıt varakası yapılmak üzere hayvanlar köy içinde ise köyün muhtar veya ihtiyar meclisi azasından ve şehir ve kasabalarda ise belediye zabıta memurlarından biri celbolunarak mahallinde vaziyet yeniden ve birlikte tesbit olunur ve iktiza eden meşruhatlı zabıt varakası tanzim ve imza olunur. Köy dışında veya yaylalarda yapılacak zabıt varakalarını hayvan sahibi veya yanında bulunan imza etmek istemediği ve yoklama mahallinde ihtiyar heyeti de bulunmadığı takdirde hazır bulunanlardan hüviyeti belli iki kişiye imza ettirilir. Bunlar da bulunmadığı takdirde keyfiyet mazbataya derç ile yoklama memurlarınca imza olunur.

Madde 14 — Yoklama kolları, memur oldukları mıntakanın yoklamasını muayyen müddet içinde bitirmeğe

ve bu müddetin bitmesinden itibaren en geç üç gün içinde yoklama neticelerini gösterir kayıt defterlerini ve diğer vesikaları taraflarından tasdikli olarak varidat idarelerine tevdi etmeğe mecburdurlar. Taksit müddetlerinin hitamından sonra hiçbir hayvan hakkında mektum muamelesi tatbik olunmaz.

Madde 15 — Kayıt müddeti içinde vergiye tâbi hayvanlarını bir daha dönmek üzere bulundukları köyden diğer bir köye götürmek isteyenler, hayvanlarını bulundukları köyün kayıt defterine yazdırıp kayıt ilmühaberi almağa ve bu ilmühabere hayvanlarını nakledeceklerini işaret ettirmeğe ve götördükleri köyün ihtiyar meclisine müracaatla kayıt ilmühaberini vize ettirmeğe mecburdurlar. Hayvanlarının bir kısmını götürmek isteyenler de kayıt ilmühaberlerine nakledilecek hayvanların cins, nevi ve adedini yazdırmakla beraber bu malûmatı havi olarak alacakları vesikayı götördükleri köyün ihtiyar meclisine vize ettirmeğe mecburdurlar.

Kayıt müddetinin hitamından yoklamanın başladığı tarihe kadar geçecek müddet içinde hayvanlarını bir köyden diğer köye nakletmek isteyenler hakkında da yukarı fıkraların hükümleri tatbik olunur ve keyfiyet ihtiyar heyetlerinde kalacak olan defterlerdeki kaydına da şerh ve işaret edilir.

Yoklama müddeti girdikten sonra hayvanlarını kısmen veya tamamen bulunduğu köyden diğer köye götürmek isteyenler, yoklama koluna müracaatla hayvanlarının yoklamasını yaptıрмаğa ve keyfiyeti kayıt ilmühaberine işaret ettirmeğe mecburdurlar.

Ancak yoklama müddeti içinde celep hayvanlarını veya yaylaya sevkedilecek hayvanlarını buldukları yerden diğer bir yere nakletmek isteyenler hayvanların bulunduğu

kazanın en büyük mülkiye memuruna müracaatla masrafı kendisine ait olmak üzere yoklama memuru gönderilmesini isteyebilirler. Bu dileklerin derhal yerine getirilmesi mecburîdir. Yoklama müddeti içinde damızlık hayvanlarını bu suretle nakledenler damızlık vesikalarını yanlarında bulundurlar.

Madde 16 — Kayıt ve yoklama müddetleri içinde hayvanların bulundukları kaza haricine tezkeresiz nakledilmeleri yasaktır.

Köylerdeki hayvanların hudud geçidindeki müşterek mer'alarına gidip gelmeleri bu kayda tâbi değildir.

Kayıt müddeti içinde hayvanlarının hepsini veya bir kısmını bulundukları kaza haricine çıkarmak isteyenler bizzat veya ihtiyar meclisi azasından biri vasıtasile kayıt ilmühaberlerini mensup oldukları kaza varidat idaresine göstermeğe ve nakledecekleri hayvanlar için nakil veya ifraz tezkeresi almağa mecburdurlar. Nakil tezkeresi verilen hayvanların kayıt ilmühaberleri geri alınır.

İfraz tezkeresi verilen hayvanların cins, nevi ve adedi, hayvanların nereye nakledildiği ve ifraz tezkeresinin numarası ve tarihi kayıt ilmühaberine işaret olunur.

Yoklama müddeti içinde hayvanlarının hepsini veya bir kısmını bulundukları kaza haricine çıkarmak isteyenler yoklama koluna müracaatla hayvanlarının yoklamasını yaptıрмаğa ve keyfiyeti kayıt ilmühaberine işaret ettirmeğe ve evvelki fıkra hükmüne göre varidat dairesinden nakil veya ifraz tezkeresi almağa mecburdurlar.

Celep hayvanları veya yaylaya sevkedilecek hayvanlar hakkında 15 inci maddedeki istisnâ fıkra hükmü tatbik olunur.

Kayıt, yoklama ve taksit müddetleri içinde hayvanlarını kayıtlı bulunduğu kaza haricine çıkarmak isteyenler

vergilerini tamamen ödemeğe veya banka mektubu vermeğe veyahut bulundukları köyün ihtiyar meclisi tarafından, bu meclislerin malî meşguliyetleri altında kefaleti tasdik edilmiş bir zatı kefil göstermeğe mecburdurlar.

Binek hayvanı sahipleri de hayvanlarının yoklama muamelesini havi kayıt ilmühaberlerini beraberlerinde bulundurmakla mükelleftirler.

Kazanç vergisine tâbi hayvanların kaza haricine nakillerinde, yoklama muamelesini havi kayıt ilmühaberleri beraber bulunmak şartile kazanç vergisi için aldıkları vergi karneleri veya ruhsat tezkereleri nakil tezkeresi yerine geçer.

Madde 17 — Malî yıl girdikten sonra taksit müddetleri içinde ecnebi memleketlerden Türkiyeye ithal edilen hayvanların nakli için sahipleri, bu hayvanların ithal edildikleri gümrük idaresinin bulunduğu kaza varidat idaresine müracaatla gümrük resminin verildiğini bildiren makbuzu gösterir ve hayvanlarının nakledecekleri yerleri bildirerek buna mahsus nakil veya ifraz tezkeresi alırlar.

Kayıt zamanında memleket hudud hatlarının öte tarafında bulunupta sahiplerinin beyanlarına göre kayıtlar yapılmış olan hayvanların yoklama zamanında Türkiyeye avdetlerinde sahipleri gümrük memuruna müracaatla hayvanlarını saydırmağa ve hayvanların cins, nevi ve adedini göstermek üzere bu memurlardan alacağı vesikayı bağlı bulundukları kaza varidat idaresine göstermeğe mecburdurlar.

Verginin miktarı

Madde 18 — Vergi hayvan başına aşağıda hizalarında yazılı miktarlarda alınır:

Nev'i	Kuruş
Koyun, kılkeçi	40
Merinos koyunu	20
Tiftik keçi	30
Sığır, at (kısırak, iğdiş, aygır),katır	60
Eşek	25
Manda	75
Deve, domuz	100

Verginin tahakkuk ve tebliği

Madde 19 — Hayvanların vergileri, kayıtlı bulundukları kaza varidat idaresince tahakkuk ettirilir. Vergi kayıt defterinde yazılı hayvanların nevi ve adedine ve yoklama neticelerine göre 18 inci maddedeki miktarlar dairesinde hesap ve kanunen terettüp eden ceza zamları da ilâve edilmek suretile tahakkuk ettirilir ve köy ve mahallelerde asılacak tekâlif cetvellerde ilân olunur.

Yoklamada veya müruru zaman müddeti içinde kayıt harici hayvanları çıkan mükelleflere bu hayvanların nevi ve adedi ile vergilerini ve ceza zamlarını göstermek üzere ayrıca ihbarname de tebliğ olunur. Bu kanuna riayetsizlikten dolayı tarhedilecek bütün cezaların ihbarname ile ayrıca tebliği lâzımdır.

Varidat tahakkuk memurları, tahakkuk muamelelerini ve kayıt harici hayvanı çıkan ve kanunen ceza terettüp eden mükelleflere ihbarnamelerin tebligatım malî yıldan evvel gelen mayıs ayı sonuna kadar bitirmeğe mecbur ve teahhurdan mes'uldürler.

Madde 20 — Nakil veya ifraz tezkeresi almaksızın veya vergisini ödemeksizin bulundukları kaza haricine çıkarılan hayvanların ceza zamlarile birlikte vergileri bu su-

retle nakledildikleri tebeyyün eden kaza varidat idaresince tahakkuk ettirilerek ihbarname ile mükellefe tebliğ ve defaten tahsil olunur. Bu gibi hayvanların kayıtlı bulunduğu kazada tahakkuk ettirilmiş vergiler varsa terkin ve tahsil olunanları da iade edilir.

İtiraz

Madde 21 — Hayvan sahipleri kendi beyanlarına göre tahakkuk ettirilmiş olan vergilere itiraz edemezler. Ancak yoklamada ve taksit müddetleri içinde kayıt harici bulunan veya yirminci madde mucibince nakil ve ifraz tezkeresi almaksızın nakledilmesi dolayısıyla cezalı olarak tahakkuk ettirilen vergilere ve ceza zamlarına ihbarnamenin tebliğini takip eden günden itibaren 30 gün içinde 2395 numaralı ve 22-3-1934 tarihli Kazanç Vergisi Kanununun 63 üncü maddesinde yazılı itiraz komisyonları nezdinde itiraz edebilirler. Bu komisyonlar kendilerine tevdi olunan itiraznameleri azamî üç ay içinde tetkik ve bir karara bağlamağa mecburdurlar.

İtiraz komisyonlarının kararları ihbarname ile mükelleflere tebliğ olunur.

İtiraz komisyonu kararlarını mükellefler tebliğ tarihinden ve varidat müdür veya memurları kendilerine tevdiini takip eden günden itibaren bir ay içinde merkezdeki kazanç temyiz komisyonu nezdinde temyiz edebilirler. Temyiz komisyonlarının kararları kat'îdir.

İtiraz ve temyiz talebi, taksiti gelen vergilerin ve ceza zamlarının tahsiline mâni değildir. Kat'ileşen kararlar üzenine fazla alındığı tahakkuk eden vergi ve ceza miktarı iade veya tahakkuk etmiş borcu varsa mahsup olunur.

Madde 22 — Mükellefler kendi beyanlarına uymaya-

cak şekilde tahakkuk ettirilen vergilerden gerek hayvanın: nevi ve adedi, gerek 18 inci maddede yazılı vergi miktarları noktasından maddî hata yapıldığını gördükleri takdirde bir istida ile vilâyetlerde varidat müdürlerine ve kazalarda malmüdürüne müracaatla yanlışlığın düzeltilmesini isterler. Varidat müdürü veya malmüdürü keyfiyeti tetkik ve yanlışlık varsa düzeltilmesini tahakkuk memuruna emreder ve neticesini de yazı ile mükellefe bildirir. Bu gibi hatalar tetkik ve teftiş esnasında görülürse vilâyetlerde varidat müdürleri, kazalarda malmüdürünün tasvibile tashih, olunur.

Tahsil

Madde 23 — 16 ve 20 nci maddelerde yazılı haller müstesna olmak üzere bu kanun mucibince alınacak vergilerle ceza zamları aşağıda yazılı müddetlerde ve iki müsavi taksitte tahsil olunur:

Birinci taksit müddeti:

Koyun, kılkeçi, tiftik, merinos, develer ve domuzlar için haziran;

Sığır, manda, eşek, katır, at (aygır, kısarak, iğdiş) için eylül;

Aylarının ilk haftasıdır. İkinci taksit müddeti:

Mezkûr ayları takip eden ayların birinci haftasıdır.

Ancak memleketin iklim şartlarına göre gereken bölgelerde koyun, keçi ve tiftik için taksit zamanlarının temmuz ve ağustos aylarının ilk haftaları olarak tesbitine Maliye Vekilliği salâhiyetlidir.

Müddetleri içinde vergi taksitlerini ödemiyenler hakkında Tahsili Emval Kanunu hükümleri tatbik olunur.

Cezalar ve ikramiyeler

Madde 24 — Bu kanunun tayin ettiği usul hilâfına naklolan hayvanlarla kayıt harici bırakılan hayvanların sahiplerinden ödemekle mükellef bulundukları vergilerden maada:

A) Kayıt müddeti içinde bulundukları köye kaydettirmeden veya kayıt ilmühaberi alınmadan diğer köye nakil ve oradan kaydedilen hayvanların vergilerinden yüzde on;

B) Taksit müddetleri içinde vergisi ödenmeksizin veya teminata bağlanmaksızın bulundukları kaza hududu haricine çıkarılan hayvanların vergilerinden yüzde on beş;

C) Yoklama müddeti içinde yoklama muamelesi yaptırılmadan bulundukları köyden diğer köye nakledilen hayvanların vergilerinden yüzde yirmi;

D) Kayıt müddeti içinde bulundukları köye kaydettirilen hayvanlardan kayıt ve yoklama müddetleri içinde nakil veya ifraz tezkeresi alınmadan kaza hududu haricine çıkarılan hayvanların vergilerinden yüzde elli;

E) Kayıt müddeti içinde kaydettirilmeyip yoklamada meydana çıkarılan hayvanların vergilerinden iki kat;

G) Her mahallin yoklaması bittiği tarihten taksit müddetlerinin sonuna kadar kayıt harici oldukları ihbar ve tahkikat ile meydana çıkarılan hayvanlar mektum sayılarak vergilerinden dört kat;

F) Nakledilen hayvanların nevi ve adedile nakil ve ifraz tezkereleri muhteviyatı arasında fark çıkarsa fazla kısım mektum sayılarak keza dört kat; zam cezası alınır.

Ancak vergi farkı olmaksızın erkeklik ve dişilik bakımından fark zuhur eder ve bunun kaçakçılıkla bir ilgisi olmazsa bunlardan ceza alınmaz.

Kanunen muayyen yoklama müddetinden evvel hayvanların kayıt defterine yanlış kaydedildiği veya hiç kaydedilmediği sahibi veya bakıcısı tarafından yazı ile haber verilirse ceza alınmaz.

Madde 25 — İkinci maddenin (d) fıkrasında yazılı hayvanlardan, kayıt müddeti içinde kayıt defterine geçirilmemiş olanlardan nevilerine göre bu kanun mucibince tayin edilecek vergi miktarının yüzde yirmisi cezaen tahsil olunur.

Kaydedilmeyen veya tezkeresi olmaksızın bulunduğu kaza haricine nakledilen ikinci maddenin (c) fıkrasında, yazılı damızlık hayvanlardan nevilerine göre bu kanun, mucibince tayin olunan vergi miktarının yarısı cezaen tahsil olunur.

Madde 26 — Köy muhtar ve ihtiyar meclisleri azasına ve belediyece kayıt muamelesini yapmakla tavzif edilenlere köy veya mahallelerin kayıt defterlerine kayıtlı hayvanlara göre tahakkuk eden vergi miktarının yüzde ikisi nisbetinde ve yoklama işlerinde çalıştırılan memurlara (jandarma zabıt ve küçük zabıtları dahil) da ücretlerinin veya emsali hasılı ile birlikte maaşlarının birer ve jandarma efradına da üçer aylığı nisbetinde ikramiye verilir. Yoklamada fevkalâde gayretleri görüldüğü valilerce tasdik olunanların ikramiyelerine, meydana çıkardıkları kayıt harici hayvanların tahakkuk eden vergilerinin yüzde onuna kadar zam yapılabilir. Ancak bu zamlar birinci fıkraya göre alacakları miktarın bir katım geçemez.

9 uncu madde mucibince kayıt defterine dahil edilmemiş hayvanlar hakkındaki malûmatım bildirmeyen muhtar ve ihtiyar meclislerinin köylerinde yapılan yoklama üzerine kaçak hayvan bulunduğu takdirde kendilerine ikramiye verilemez.

Madde 27 — Yukarıda yazılı maddelerde tayin olunan vazifeleri zamanında ifa etmiyen veya sair suretle vazifelerinde ihmal ve terahi gösteren memurlar ile muhtar ve ihtiyar meclisleri hakkında ihmal suçundan kanunî tâkibat yapılır.

Madde 28 — Hayvanları kaydetmeksizin sahiplerine kayıt ilmühaberi veren belediye memuru ve muhtar ve ihtiyar meclisi azası ile yoklama esnasında bilerek ketme meydan veren veya herhangi bir suretle vazifesini suiistimal eden memurlar ve jandarmalar hakkında da Türk Ceza Kanununun hükümlerine göre takibat icra olunur.

Bu suçları işliyen muhtar ve ihtiyar meclisleri azalarile jandarma efrat ve zabitanının ve memurların ikramiye istihkakları dahi sakit olur.

Başka hükümler

Madde 29 — Yoklamada veya yazı ile vaki ihbar üzerine yapılan araştırmada bulunan ve sahibi çıkmayan hayvanlar zabıt varakasile tesbit edilerek, 48 saat içinde sahibi zuhur etmediği takdirde Tahsili Emval Kanunu hükümleri dairesinde satılır. Vergi ve cezasile birlikte bakım masarifinin tutarı irat kaydolunur. Fazlası sahibi zuhurunda verilmek üzere emanete alınır.

Madde 30 — İkinci maddenin (C) ve (D) fıkralarında yazılı hayvanlar için tahakkuk ettirilen vergiler malî yıl girdikten sonra usulü dairesinde terkin olunur.

Madde 31 — Verginin taallûk ettiği malî yılın hulûlünden itibaren bir malî yıl içinde tahakkuk ettirilmeyen ve tahakkuk ettirilip te tahakkuk ettirildiği malî yılı takip eden beş malî yıl içinde tahsil olunmayan vergiler müruru zamana uğrar.

Madde 32 — Bu kanunda yazılı tebliğlerde ve müddetlerin hesabında Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda kabul edilen hükümler cereyan eder.

Madde 33 — Transit eşyası naklinde kullanılan İran devaleri mütekabiliyet şartile kayda ithal edilmez ve vergi alınmaz. Ancak bu kabil devaler dahilî nakliyatta kullanıldığı takdirde bu hükümden istifade edemez.

Madde 34 — Hayvanlar vergisi tahakkukuna ait bilûmum defter ve evrak ile hayvanların kayıt ilmühaberleri ve nakil ve ifraz tezkereleri damga ve tayyare resimlerinden muaftır.

Ancak mükelleflerin itiraz ve temyiz taleplameleri bu muafiyete girmez.

Madde 35 — 1839 numara ve 6/7/1931 tarihli kanunla ekleri ve tadilleri mülğadır.

Muvakkat madde 1 — 1936 senesi vergilerinin kayıt, yoklama ve tahakkuk gibi şekle ait muameleleri bu kanun hükmüne göre yapılır ve 1 haziran 1936 tarihinden evvel 1936 malî senesi vergisine mahsuben alınacak teminat ve paralar bu kanunda yazılı nisbetler üzerinden hesap olunur.

Muvakkat madde 2 — 1935 ve daha evvelki senelere ait muameleler 1839 numaralı kanun hükümlerine göre intaç olunur.

Madde 36 — Bu kanun 1 haziran 1936 tarihinden muteberdir.

Madde 37 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye, Dahiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

27/1/1936

1839 numaralı kanun : 1849

2395 „ „ 2662 sayılı Resmi Gazetededir.

Arazi Tahrir Kanunu

Kanunu No. 2901

Kabul tarihi: 24/1/1936

Madde 1 — 1833 numaralı ve 27/6/1931 tarihli kanun mucibince arazi vergisine tâbi bulunan arazi ve arsaların tahriri ve kıymetlerinin takdiri bu kanun hükümleri dairesinde yapılır.

Madde 2 — Her kazada arazinin tahriri ve kıymetlerinin tahmini üçer kişilik komisyonlar tarafından yapılır. Bu komisyonlar valiler tarafından tayin olunacak bir zat ile vilâyet umumî meclisince hariçten ve belediyelerce kendi azaları arasından seçilecek birer zattan tereküp eder.

İstanbul vilâyetinin belediye hududu dahilindeki kazalarında belediyelerce seçilmesi lâzımgelen aza dahi umumî meclisçe kendi azası haricinden seçilir.

Köylerde yapılacak tahrirlerde belediye azası yerine köy muhtarı aza olarak bulunur. Komisyona azadan kimin riyaset edeceği ve hangi azanın kâtiplik yapacağı vali tarafından tayin olunur.

Kazanın genişliğine göre bir kaza dahilinde müteaddid komisyon teşkil olunabilir.

Komisyonlara umumî meclislerce intihap olunacak azanın, tercihan tahriri yapılacak kaza halkından seçilmeleri ve komisyon azalarının arazi alım ve satımından ve ziraat işlerinden anlamaları ve ağır hapis veya muhilli şeref ve haysiyet bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmamaları ve hüsnü ahlâk sahibi olarak tanınmaları şarttır.

Madde 3 — Tahrire başlanmadan evvel vali ve kay makamların reisliği altında en büyük malmemuru ile en Büyük hususî muhasebe memuru ve komisyon reis ve aza-

ları toplanarak, tahriri yapılacak mahalle ve köylerin isimleriyle tahrir sıralarını ve takriben hangi tarihlerde oraların tahririne başlanacağını gösteren bir cetvel tanzim ederler. Bu cetvel vali ve kaymakamlar tarafından her mahalle ve köyde mutat vasıtalarla ilân ettirilir.

Madde 4 — Arazi ve arsaların mutasarrıf veya şağilleri ikinci maddede yazılı komisyona arazi ve arsaların hududunu, var ise tasarrufun veya işgalin müstenit olduğu vesikaları göstermeğe, komisyonca lüzum görülecek malûmatı vermeğe, arazi ve arsanın ne için kullanıldığını beyan eylemeğe mecburdurlar.

Madde 5 — Tahrir komisyonları her mahalle veya köyde bulunan vergiye tâbi araziyi bizzat görerek:

1) Mutasarrıfının veya kanunî intifa hakkı sahibinin veya filen tasarruf ve işgal edenin adını, soyadını, ikametgâh ve mesleğini;

2) Bir numaralı fıkra yazılı olan kimseler velâyet veya vesayet altında iseler veli veya vasisinin de adını, soyadını, ikametgâh ve mesleğini;

3) Şayian tasarruf edilmekte ise her hissedarın ayrı ayrı adım soyadını, ikametgâh ve mesleğini;

4) Her hissedarın hissesi miktarını;

5) Mevkiini, hududunu, vüs'at ve miktarı ile cinsini;

6) Arsa ise, san'at ve ticarete kullanılıp kullanılmadığını;

7) Yedinci madde mucibince takdir olunacak kıymetini;

Tahrir cetvellerine yazarlar.

Arazi ve arsaların vergisi mutasarrıfı ve varsa kanunî intifa hakkı sahibi, bunlar yoksa o arazi ve arsayı filen işgal edenler namlarına yazılır.

Zemin ile üzerindeki ağaç ve kütükler başka başka şa-

hıslara ait ise vergi, mahsullerden istifade eden namına kaydolunur.

Arazi ve arsaların miktarını tayinde ihtilâf hâsıl olursa basit bir şekilde ölçülür.

Madde 6 — Tahrirde cüzütam şehir, kasaba ve köydür. Birkaç cüzütam ile rabıtası olan veya doğrudan doğruya kaza merkezine bağlı bulunan çiftlikler ile hususî ormanlar münasebetine göre şehir ve kasaba veya komşu köylerden birine kaydolunur.

Madde 7 — Tahrir olunan arazi ve arsaların kıymetleri, 2 inci maddede yazılı komisyonlar tarafından takdir olunur.

Kıymet takdirinde hali hazırdaki alelâde alım, satım kıymetleri esastır. Alım satım kıymetlerinin tayini mümkün olmazsa kıymeti takdir olunacak yerin kiraya verilmesi halinde getireceği kira bedeli bulunarak bunun 10 misli, o yerin kıymeti itibar olunur.

İşbu şartların mevcut bulunmadığı yerlerde kıymet takdir edilir iken arazi ve arsaların mevkii, yetiştirme kuvveti, sulak olup olmadığı, ziraatin nev'i, şehir ve iskele ve istasyonlara yakınlığı göz önünde tutulur.

Komisyonlar lüzum görülürse mahallin tapu idaresinden, ziraat ve ticaret odalarından, Ziraat Bankasından ve diğer vukuf sahibi şahıslardan ve müesseselerden de malûmat istemeğe salâhiyetidirler. Bunlar en kısa zamanda istenilen malûmatı vermeğe mecburdurlar.

Madde 8 — Her mahalle veya köyün tahriri hitam buldukça tahrir cetvelleri makbuz mukabilinde vali veya kaymakama tevdi olunur. Hususî idarelerce bu cetvellerdeki malûmat esas tutularak arazinin nev'i, miktarı, kıymeti, vergi nisbeti ve miktarı bir ihbarname ile alâkadarlara tebliğ olunur.

Alâkadarlar bu ihbarnamelerin tebliğini ve hususî idareler tahakkuk memurları da tahrir ve tahmin cetvellerinin vali veya kaymakama verildiği günü takip eden günden itibaren bir ay içinde mahalle veya köyün bağlı bulunduğu kaza veya vilâyet idare heyetleri nezdinde itiraz edebilirler.

Hususî idareler tahakkuk memurları tarafından yapılan itirazlar, kısa esbabı mucibesile alâkadarlara tebliğ olunur. Alâkadarlar bu tebliğe karşı bir diyecekleri varsa tebliği takip eden günden itibaren on beş gün içinde yazı ile idare heyetine bildirirler ve istiyenlere bir makbuz verilir. Bu itirazlara müteallik evrak her türlü rüsumdan muaftır.

Madde 9 — İdare heyetleri, itirazların tetkikinde tam salâhiyeti haiz olup komisyonların bulduğu neticeleri incelemek ve icabı halinde azasından birini mahalline göndererek tahkikat yapmakla mükelleftirler. İdare heyetleri bu tetkikat sırasında bilcümle devlet dairelerinden, ziraat ve ticaret odalarile belediyelerden, Ziraat Bankasından ve sair vukuf sahibi eşhas ve müesseselerden malûmat istemeğe salâhiyetindir. Bunlar da istenilen malûmatı vermeğe mecburdurlar.

İdare heyetleri tetkikat sırasında yazı ile istenilir veya heyetçe lüzum görülürse alâkadarları yahut ihtiyar heyeti mazbatasile veya heyet huzurunda şifahen tevkil edecekleri kimseleri dinlerler. Tayin ve tebliğ olunan günde hazır bulunmayan muterizlerin hakkı düşer.

İdare heyetleri, itiraznameleri vürutları sırasile en çok iki ay içinde tetkik eder ve karara bağlarlar. Bu kararlar nihaî olup alâkadarlara yazı ile tebliğ olunur. Bu kararlar aleyhine Devlet Şûrasına müracaat hakkı mahfuzdur.

Madde 10 — Yeni tahrir neticeleri her cüzütamda iti-

razların tetkikatı hitam bulduğu gün vali veya kaymakam tarafından ilân ettirilir. Vergi bu ilân yılını takip eden malî yıldan itibaren mer'iyete konulur.

Madde 11 — Bu kanun mucibince yapılacak tahrirler arazi vergisi matrah ve mükelleflerinin tayini içindir. Bu tahrire müsteniden tasarruf hakkı iddia olunamaz.

Madde 12 — Bu kanunun 2 nci maddesinde yazılı komisyonları müntehap azası vali ve kaymakamlar tarafından vaki olacak tebligat üzerine salâhiyetli meclisler tarafından nihayet on gün içinde seçilir ve isimleri bildirilen Meclislerce aslî azadan başka ikişer yedek aza da seçilir. Aslî azanın mücbir bir sebeple vazifesine devam edememesi halinde yedek aza komisyona iştirak eder. Mazeretsiz birbirini müteakip üç gün vazifesine gelmiyen aza vali veya kaymakam tarafından komisyondan çıkarılır. Bu takdirde yedek azadan en çok rey almış olan komisyona aslî aza yapılır. Köylerde yapılacak tahrirlerde köy muhtarı mücbir bir sebeple komisyona iştirak edemediği takdirde yerine komisyonca ihtiyar heyeti azasının biri seçilerek vazifeye devam olunur. Mazeretsiz birbirini müteakip üç defa komisyona iştirak etmiyen muhtarlar vali veya kaymakam tarafından komisyon azalığından çıkardır ve yerine köy ihtiyar heyetince içlerinden veya köy halkından biri seçilir.

Komisyonlar, azanın mürettep adedinin tamamı ile içtima eder. Kararlar ekseriyetle verilebilir.

Madde 13 — Tahrir işlerde alâkalı olan memurlar bu kanun mucibince yapılacak tahririn en çabuk bir surette icrası için kendisine terettüp eden vazifeyi yapmakla mükelleftir. Vali ve kaymakamlar vilâyet ve kaza dahilindeki tahrir komisyonlarının faaliyet ve mesailerde bizzat ve yakından alâkadar olmağa ve tahririn kısa bir zamanda bi-

tirilmesini temin edecek tedbirleri almağa mecburdurlar.

Bu maddede yazılı mecburiyetlere riayet etmeyenler haklarında cezaî takibat yapılmakla beraber bunlar ait olduğu merciler tarafından usulü dairesinde derhal vekâlet emrine alınır.

Madde 14 — Bu kanunun 4 üncü maddesinde yazılı mecburiyetlere riayet etmeyenlerden komisyonca tutulacak zabıt varakasına müsteniden beş liradan yirmi beş liraya kadar ve kasten yanlış malûmat verenlerden yirmi beş liradan iki yüz liraya kadar hafif para cezası alınır.

7 nci ve 9 uncu maddelerde yazılı malûmatı komisyon ve idare heyetlerince tayin olunacak müddet içinde mücbir bir sebep olmaksızın vermiyen veya komisyon yahut idare heyetlerince malûmatına müracaat edilmek üzere zarurî masraflarının verileceği beyanile usulü dairesinde davet edildiği halde gelmiyen memur ve vukuf sahibi kimselerle müesseselerin salâhiyetli müdür, mümessil ve memurları komisyon ve idare heyetlerince tutulacak zabıt varakalarına müsteniden on liradan yüz liraya kadar hafif para cezasına mahkûm edilir.

Madde 15 — Bu kanun mucibince teşkil olunacak tahrir komisyonları reislerine 60 liradan 100 liraya kadar ücret, köy muhtarı ile ihtiyar heyetince seçilecek azaya yarım liradan 1 liraya ve diğer azaya 1 liradan 2 liraya kadar yevmiye verilir.

Bu ücret ve yevmiyelerin miktarı vilâyet idare heyetlerince tayin olunur. Komisyonca kâtiplik vazifesini görecekt azanın yevmiyesine tayin olunan miktarın yüzde yirmisi kadar zam yapılır.

Komisyon reis ve azalarına vazifeye gidecekleri şehir, kasaba ve köyler arasında kilometre başına otuz kuruşu

geçmemek üzere mutad nakil vasıtaları ücreti olarak sarfedecekleri hakikî miktar derecesinde nakil vasıtası ücreti verilerek başkaca harcirah verilmez. Hayvanla gidilen mahaller ve muayyen tarifeli nakil vasıtaları müstesna olmak üzere komisyon reis ve azalarının aynı nakil vasıtası ile ve beraberce seyahat etmeleri mecburîdir.

Madde 16 — Bu kanun mucibince yapılacak tahrirlerde evvelce kayıt harici kaldığı görülen araziden, tahririn meriyetinden evvelki seneler için vergi aranmaz.

Madde 17 — Her vilâyet, tahririn nihayet iki sene içinde bitirilmesinin mütevakıf olduğu teşkilâtı tesbit ve bu teşkilâtın istilzam ettiği masrafı hesap ile Maliye Vekâletine bildirir. Miktarı tesbit edilen bu parayı Maliye Vekâleti her sene hususî idarelere tesviye eder.

Her vilâyette yeni tahririn tatbika başlandığından itibaren arazi vergisi tahsilâtında 1934 yılı tahsilâtına nazaran vukua gelecek fazlalığın iki seneliği o vilâyet tahrir masrafı olarak Maliye Vekâletine ödenir. Bu müddet zarfında inkişaf olmazsa tahrir masrafının tamamı ve inkişaf olup ta tahrir masrafının tamamına tekabül etmezse fazlası umumî bütçeden ödenir.

Bu masrafları ve tahrir işlerini takip ve murakabe için merkezde yapılacak teşkilât masraflarını karşılamak ve yukarıda gösterildiği şekilde mahsubu icra edilmek üzere Maliye Vekâleti muvakkat sarfiyat suretile bir milyon liraya kadar tediyat icrasına ve icabında istikraz akdine izinlidir.

Madde 18 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 19 — Bu kanunun hükümlerini icraya, İcra Vekilleri Heyeti Memurdur.

28/1/1936

1833 numaralı kanun 1841 sayılı Resmî Gazetededir,

**Arttırma, Eksiltme ve İhale hakkındaki 2490 sayılı
kanunun 28 inci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun**

Kanun No. 2902

Kabul tarihi: 27/1/1936

Madde 1 — 2 haziran 1934 tarih ve 2490 sayılı Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanununun 28 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Damızlık hayvanlar, lüzum görüldüğü takdirde, Ziraat Vekâleti tarafından mütehassıs kimseler arasından seçilecek en çok üç kişiden mürekkep gezici bir komisyon vasıtasile ve pazarlık suretile alınabilir. Damızlıkların yabancı memleketlerden alınması lâzım geldiği takdirde bu komisyon İcra Vekilleri Heyetince teşkil olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya Maliye ve Ziraat Vekilleri memurdur.

30/1/1936

2490 sayılı kanun 2723 sayılı Resmî Gazetededir.

**Polis teşkilâtı hakkındaki 2049 (Sayılı kanuna bağlı
cetvele eklenecek kadro 'hakkında kanun**

Kanun No. 2905

Kabul tarihi: 27/1/1936

Madde 1 — Polis teşkilâtı hakkındaki 30 Haziran 1932 tarih ve 2049 numaralı kanunun 44 üncü maddesine bağlı cetvele derece, sayı ve maaşları bu kanuna bağlı (1) numaralı cetvelde gösterilen kadro eklenmiştir.

Muvakkat Madde 1 — 1935 malî yılı Maliye Vekâleti ile Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü bütçelerinin bu kanuna bağlı (2) numaralı cetvelde gösterilen fasılları arasında (25.758) liralık münakale yapılmıştır.

Muvakkat Madde 2 — 1935 malî yılı Umumî Muvazene Kanununun 5 inci maddesine bağlı (D) cetvelinin Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü kısmına 25 lira ücretli iki hademe eklenmiştir.

Muvakkat Madde 3 — 2885 numaralı kanunun muvakkat ikinci maddesi mucibince Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü 1935 malî yılı bütçesinde yeniden açılan 392 (A) faslına konulmuş olan (111.240) liralık fevkalâde tahsisattan İcra Vekilleri Heyetince harcırah için ayrılan para Umum Müdürlüğün diğer harcırah ihtiyaçlarına da sarfolunabilir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

30/1/1936

(1) NUMARALI CETVEL

Derece	Memuriyetin nev'i	Adet	Maaş
10	Birinci sınıf emniyet memuru	1	35
15	Sivil üçüncü komiser	6	17,5
13	Üniformalı birinci komiser	1	22
15	Üniformalı üçüncü komiser	6	17,5
16	Polis memuru	42	16
16	Muamelât memuru	1	16
19	“ “	1	10

(2) NUMARALI CETVEL

F. M.	Muhassasatın nev'i	Tenzil	Zam
-------	--------------------	--------	-----

Maliye Vekâleti

197	Meclise sunulan teşkilât kanun lâyihasının kabulü halinde işbu kanunda gösterilecek tertiplere nakledilecek tahsisat	25 758	
-----	--	--------	--

Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü

361	Memurlar maaşı	12448	
364	Vilâyet müstahdemleri ücreti	200	
365	Muvakkat tazminat	3460	
366	Vilâyet mefruşat ve demirbaşı	600	
370	Vilâyet levazımı		
1	Tenvir ve teshin	300	
2	Kırtasiye	100	
	Fasıl yekûnu	400	
371	Vilâyet müteferrikası	100	
373 1	Bedeli icar	600	
2	Defatir ve evrakı matbua	100	
	Fasıl yekûnu	700	
374	Harcırah	3000	
375 1	Tesis masrafı	100	
377	Levazım		
1	Zabita memurlarının melbusat masrafı	1 700	
2	Silâh ve cepbane ve teferruatı		

F.	M.	Muhassasatın nev'i	Tenzil	Zam
		mubayaa masrafı		<u>3000</u>
		Fasıl yekûnu		<u>4700</u>
378	1	Vazife esnasında yaralanan ve hastalanan memurların tedavisi ve kazazedelerle mecrurhların müdavâtı evveliyeye masrafı		50
		Yekûn	25 758	<u>25 758</u>

2049 sayılı kanun 2143

2885 “ “ 3197 sayılı Resmî Gazetededir.

Pamuk Islahı Kanunu

Kanun No. 2903

Kabul tarihi: 27/1/1936

Madde 1 — Dokuma fabrikalarının ve dış piyasaların aradıkları vasıflarda pamuk yetiştirmek bakımından İktisat Vekilliğinin mütaleası alındıktan sonra Ziraat Vekilliği gerekli gördüğü bölgelerde ekilecek açık kozalı pamuk çeşitlerini tayin etmeğe ve bu çeşitlerden başka açık kozalıların ekimini yasak etmeğe salâhiyetlidir.

Ziraat Vekilliğinin saf pamuk tohumu ektireceği bölgelerin sınırları dışında, bu sınırlardan beş yüz metreden aşağı uzaklıkta bulunan yerlere açık kozalı pamuk çeşidinin ekilmesi yasaktır.

Madde 2 — Saf pamuk tohumu ekilen bölgelerde Ziraat Vekilliğinin çeşidini tayin ve Hân edeceği pamuklardan başka diğer çeşit açık kozalı pamuk tohumu ve çekir-

dekli pamukların bu bölgelere sokulması ve bunların o bölge içinde herhangi bir yerde muhafazası bir yerden diğer yere nakli, alım satımı yasaktır.

Ziraat Vekâleti, gerekli gördüğü yer ve zamanlarda, saf pamuk tohumu ekilecek bölgelerden sanayi ve ihracat maksadile bozulmuş açık kozalı pamuk tohumunun veya çekirdekli pamuğun, tayin edilecek şartlara uygun olarak hazırlandığı takdirde geçirilmesine müsaade edebilir.

Madde 3 — Ziraat Vekilliğinin tayin edeceği pamuk ekimi bölgelerindeki çırcır evleri, vekilliğin her biri için belli edeceği pamuk çeşitlerinden başkasını çırcırlıyamazlar.

Ancak Ziraat Vekilliğinin herhangi bir çırcır evi için belli ettiği pamuk çeşidinin çekirdekli pamukları tamamen çekildiği ve çırcır evinden çıkarıldığı vekilliğin salâhiyetli memurlarınca tetkik ve tesbit olunduktan sonra vekillik o çırcır evine başka çeşit çekirdekli pamuğu çırcırlamak için izin verir.

Madde 4 — Ziraat Vekilliği gerekli gördüğü yerlerde yeniden kurarak veya kira ile tutarak çırcır evleri işletebilir.

Ziraat Vekilliğine ait çırcır evlerinde çekilen çığitler Vekillikçe alıkonabilir. Bu takdirde bu çığitler oradaki piyasa fiatı üzerinden kıymetlendirilerek bedeli mahallî rayice göre çırcırlama ücretine mahsup edilir. Fazlası para olarak mal sahibine verilir. Çırcırlama ücreti tohum parası tutarını geçerse aradaki fark mal sahibinden alınmaz.

Madde 5 — Ziraat Vekilliği lüzum göreceği yerlerde dilediği çırcır evlerinden veya şahıslardan saf pamuk tohumlarının bir kısmını veya tamamını satın almağa lüzum

gördüğü takdirde, sahipleri, bu tohumlardan kendi tohumluk ihtiyaçlarından artan kısmını, piyasa fiyatı üzerinden Ziraat Vekilliğine satmağa mecburdurlar. Ziraat Vekilliği herhangi bir şekilde elde ettiği saf pamuk tohumlarını gerekli gördüğü bölge çiftçilerine maliyet fiyatı üzerinden satmağa veya bu tohumları o bölgelerdeki soysuzlaşmış açık kozalı pamuk tohumlarıyla başbaşa değiştirmeye izinlidir.

Madde 6 — Bu kanun mucibince satın alınması ve satılması icap eden pamuk tohumlarının alım ve satımı, ilâna lüzum olmaksızın pazarlık suretile yapılır.

Mahallî örf ve âdet dolayısıyla Ziraat Vekâletinin lüzum göreceği yerlerde, pamuk tohumu üretme çiftlikleri, pamuk amelesinin yevmiyelerine karşılık olarak, Muhasebei Umumiye Kanununun 83 üncü maddesinin (A) fıkrasına tevfiakan mutemetlere beş bin liraya kadar avans verebilir. Bu avanstan ancak çiftlik idare heyetlerinin kararile mutemetler tarafından tediye yapılır.

Madde 7 — Bu kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerden sulh mahkemesi kararile yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası alınır.

Ziraat Vekilliğince tayin edilen çeşitlerden başka pamuk çeşitlerini veya karışığını ekenlerden bu ceza alınmakla beraber ilgili fen memurlarının verecekleri raporlar üzerine mahalleri idare heyetleri kararile tarlalarındaki pamuklar da masrafları kendilerine ait olmak üzere hemen sökülür ve yok edilir.

Bu masraf, sahibi tarafından verilmezse Ziraat Vekilliği bütçesinden ödenir ve Tahsili Emval Kanununa göre kendisinden alınır.

Madde 8 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 9 — Bu kanunun hükümlerini yerine getirme-

ğe Dahiliye, Maliye, iktisat ve Ziraat Vekilleri memurdur.

30/1/1936

Nebatların hastalık ve zararlı böceklerden korutma kanunu

Kanun No. 2906

Kabul tarihi: 29/1/1936

BÖLÜM: 1

Memlekete giren veya memleketten çıkan nebatların tâbi tutulacağı muamele

Madde 1 — Yabancı memleketlerden gelen her türlü nebat ve parçalarının Türkiyeye sokulabilmesi için memlekete bulaşmasından korkulan hastalık ve böceklerden ve bunların ispor, yumurta ve kurtlarından temiz olması ve hastalıksız ve böceksiz yerlerin ürünlerinden bulunması şarttır.

Bunların gönderildikleri memleketlerin nebatları koruma işlerde uğraşan ve salâhiyetleri hükümetimizce tanınan kurumlarca tasdikli menşe ve sağlık şehadetnamelerile belgelenmiş olması lâzımdır.

Madde 2 — Türkiyeye bulaşmasından korkulan hastalık ve zararlı böcekler Ziraat Vekilliğince yabancı hükümetlere bildirilir ve ayrıca ilân olunur.

Madde 3 — Birinci maddede yazılı menşe ve sağlık şehadetnamelerile gelen nebat ve parçaları, ancak Ziraat Vekilliğinin teklifi ile icra Vekilleri Heyeti tarafından tayin olunacak deniz ve kara gümrüklerinden girebilir.

Madde 4 — 3 üncü madde hükmüne göre tayin edilen

gümrüklere gelen her türlü nebat ve parçaları menşe ve sağlık şahadetnameleriyle birlikte gümrüklerdeki (nebatları kontrol ve temizleme) kuramlarınca muayene ve tetkik olunur. Muayene sonunda temiz oldukları anlaşılan ve şahadetnameleri usule uygun bulunan nebat parçaları memlekete sokulur.

Eğer kontrolde hastalık veya zararlı böcek görülür yahut hastalık ve zararlı böcekten zarara uğradıkları anlaşılır veya menşe ve sağlık şahadetnamelerinin usule uygun bulunmadığı görülürse en çok on beş gün içinde, masrafı getirene ait olmak üzere geldiği yere geri göndermeleri, yukarı fıkra yazılı gümrüklerdeki kurumlarca mal sahiplerine yazı ile bildirilir. Bu müddet bittikten sonra mal sahipleri hastalıklı ve zararlı nebatları geri göndermezlerse bunların usulüne göre kontrol ve temizleme kurumları tarafından yok edilmesine karar verilir. Yok edilme işi, kontrol ve temizleme kurumu müdürü veya oranın ziraat müdürü veya memuru ve gümrük idaresi tarafından memur edilecek bir zattan mürekkep bir heyetin gözü önün de yapılır ve keyfiyet bir zabıt varakasile tesbit olunur.

Yok etme işi için yapılacak masraf kontrol ve temizleme kurumu bütçesinden verilir.

Şu kadar ki gelen nebat ve parçalarında görülen hastalık veya zararlı böcekler memlekette salgın bir halde bulunuyorsa mal sahibinden masrafı alınmak üzere Ziraat Vekilliğinin izni ile gümrüklerde fennî temizlemeğe tâbi tutulduktan sonra memlekete sokulabilir.

Madde 5 — Yabancı memleketlere gönderilecek olan nebat ve parçalarından şahadetname ile gitmeleri lâzım gelenleri için yetiştikleri yer ziraat veya mücadele idareleri tarafından menşe ve sağlık şahadetnameleri verilir. Bu şahadetnamelerin 3 üncü maddeye göre tayin edilen güm-

rüklerdeki kontrol ve temizleme kurumlarınca malın gittiği memleketçe aranılan şartlara uygun olup olmadığı tetkik edildikten sonra tasdik edilerek malın yollanmasına izin verilir.

Bu tetkik işinin 48 saat içinde bitirilmesi lâzımdır. Ancak ihraç edilen malda hastalık ve zararlı böcekten şüphe edilirse fennî tetkikler yapılması için bu müddet bir haftaya kadar uzatılabilir.

Madde 6 — Yukarıki maddelerde yazılı girme, çıkma ve temizleme işlerini yapmak ve kontrol etmek için üçüncü maddeye göre tayin edilen kara ve deniz gümrüklerinde Ziraat Vekilliğince kontrol ve temizleme teşkilâtı yapılacaktır.

Madde 7 — Memleket nebat ve ürünlerini zararlı böcek ve hastalıklardan korumak için lüzumu halinde Ziraat Vekilliğinin teklifi ve İcra Vekilleri Heyetinin kararıle bazı nebat ve parçalarının Türkiye'ye sokulması ve transit olarak geçirilmesi yasak edilebilir.

BÖLÜM: 2

Memlekette yetişen nebat ve ürünlerin korunması

Madde 8 — Tarla, bağ, bahçe fidelik ve fidanlık ve buna benzer sahipli topraklarda herhangi bir hastalık ve ya zararlı bir böcek görülürse o yerin sahibi veya kiracısı yahut ortakçısı bunu köy muhtarlarına veya nahiye müdürlerine ve kasaba ve şehirlerde ziraat veya mücadele memurlarına bildirmeğe mecburdur.

Haber verme mecburiyeti veli veya vasiye de şamil

Ziraat veya mücadele memuru olmıyan kazalarda kaymakamlara bildirilir.

Muhtar ve nahiye müdürleriyle yukarı fıkra yazılı kazalarda kaymakamlar kendilerine bildirilen hastalık ve zararlı böcekleri ziraat veya mücadele idarelerine bildirmeğe mecburdurlar.

Haber verme keyfiyeti tarih konarak yazı ile tesbit olunur.

Madde 9 — Hastalık veya böcek mücadele için başvurulacak çare belli olduktan sonra ziraat veya mücadele idareleri hastalık veya böcek ne suretle ve ne kadar vakit içinde mücadele edileceğini en kısa zamanda çiftçilere bildirirler ve öğretirler.

Madde 10 — Toprağını kendi işliyen toprak sahiplerde kiracı veya ortakçıları, ziraat veya mücadele idareleri tarafından bildirilen ve öğretilen mücadeleyi verilen müddet içinde yapmağa mecburdurlar.

Bu müddet içinde mücadele yapmayanların yerlerinde masrafı Ziraat Vekilliği bütçesinden verilmek üzere mücadele yapılır.

Madde 11 — Hastalık veya zararlı böcek, sahipsiz topraklarda çıkar ve salgın bir hal almak istidadını gösterirse 26 mayıs 1926 tarih ve 858 sayılı Çekirge Kanunundaki mükelleflerin tâbi oldukları usul ve şartlara göre halk mükellef tutularak çalıştırılmak ve ilâç ve sair masrafları vilâyet bütçesinden veya Ziraat Vekilliği tahsisatından ödenmek üzere mücadele yapılır.

Vilâyet bütçelerine konulan mücadele tahsisatı genel bütçe mücadele formülüne göre harcanır.

Madde 12 — Ziraat veya mücadele idarelerinin gösterecekleri lüzum ve hastalık veya zararlı böcek çıkan yerlerin en büyük mülkiye âmirlerinin müracaatları üzerine bütün mülkî ve askerî makamlar ve belediyeler mücadele

işinde kendi vasıtalarile vakit geçirmeden yardımda bulunmağa mecburdurlar.

Resmî veya hususî bütün kara, deniz ve hava taşıma idameleri mücadele malzemesini, geciktirmeksizin ve başka eşyaya tercih ederek, taşımağa ve hastalıklı yerlerden hastalık olmıyan yerlere götürülmeleri yasak edilmiş veya bazı kayıt ve şartlar altında götürülmelerine izin verilmiş olan nebat ve parçalarını veya ürünlerini sıkı bir kontrol altında bulundurarak bunlar için konulmuş hükümlerin yerine getirilmesini temin etmekle mükelleftirler.

Madde 13 — Memleketin bir yerinde yeni görülen veya eskidenberi bulunan herhangi bir hastalık veya zararlı böceğin salgınlaşmasının yahut temiz yerlere bulaşmasının önüne geçmek için:

A) Hastalık veya böceği götürebilecek nebat ve parçalarının sağlam yerlere götürülmesini büsbütün yasak etmeğe veya lüzumlu olan fennî tedbirleri almak şartile götürülmesini serbest bırakmağa;

B) Ekilmiş veya dikilmiş yahut ekilecek veya dikilecek olan nebatların hastalıktan korunması için lâzım gelen bütün tedbirleri almağa veya aldırmağa;

C) Hastalıklı veya böcekli nebat ve tohum ekilmesini yasak etmeğe;

D) Bazı mıntakalardaki hastalıklı veya böcekli tohum, nebat ve parçalarını veya ürünlerini yok etmeğe;

E) Bu gibi tohum, nebat ve ürün satışı yasak etmeğe;

F) Nebatlara arız olan böceklerin yumurta, kurt veya tırtıl, kırızalit ve kâhillerini veya hastalıklı, böcekli yahut hastalıktan veya böcekten zarar görmüş olan nebat ve parçalarını yok etmek üzere toplatmağa;

Ziraat Vekilliği salâhiyetlidir.

Madde 14 — “13., üçüncü maddenin “D., fıkrasına göre yok edilecek mevat ve parçaları ile ürünlerine takdir olunacak kıymetin yarısı Ziraat Vekilliği bütçesindeki mücadele tahsisatından sahiplerine ödenir.

Bu kıymetler, Ziraat Vekilliğince seçilecek iki zat ile köylerde ihtiyar meclislerinden, şehir ve kasabalarda ziraat odalarından ve oda bulunmayan yerlerde belediyelerden seçilecek ikişer azadan mürekkep bir heyet tarafından takdir olunur.

Ziraat Vekilliği gerekli gördüğü takdirde aynı maddenin (F) fıkrasına göre yok edilmek üzere toplattıracağı böcek, yumurta, kurt veya tırtıl, kırızalit ve kâhillerini kararlaştıracığı bir fiat üzerinden satın alır.

Madde 15 — Ziraat Vekilliği salgın ve tehlikeli hallerde masrafı bütçesinden ödenmek üzere nebat ve ürünlere arız olan hastalık ve böceklerle mücadele yapmağa salâhiyetidir.

Madde 16 — Hükmi şahıslar elinde bulunan toprak veya ürünlerde görülen zararlı böcek, hayvan ve hastalıklarla, Ziraat Vekilliğinin vereceği direktife göre, mücadele yapmağa bu hükmi şahıslar mecburdurlar.

Fertilere ait olan topraklarda yetişen mahsullerin hükmi şahıslar tarafından alınması taahhüt edilmiş ise böyle yerlerde baş gösterecek zararlı böcek, hayvan ve hastalıklarla Ziraat Vekilliğinin direktifi dairesinde ilâç, âlet ve sair vasıtaları hükmi şahıslar tarafından verilmek şartile toprak ve ürün sahipleri mücadele yapmağa mecburdurlar.

Bu maddede yazılı mücadeleyi yapmayan hükmi şahıslarla ilâç, âlet ve vasıtaları kendilerine verilmiş olan toprak ve ürün sahipleri hakkında bu kanunda yazılı ceza hükümleri tatbik edilmekle beraber masrafı kendileri-

ne ödetilmek üzere Ziraat Vekilliğince mücadele yapılır.

Madde 17 — Ziraat ürünleri yetiştirilen ve saklanan yerlerle bunları taşıyan vasıtalara ziraat veya mücadele teşkilâtı memurları girmeğe ve oradaki ekin, ürün, tohum ve nebatların sağlamlığını kontrol etmeğe salâhiyetidirler.

Mesken sayılan yerlere kontrol için giden memurların, oranın sahibi veya kiracı yahut ortakçıları rızalarile girmelerine mümanaat ederlerse, belediye teşkilâtı olan yerlerde belediye mümessilleri ve bundan başka yerlerde muhtar veya ihtiyar heyeti âzasından biri ile ziraat veya mücadele teşkilâtı memurları serbestçe o yerlere girip vazifelerini yaparlar.

Kontrol sonunda görülecek hallere göre bu bölümde yazılı hükümler tatbik olunur.

Madde 18 — Her çeşit fidan, fide, çelik, çiçek ve tohumluk yetiştirip satan ve dağıtan hususî ve resmî şahıs ve kurumların tarla, depo ve ürünleri Ziraat Vekilliği tarafından en az yılda iki defa kontrol edilir ve bunlara sağlık şهادetnamesi verilir.

Madde 19 — Nebat hastalıklarıyla zararlı hayvan ve böceklerle mücadeleye elverişli her türlü hazır ilâç ve âlet ve vasıtalarının memlekete sokulması, memlekette istihsalı, yapılması ve satılması Ziraat Vekilliğinin iznine bağlıdır.

Madde 20 — Memlekete girmesine veya memlekette istihsaline, yapılmasına veya satılmasına izin verilen mücadeleye mahsus hazır ilâç, vasıta ve âletlerin Ziraat Vekilliğince yaptırılacak kontrollarda her zaman fennî tetkika tâbî tutulan örneklerde aynı kimyevî ve fizikî terkip ve vasıfta olmaları şarttır.

Aksi hallerde verilen izin geri alınır ve ilâç, vasıta ve

âletlerin memlekete sokulması, istihsalı, yapılması ve satılması vekillikçe yasak edilir.

Madde 21 — Memlekete girmesine ve memlekette istihsaline ve yapılmasına ve satılmasına izin verilen her çeşit mücadele ilâç, vasıta ve âletlerinin terkinde veya şekillerinde yapılan her hangi bir değişiklik için Ziraat Vekilliğine haber verilecektir. Vekillik gerekli görürse bu gibi ilâç ve vasıtaları yeniden muayene ettirir.

Madde 22 — Ziraat vekilliğince memlekete girmesine, memlekette istihsaline; yapılmasına ve satılmasına izin verilen mücadele ilâç ve âletleri uygun vasıtalarla ilgililere vaktinde bildirilir.

BÖLÜM: 3

Ceza Hükümleri

Madde 23 — Aşağıda yazılı hallerde:

A) 8 inci madde hükümlerine aykırı olarak hastalık veya zararlı böcekleri haber vermiyenler;

B) 10 uncu maddeye göre gösterilen tarzda mücadele yapmayanlar;

C) 12 inci maddede gösterildiği üzere mücadele malzemesini taşımaktan istinkâf eden veya taşımayı geciktiren hususî nakil vasıtaları sahip veya kanunî mümessilleri;

D) 16 ncı maddede yazılı hükümlere göre mücadele yapmayan hükmî şahısların kanunî mümessillerde kendilerine ilâç, alet ve sair vasıta verilen toprak sahipleri, kiracıları ve ortakçıları;

E) 17 nci maddeye göre ziraat veya mücadele memurlarının bu kanunun ikinci bölümü hükümlerini tatbik ettikleri

halde buna riayet etmeyenlerle hükmî şahısların kanunî mümessilleri,

F) 20 nci madde hükmüne göre Ziraat Vekilliğince tetkik ve kabul edilen örneğe uygun olmıyan hazır ilâç, alet ve vasıtaları memlekete sokanlar veya memlekette istihsal yahut yapanlar veya satanlar;

Beş liradan elli liraya kadar hafif para cezası veya üç günden bir aya kadar hafif hapis cezasile cezalandırılırlar.

Hastalık veya zararlı böceğin haber verilmemesi veya mücadele yapılmaması salgın bir hale girmiş ise buna sebep olanlar 25 liradan 200 liraya kadar hafif para sezası ve on beş günden üç aya kadar hafif hapse mahkûm edilirler.

Madde 24 — Salgın hal alımıyan hallerde toplu bir yerdeki hastalık veya zararlı böceği haber vermiyenler hakkında tatbik olunacak ceza bu yerdeki toprak sahip veya kiracısı veyahut ortakçılardan başkaları tarafından haber verilmiş olduğu anlaşılırsa mahkemece cezanın büsbütün ıskatına hükmedilebilir.

Madde 25 — Bu kanuna göre cezalandırılacak haller, ziraat veya mücadele memurları tarafından toprak ve ürünlerin bulunduğu yerdeki belediye mümessili veya muhtar yahut ihtiyar heyeti azasından birinin ve bunların bulunmadığı yerlerde ora sakinlerinden en az iki kişinin imzaları ile tutulacak zabıt varakasile tesbit olunur.

Zabıt varakaları, bu memurlar tarafından Cümhuriyet Müddeiumumiliklerine yazılacak bir tezkere ile gönderilir.

Bu maddede gösterilen şekilde tutulan zabıt varakalarında yazılı hususlar aleyhine ancak sahtelik veya maddî sebeplere dayanan iddialardan başka itirazlar mahkemece dinlenmez.

Madde 26 — Bu kanuna göre devlet memurları tarafından yapılması lâzımgelen işleri yapmıyanlara veya ihmal

edenler hakkında memuriyet vazifesini yapmamak veya ihmâl etmek suçundan dolayı umumî hükümler dairesinde takip yapılır ve ceza hükmolunur.

BÖLÜM : 4

Müteferrik hükümler

Madde 27 — 27 kânunuevvel 1327 tarihli Floksera Kanunu ve ziraate irası hasar eden haşerat ve tüfeylâtın itlâfına ve nebatatı muzırının kal ve mahviyetine dair olan 14 ağustos 1330 tarihli kanun ile 1528 sayılı yabanî ağaçların aşılınması hakkındaki kanunun 28 ve 29 uncu maddeleri hükümleri kaldırılmıştır.

Muvakkat madde — A) Bu kanunun hükümlerine göre lüzumlu olan teşkilât Ziraat Vekilliğince yapılan ve usulüne göre bir ay evvel ilân olunan yerlerde tatbik olunur.

B) “A” fıkrasındaki teşkilât yapılp bu kanun tatbika geçinceye kadar Floksera Kanununun 1 inci maddesi hükmü mer’î olacaktır.

Madde 28 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 29 — Bu kanun hükümlerini yürütmeğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3/2/1936

Floksera Kanunu: 1019-1021 sayılı Takvimi Vakayidedir.
(2. T. Düs. cilt 4. s. 18)

Ziraate mazarrat veren haşeratın
itlafi hakkında kanun: 1926 sayılı Takvimi Vakayidedir.
(2. T. Düs. cilt 5. s 1238)

858 numaralı kanun 400

1528 „ „ 1217 sayılı Resmî Gazetededir.

**Askerlik Kanununun 36 ncı maddesinin
tadilli hakkında kanun**

Kanun No. 2907

Kabul tarihi: 29/1/1936

Madde 1 — 1111 sayılı Askerlik Kanununun 36 ncı maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir:

Madde 36 — Ertesi seneye bırakılanların her sene toplanacak askerlik meclislerinde ahvali tekrar yoklanır. Ertesi seneye terklerini mucip olan sebep veya illetleri hangi sene geçmiş ve bitmiş olursa o senenin son yoklama gören veya görecektir olan eratile asker edilerek onlarla beraber çağırılır ve askerliklerini yaptıktan sonra yaşlarının bulunduğu sınıfa geçirilir. Bunlardan ihtiyat subayı yetişme şartlarını haiz olanlar, birlikte muameleye tâbi oldukları doğumlarının celbi beklenmeksizin ilk açılacak hazırlık kıt'ası veya ihtiyat subay mektebi devresi başlangıcında bu kıt'a veya mektepte bulunmak üzere sevk edilirler.

Madde 2 — 13/12/1934 tarih ve 2607 sayılı kanun mülğadır.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun hükümlerini yürütmeğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3/2/1936

1111 numaralı kanun 635

2607 “ “ 2886 sayılı Resmî Gazetededir.

**2862 sayılı kanunla ilga edilen ve Askerî Ceza Kanununun
bazı maddelerini değiştiren 22/12/1934 tarih ve 2632 sayılı
kanunun 5 inci maddesinden başka diğer maddeleri
hükümlerinin meriyetinin iadesine dair kanun**

Kanun No. 2908

Kabul tarihi: 29/1/1936

Madde 1 — 2862 sayılı kanunun 14 üncü maddesile kaldırılan ve Askerî Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve iki maddesine birer fıkra eklenmesine dair olan 22/12/1934 tarih ve 2632 sayılı kanunun 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 ve 9 uncu maddeleri yeniden mer'iyet mevkiine kon muştur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3/2/1936

2632 numaralı kanun 2891

2862 „ „ 3185 sayılı Resmi Gazetededir.

T. B. M. M. KARARLARI

Askerî ve Mülkî Tekaüd Kanununun 23 üncü maddesinin tefsirine mahal olmadığı hakkında

Karar No. 924

Tekaüd Kanununun 23 üncü maddesinin, memurların mazuliyet veya açık maaşı almak suretile geçirdikleri müddetin nısfının tekaüt maaşının hesabında nazarı itibara alınacağına dair bulunan son fıkrası hükmünün münhasıran mülkiye memurlarım alâkadar ettiği gerek metinden ve gerek kanunun mülkî kısımlara ait olan hükümleri meyanında zikredilmiş olmasından anlaşılmasına mebni bu fıkranın subaylarla askerî memurlar hakkında tatbiki imkânı görülememiştir. Şu halde, bunların kadro münasebetile ve maaşlı olarak açıkta kaldıkları müddetin filî hizmet sayılamayacağına dair kanunda hiçbir hüküm bulunmadığına ve bunların açıkta kaldıkları müddetçe dahi resmî üniformalarile her zaman hizmete âmade bulunmaları ve yerlerinden ayrılmamaları gibi sebepler kendilerinin açıktaki mülkiye memurları gibi telâkkilerine müsait olmadığına mebni bu müddetin tekaüt hesabında filî hizmet sayılması lâzım geleceğine ve meselenin tefsirine mahal olmadığına karar verilmiştir.

24/1/1936

**Tekaüd Kanununun 45 inci maddesindeki şehit
kelimesinin şümulü derecesi hakkında**

Karar No: 927

1683 sayılı Askerî ve Mülkî Tekaüd Kanununun 45 inci maddesinde:

(Harpte veya eşkıya müsademesinde şehiden ve ha .zarda kendisinin sun'u taksiri olmıyarak vazife icabı kazaen veya mecruh olup tedavi sırasında veya icra olunan cerrahî ameliyat neticesinde veya sebebi malûm olmıyarak muhasara içinde vefat eden zabitlerle mülkî ve askerî memurların yetimlerine birinci derecede malûliyet maaşının yüzde yetmiş beşi ve harbiye ve bu derecedeki sınıflar talebesi ile küçük zabitler, gedikliler ve efradın ye timlerine birinci derecede malûliyet maaşının sülüsü tahmis olunur) denilmiş olduğuna göre bu madde ile:

- 1 — Harpte veya eşkıya müsademelerinde şehiden vefat,
 - 2 — Hazaarda kendisinin sun'u taksiri olmıyarak vazife icabı kazaen vefat,
 - 3 — Mecruh olup tedavi sırasında veya icra olunan cerrahî ameliyat neticesinde vefat.
 - 4 — Muhasara içinde sebebi malûm olmıyarak vefat.
- Olmak üzere dört vefat vaziyeti derpiş edilmiştir.

Bunlardan bir numaralı fıkrada yazılı vefat vaziyeti, madde hükmüne göre şehit olanların harp meydanında ve eşkıya müsademesi sırasında düşman silâhı tesirile derhal vefat edenlere aittir. Çünkü bu hallerde yaralanarak bilâhara tedavi sırasında vefat edenler maddenin müteakip fıkralarında gösterilmiş bulunmaktadır. Nitekim 2,3 ve 4 numaralı fıkralarda yazılı hallerin yalnız sefere mahsus olmayıp hazara da teşmil edilmesi kasdile hazar kelime -

sinin metne ilâve edildiği anlaşılmaktadır. Bu cümleden olarak muhasara daha ziyade harp zamanında düşman tarafından bir yerin kuşatılması ve bu yerin memleketin diğer kısımları ile alâkasının kesilmesine itlâk olunduğu gibi hazar da eşkiya tarafından bir mahallin aynı suretle muhasara altına alınması şeklinde de vaki olabilir. Yine vazife icabı kazaen veya mecruhiyet neticesinde vefat dahi hazarda olduğu gibi seferde de vaki olabilir ve bunların tâbi olacağı hükümlerin hazar ve sefer haline göre tefrikına saik olacak hiçbir sebep tasavvur edilemez.

Bu tahlile göre şehit, harpte veya eşkiya müsademelerinde her nevi düşman silâhı tesirde derhal vefat edenlerdir.

İkinci fıkra hükmü, aynı suretle sefer veya hazarada vazife ilcasile kazaen derhal vefat edenlerdir.

Üçüncü fıkra hükmü de aynı sebeplerle yaralananlardan bu yaraların tesirde ve yaraları iltiyam bulmadan tedavi sırasında ölenlerdir.

Muhasaraya dair olan dördüncü fıkra hükmü daha sarihtir.

Binaenaleyh 1683 numaralı kanunun 45 inci maddesi metninin bu maksatları açıkça ifade etmekte olmasına göre buradaki şehit kelimesinin tefsirden müstağni olduğuna karar verildi.

29/1/1936

TEFSİR

Ziraat Bankası hakkındaki 444 numaralı kanuna müzeyyel 1697 numaralı kanunun 4 üncü maddesindeki icra reisi tabirinin tefsirine dair

Tefsir No: 218

1697 sayılı kanunun 4 üncü maddesindeki icra reisinin vazifeleri 2004 sayılı kanunun 4 üncü maddesinde yazılı icra işlerine bakan hâkimler tarafından görülür.

27/1/1936

KARARNAMELER

2

Kararname No: 4011

Arazi Vergisi Nizamnamesinin muvakkat dördüncü maddesinin son fıkrasının tavzihine dair Maliye Vekilliğinden yazılan 25/12/1935 tarih ve 29519/191 sayılı tezkere üzerine Şûrayı Devlet Reisliğinin 5/2/1936 tarih ve 2144 sayılı tezkeresile gönderilen Tanzimat Dairesile Heyeti Umumiye mazbataları İcra Vekilleri Heyetine 10/2/1936 da okunarak ilişik mazbataların tasdiki onanmıştır.

10/2/1936

Şûrayı Devlet Tanzimat Dairesi Mazbatası

Esas : 69

Karar: 4

Maliye Vekilliğinden Yüksek Başvekillik Makamına sunulup Şûrayı Devlet Reisliğine gönderilen 25/12/1930 tarihli ve 29519/191 numaralı tezkere dairemize verildiğinden okundu.

Bu tezkerede 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanununun 1340 senesinden sonra umumî arazi tahriri yapılmamış olan yerlere ait vergi matrahlarını tayin eden muvakkat birinci maddesinde “1340 senesinden itibaren arazisinin umumî tahriri icra edilmemiş olan yerlerde, yeniden umumî tahrir yapılmıncaya kadar, arazi vergilerine 1331 senesinde mukayyet kıymetlerin altı misli matrah ittihaz edilir.,,

denildiği ve bu kanunun tatbik suretini göstermek üzere neşrolunan 20/4/932 tarihli nizamnamenin tahrir kayıtları yanan veya zayi olan yerlerde tatbik olunacak muameleye mütedair bulunan dördüncü muvakkat maddesinin son fıkrasında “gerek A gerek B fıkralarında yazılı bulunan hükümler dairesinde bulunacak vergi miktarlarının, 1331 senesi vergilerini ifade edeceğinden yeni Arazi Vergisi Kanunu mucibince altı misline iblâğ olunarak beher mükellefe ait vergilerin hesap ve tayin olunacağı,, gösterildiği ve kanunun sözü geçen muvakkat birinci maddesi 1331 senesinde kayıtlı kıymetlerin yani vergi matrahlarının altı misline çıkarılmasını sarahaten âmir bulunmuş iken nizamnamenin muvakkat dördüncü maddesinin son fıkrası 1331 senesi vergilerinin altı misli olarak alınmasını işrap edecek şekilde yazıldığı ve halbuki 1833 numaralı kanunun dokuzuncu maddesi mucibince araziden 1931 malî senesinden itibaren binde on vergi alınmakta olup 1331 senesinde ise % 50 bütçe zammı açığı ile beraber binde altı vergi istifa edilmekte olduğuna göre 1331 senesi kıymetleri ile aynı sene vergilerinin altı misline çıkarılması arasında mühim fark bulunduğu ve arazinin 1331 senesinde kayıtlı kıymetlerini gösteren vesikalar bulunan yerlerde kanunun dokuzuncu ve muvakkat birinci maddeleri mucibince bu kıymetlerin binde altmış nisbetinde vergi alınırken aynı hükümlere tâbi bulunan bazı mahallerde mahza vergi kayıtlarının yanmış veya ziyaa uğramış olmasından dolayı kanunî hükümlere aykırı olarak binde otuz altı vergi alınması maksut olmayacağı tabîi bulunduğu ve esasen nizamnamenin muvakkat dördüncü maddesinin son fıkrasında da 1331 senesi vergilerinin altı misline çıkarılması keyfiyetinin yeni Arazi Vergisi Kanunu hükümlerine atfolunmakta olup mezkûr kanunda ise 1331 senesi vergilerinin altı mis-

line iblâğı hakkında bir hüküm bulunmadığı ve bu itibarla nizamnamenin bu hükmü ile 1331 senesi arazi vergilerinin değil bu vergiler delâletile bulunacak kıymetlerin altı mislinin vergiye matrah ittihazı kastedilmişken maddede kıymetten bahsedilmeyerek “1331 senesi vergileri,, denilmesi de kayıtları yanan veya zayi olan arazinin kayıtlı kıymetlerini gösterecek vesika bulunmadığı hallerde ve mahaller de, tekâlif cetvellerinde veya tahsildar müfredat cetvellerinde yazılı vergi miktarlarından istiane suretile mükellefiyet tayini mecburiyetinden doğduğu istidlâl edilmekte olduğu beyanile keyfiyetin Şûrayı Devlet Umumî Heyetince tetkik olunarak nizamnamenin yukarıda anılan fıkrası hükmünün tavzihi istenilmiştir.

Filhakika 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanununun muvakkat birinci maddesinde “1341 senesinden itibaren arazisinin umumî tahrirleri icra edilmemiş olan yerlerde, yeniden umumî tahrir yapıncaya kadar arazi vergilerine 1331 senesinde mukayyet kıymetlerin altı misli matrah ittihaz edilir. 1331 senesinden sonraki senelerde ferağ, ipotek ve vadeli satışlar gibi sebeplerle artırılmış olan arazi kıymetleri de 1331 kıymetlerine icra edilir. 1331 senesinde mukayyet kıymeti bulunmayan veya 1331 senesinde tarla olarak kayıtlı iken bağ, meyvalık, fidanlık veya orman haline gelmek gibi bir sebeple hal ve heyeti tebeddül eden ve yahut bunlardan kütük ve ağaçları herhangi bir sebeple sökülerek veya mahvolarak tarla halini almış bulunan araziye 1331 senesinden sonraki senelerde tadilen takdir edilmiş ve edilecek olan kıymetler altı misle tâbi olmaksızın aynen vergiye matrah ittihaz edilir,, denilmiştir.

Bu kanunun tatbik tarzları bir nizamname ile tesbit olunacağı yirminci maddesinde yazılı bulunmasına binaen Maliye Vekâletince kaleme alınarak teklif ve Şûrayı

Devletçe de tetkik ve kabul olunduktan sonra tatbik mevkiine çıkarılmış olan 20 nisan 1932 tarihli nizamnamenin birinci muvakkat maddesinde “1340 senesinden evvel 1302 tarihli Emlâk Nizamnamesile ona müteferri hükümler dairesinde arazinin umumî tahriri yapılmış olan yerlerde, hususî hükümleri dairesinde arazinin yeniden umumî tahriri yapılincaya kadar, 1331 senesinde vergi defterlerinde kayıtlı kıymetlerin altı misli arazi vergilerine matrah ittihaz edilir ve bu yerlerde 1331 senesinden sonraki senelerde ferağ, ipotek ve vadeli satışlar gibi sebeplerle vergi kıymetlerinde artırılmış olan arazi kıymetleri de, 1331 senesindeki kayıtlı kıymetlerine irca edilir.

1331 senesinde vergi defterlerinde kayıtlı kıymeti bulunmayan veya 1331 senesinde tarla olarak vergi defterine kayıtlı iken bağ, meyvalık fidanlık veya orman haline gelmek gibi sebeplerle hal ve heyeti tebeddül eden veya hut bağ, meyvalık fidanlık veya orman halinde iken kütükleri ve ağaçları sökülerek veya mahvolarak tarla halini almış bulunan araziye, 1331 senesinden sonraki senelerde ve o senelerin rayiçleri üzerinden takdir edilmiş veya yeni rayiçler üzerinden takdir edilecek olan kıymetler altı misle iblâğ edilmeksizin aynen arazi vergisine matrah ittihaz olunur., denildiği gibi dördüncü muvakkat maddede de “tahrir kayıtları zayi veya muhterik olan yerlerde tatbik olunacak muamele iki kısma ayrılır:.

A Tahrir kayıtları muhterik veya zayi olmakla beraber mükelleflerin vermekle mükellef oldukları vergi miktarlarını tahsildarlar nezdinde kalan tahsildar müfredat defteri veya döküm ve tekâlif cetvellerinden çıkarmak mümkün olan yerler.

Buralarda mezkûr cetvel ve defterlerden her mükellefin çıkarılacak senelik vergilerinin ne miktarının emlâk

ve ne miktarının arazi ve arsaları vergisi olduğu tayin ve tesbit edilir. Şayet bunların tefriki mümkün olmazsa ehli vukuf ve ihtiyar heyetleri marifetile bu tefrik icra ettirilir.

B Tahrir kıymetleri muhterik ve zayi olduğu gibi tahsildar müfredat defterleri ve tekâlif döküm cetvelleri gibi vergi vesaiki de elde edilmemiş bulunan yerlerde 1331 senesi rayicine göre mukadder kıymetler üzerinden mahalle veya köy ve yahut kaza itibarile emlâk ve arazi vergilerini tayin mümkün olup her mükellefe isabet eden vergi miktarı malûm olmadığına göre mahalle veya köyün umumi vergisi malûm ise bu miktarlar her mahalle ve köy mükelleflerine mutasarrıf oldukları emlâk ve arazi miktarla rına göre, kazanın vergisini tayin mümkün olabilmişse bu miktarlar idare heyetlerince emlâk ve arazileri miktarları nazarı itibara alınarak mahalle ve köylere bittefrık her mahalle ve köye ayrılan hisselerden mükelleflerin arazi vergisi tefrik olunmak icap eder.

Gerek A gerek B fıkralarında yazılı hükümler dairesin de bulunacak vergi miktarları 1331 senesi vergilerini ifade edeceğinden yeni Arazi Vergisi Kanunu mucibince altı misle iblâğ olunarak beher mükellefe ait vergiler hesap ve tayin olunur.,, diye yazılı bulunmuştur.

Kanunun birinci muvakkat maddesine konulan hükümlere mütenazır olmak üzere Maliye Vekâletinin teklifi veçhile nizamnamenin birinci muvakkat maddesi kabul edilmiş olduğu gibi tahrir kayıtları zayi veya muhterik olan yerlerde tatbik olunacak muameleye dair olmak üzere nizamname lâyihasında Mâliye Vekâletinin teklif ettiği dördüncü muvakkat madde dahi kanunun umumî hükümlerine aykırı görülmeyerek kabul edilmiş ve nizamname 20 nisan 1932 tarihinde mer'iyet mevkiine çıkarıldığı cihetle üç

buçuk senedenberi tatbik mevkiinde bulunmuştur. Maliye Vekâletinin kanunun muvakkat birinci maddesi hükmüne nazaran aykırılık gördüğü nizamnamenin muvakkat dördüncü maddesinin son fıkrasının gerek A gerek B fıkralarında yazılı hükümler dairesinde bulunacak vergi miktarları 1331 senesi vergilerini ifade edeceğinden yeni Arazi Vergisi Kanunu mucibince altı misle iblâğ olunarak beher mükellefe ait verginin hesap ve tayin olunacağı hakkındaki hüküm, fıkra da yazılı kayıt ve şartlara göre, 1331 vergisinin altı misli istifa olunacağına delâlet etmeyip bunda kanunun umumî hükümleri dairesinde arazi vergisinin matrahım teşkil eden kıymetin malûm olmamasından dolayı A ve B fıkralarında konulan esaslar dairesinde 1331 senesi vergileri bulunduktan sonra bu vergilerden arazinin kıymeti hesap edilerek bunun altı mislinin elde edilmesi ve bu, matrah ittihaz olunmak üzere beher mükellefe ait verginin kanun hükümleri mucibince hesap ve tayin olunması maksut olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebep le vekâletçe fıkra da görülen iphamı kaldırmak için fıkranın yukarıda izah edilen esaslar dairesinde aşağıda yazıldığı şekilde tavzihi münasip görülmektedir.

“Arazi Vergisi Kanununun sureti tatbiki hakkındaki 20 nisan 1932 tarihli nizamnamenin muvakkat dördüncü maddesinin son fıkrasından maksat gerek A gerek B fıkralarında yazdı hükümler dairesinde bulunacak vergi miktarları 1331 senesi vergilerini ifade edeceğinden bu vergi miktarları delâletile arazinin o seneki kıymetleri bulunduktan sonra yeni Arazi Vergisi Kanunu mucibince altı misle iblâğ olunarak beher mükellefe ait vergilerin hesap ve tayin olunmasından ibarettir.,, .

Nizamnamenin tefsiri mahiyetinde olmasile Şûrayı Devlet Kanununun 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasına gö-

re (heyeti umumiyece müzakere edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulmasına 13/1/1936 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Heyeti Umumiye Karar;

Arazi Vergisi Nizamnamesinin muvakkat 4 üncü maddesi son fıkrası hükmünün tavrzihi hakkında tanzimat dairesinin 13/1/1936 tarihli ve 69/4 sayılı mazbatası Genel kurulda okundu.

Mazbatada yazılı mütalea ve tavrzihi kararı esbabı mucibeli görüldüğünden 20/1/1936 tarihinde oybirliğiyle aynile onandı.

NİZAMNAMELER

Kabuklu Yumurta İhracatı Nizamnamesi

FASIL 1

Yumurta ihraç edilecek iskele ve istasyonlar, yumurta ihraç edecek tacirler ve yumurta işlenecek yerler

Madde 1 — Türkiyeden ihraç edilecek yumurtalar kontrola tâbidir. Hudut ticareti yapılan yerler ile Türk sahillerine yakın ecnebi adalarına adedi 500 den fazla olmamak şartile yolcu beraberinde götürülen yumurtalar kontrola tâbi tutulmaz. Vapur ve gemi kumanyası için 5 büyük sandıktan fazla olmamak şartile liman ve iskelelerimizden çıkarılacak yumurtalar dahi kontrol edilmez.

Madde 2 — Bu kontrolün icrasına yumurta ihraç liman ve istasyonlarında “15 inci maddeye göre,, teşkil edilecek kontrol komisyonları memurdur.

Madde 3 — Yumurta ihracatı ancak Trabzon, Giresun, Ordu, Fatsa, Samsun, İnebolu, Bartın, Zonguldak, İstanbul, İzmir, Mersin, Antalya limanları ile Uzunköprü istasyonundan ve Kilis merkezinden yapılır. İktisat Vekâleti ihracat liman ve merkezlerinden maada memleket dahilinde mühim miktarda yumurta toplıyan ve sevkeden merkezlerde de kontrol komisyonları teşkiline salâhiyettardır.

Madde 4 — Türkiyeden yumurta ihraç edecek tacirlerin ticaret odalarında yumurta ihracatçısı olarak mukayyet bulunmaları ve bilfiil yumurta ticaretile meşgul bulunmuş olmaları şarttır.

İhracat yapacak firmaların sıhhi ve yumurta manipülasyonuna elverişli depoları olması lâzımdır. Bu tesisatı ya-

pacak derecede ticarî durumları müsait olmıyan tacirlerin depoları hiç olmazsa sıhhî şeraite uygun bulunmalıdır. Birliklere dahil azaların müşterek bir deposu bulunmasına mesağ vardır. Deri, yapak ve emsali gibi koku neşre den maddelerin bulunduğu binaların aynı zamanda yumurta manipülâsyon deposu ittihazı yasaktır.

Yukarıki hükümlere uymayanların yumurtaları kontrol edilmez.

FASIL 2

İhraç edilecek yumurtaların vasıfları ve nevileri

Madde 5 — İhraç edilecek yumurtalar yıkanmamış, temiz ve kirsiz olacak ve içlerinde çatlak ve bozuk bulunmayacaktır.

İhraç merkezlerinde yumurtaların lâmbadan geçirilmeksizin muayene ve şevki yasaktır. Yumurtaların ihracat merkezlerinde aşağıda sayılan nevilere ayrılmak suretile şevki lâzımdır. Tasnifi yapılmamış yumurtalar ihraç edilemez.

Madde 6 — İhraç edilecek yumurtalar birinci, ikinci ve konserve olarak üç nev'e ayrılmıştır.

1 Lâmbadan geçirilerek yapılan muayenesinde aklar şeffaf, sarıları ortada, gayri müteharrik bulunan ve gayri vazih bir surette görünen ve hava tabakası beş milimetreye kadar olan yumurtalar tam tazedir.

Ak ve sarısı aynı evsafta olup hava tabakası 5 milimetreden 8 milimetreye kadar olan yumurtalar da taze addedilip bunlardan birincisine, birinci nevi tam taze, İkincisine birinci nevi taze yumurta denir.

2 Hava tabakası 8 ilâ 12 milimetre olan fakat benekli ve kanlı olmıyan yumurtalar ikinci nevidir.

3 Soğuk hava depolarında veya kireçli suda veyahut başka suretle muamele edilerek muhafaza olunan yumurtalar konserve'dir. Bu yumurtaların akları şeffaf ve sarılarının oynar fakat kabuğa temas etmez bir halde bulunması lâzımdır. Konserve yumurtaların hava tabakası 9 milimetreyi geçemez.

Madde 7 — Yumurtalar aşağıda gösterildiği gibi ağırlık üzerinden dört sınıfa ayrılmıştır. Her bir sınıfı ihtiva eden sandıklar üzerine o sınıf yazılacaktır. Sandıklar üzerine yazılacak herhangi bir sınıfın fransızca dahi yazılması mecburîdir.

- (1) 40 -45 grama kadar olanlar küçük -K
- (2) 46 - 50 grama kadar olanlar orta - O
- (3) 51 -55 grama kadar olanlar iri -İ
- (4) 56 - gramdan yukarı olanlar ekstra -E

Madde 8 — Her sandığın içinde ancak aynı nevi ve sınıftan yumurta bulunur.

Madde 9 — Birinci nevi tam taze ve birinci nevi taze yumurtalar yalnız küçük ve paket sandıklarda ihraç olunur.

Madde 10 — İkinci nevi ve konserve yumurtalar yalnız büyük sandıklarla ihraç olunur.

FASIL 3

Yumurta sandıkları

Madde 11 — Yumurta sandıkları büyük, küçük ve paket olmak üzere üçe ayrılır.

Madde 12 — Büyük sandıklar biri orta diğeri küçük yumurtalara mahsus olmak üzere ikiye ayrılır. Orta yu-

murtaya mahsus büyük sandıkların, boyları 180—182X52 — 53X23 santimetredir. Küçük yumurtalara mahsus büyük sandıkların boyları 170 — 175X50X21 — 22 santimetredir.

Küçük sandıklar 180 — 185X52 — 53X12,5 — 13 santimetre eb'adında sandıklardır. Küçük sandıklar ikiye bölünecek şekilde de olabilir.

Paket sandıkların uzunluğu 63,5, genişliği 30,5, derinliği 33 santimetredir.

Madde 13 — Büyük sandıklarda 1440, küçük sandıklarda 720 ve ikiye bölünmüş küçük sandıkların her birinde ve paket sandıklarda 360 yumurta bulunur.

Madde 14 — Yumurta sandığı imalinde kullanılacak kerestenin kuru, kokusuz olması şarttır.

Yumurtalar sandıklarda kuru, kokusuz talaş yatakları veya mukavva hücreler içinde yerleştirilir ve sandığın üzerine ihracat limanının ismi, ihraç eden firmanın markası, sandığın ihtiva ettiği yumurtanın nev'i ve sınıfı iki santimetre büyüklüğünde Türk harflerde İstanbul, İnebolu, Samsun ve Trabzon limanlarında ateş damgasile diğer liman ve istasyonlarda ateş damgasile olmadığı takdirde silinmez mürekkeple sandık başlarına yazılması mecburîdir. İktisat Vekâleti lüzum görürse ateş damgası istimalini diğer iskele ve istasyonlarda da mecburi kılmağa salâhiyettardır.

Sandığın üzerine birinci nevi tam taze yumurtalar için “T. T., , birinci nevi taze yumurtalar için “T., ve ikinci nevi yumurtalar için “B., harflerini ve konserve yumurtalar için konserve kelimesi aynen yazdır.

FASIL 4

Kontrol komisyonları ve kontrolün nasıl yapılacağı

Madde 15 —Kontrol, ihracat limanlarında aşağıda gösterilen zevattan mürekkep bir komisyon tarafından yapılır:

1 Olan yerlerde Türkofis Şubesi, olmıyan yerlerde ticaret ve sanayi odaları tarafından seçilerek İktisat Vekâletince memuriyeti tasdik edilecek veya resen Türkofis Başkanlığının teklifi üzerine İktisat Vekilliğince yapılacak bir reis,

2 Türkofis Şubesi olmıyan yerlerde ticaret ve sanayi odasınca inha ve Türkofis Başkanlığınca tayin edilecek veyahut resen Türkofis Başkanlığınca memur edilecek ve 30 uncu maddede sayılan limanlarda ücreti keza Türkofis Başkanlığınca tesbit olunacak ücretli ve yeminli bir eksper.

3 Mahallî yumurta ihracatçılar birliğinden, olmadığı takdirde keza ticaret ve sanayi odasınca ihracatçı olarak kayıtlı bulunan tüccarlar arasında üçer ay müddetle seçilecek bir mümessil.

4 Mahallî gümrük idaresince bulundurulacak bir memur,

Oda reisinin kontrol komisyonuna âza veya eksper sıfatile girmesi caiz değildir. Eksper olacak kimsenin oda reisinin veya yumurta ihracat tacirlerinden birinin müstahdemi olmasına ve oda reisile mezkûr tacirlerden herhangi birile üçüncü dereceye kadar akrabalığı veya ortaklığı bulunmasına mesâğ yoktur.

Türkofis merkezince lüzum görülürse limanlar ve istasyonlardaki komisyon adedi arttırılabilir.

Madde 16 — İhracatçı 24 saat evvel kontrol heyetine aşağıdaki malûmatı havi bir beyanname vererek ihraç edeceği malın kontrolünü ister.

- A) Tacirin adı ve adresi
- B) Sicil numarası
- C) Göndereceği memleket
- D) Sandık adedi: büyük, küçük ve paket
- E) Yumurtanın nev'i ve sınıfı
- F) Malın nerede ve hangi gün ve saatte kontrole hazır bulundurulacağı
- G) Tacirin veya mümessilin imzası

Komisyon bu müracaatları sırasile tasnif ederek kontrolün icra edileceği saati beyannameyi imza edene bildirir. Kontrol, beyannamenin tevdii tarihinden itibaren azamî 24 saat zarfında yapılır.

Madde 17 — Kontrol, ihracatçının deposunda veya liman dahilinde hususî veya resmî depolarda yapılır.

Kontrol, ihraç edilecek partinin içinden % 5 nisbetinde sandıkların tefrik ve muayenesi suretile yapılır.

Kontrol komisyonları depolarda ihraç için işlenmekte cilan yumurtaları davet olunmadan dahi teftiş ve murakabe edebilirler.

Madde 18 — Sandıklar içinde ancak % 5 miktarında sınıf ve nevi farkına müsaade edilir.

Madde 19 — Kontrol edilen mal komisyonca bu nizamname hükümlerine mutabık görüldüğü takdirde yumurta sandıklarının üzerine “Kontrol edilmiştir,, ibaresini, kontrol tarihini havi ve kontrol mahallini gösterir numaralı bir etiket yapıştırılıp ihracatçısına bir kontrol sertifikası verilir.

Madde 20 — Gümrük idareleri, vapur ve şimendifer kumpanyaları kontrol etiketlerini havi olmıyan ve yahut:

bu etiketleri olup ta 21 inci maddede tasrih edilen müddeti doldurmuş olan yumurta sandıklarım ihraç için kabul edemezler. Gümrük memurları bu kaydın tatbikinden bilhassa mes'ul tutulurlar.

Madde 21 — Muayene tarihinden itibaren yedi gün içinde ihraç edilmeyen yumurtalar her ne suretle olursa olsun ikinci bir muayeneye tâbidir.

Madde 22 — Sandığın üzerine yapıştırılacak etiketler ve verilecek sertifikalar koçanlı ve sıra numaralı defter ferden koparılır. Koçandan kalan kısmın gönderenin ismini ve markasını, malın miktarını ve muayene mahal ve tarihini ihtiva eder.

Bu etiketlerin rengi sandık içinde bulunan malın nevi ve sınıfına göre değişir. Birinci neviden tam taze yumurtayı havi sandıkların üzerine kırmızı, birinci neviden taze yumurtayı havi sandıkların üzerine ortası beyaz çizgili kırmızı, ikinci nevi yumurtayı havi sandıkların üzerine yeşil ve konserve yumurtayı havi sandıkların üzerine mavi etiket yapıştırılır. İhraç olunacak yumurta sandıklarının içinde ihracatçının isim ve adresini, yumurtanın nevi ve sınıfını, yumurtanın işlendiği mahal ve tarihi ve yumurtayı işliyen amelenin isim veya numarasını havi türkçe ve fransızca lisanlarile yazılmış birer kâğıt bulundurulması mecburîdir. Yeknesak olması için bu kâğıtlar ve etiketler İstanbulda Türkofis tarafından bastırılıp ihtiyaçları nisbetinde ihraç liman ve istasyonlarına ücretsiz tevzi olunur.

Madde 23 — İhraç iskele ve istasyonlarındaki ticaret odaları kontrol masrafı olmak üzere ihracatçıdan sevk olunacak partiyi teşkil eden sandıklardan paket ve ortadan bölünmüş küçük sandıklar başına 4, küçük sandıklar başına 8 ve büyük sandıklar başına 15 kuruş ücret alırlar 35u hasılat odalarca günü gününe mahallî millî bankalara

yumurta hesabı namı altında yatırılır. Bu hesaptan sarfiyat ancak Türkofis merkezinin müsaadesile yapılır.

Madde 24 — Etiket ve sertifika ücretinden hâsıl olacak para ile eksperlerin Türkofis merkezince tesbit olunacak ücretleri ödenir ve geri kalan kısım Türkofis Başkanlığı tarafından yumurta ihracatının inkişafına hadim hususata sarfedilir.

Madde 25 — Kontrol komisyonu kararlarını ekseriyetle verir. Reylerin müsavâtı halinde Reisin bulunduğu tarafın reyî mutadır.

Madde 26 — Kontrol komisyonu ile ihracatçı arasında ihtilâf zuhurunda Türkofis şubesi müdür veya tayin edeceği vekilinin, Türkofis olmıyan yerlerde ticaret ve sanayi odaları reisi veya vekilinin riyaseti altında mahalli ziraat fen memuru ile mahallî gümrük idaresinden gönderilecek: bir memur Türkofis olan yerlerde Türkofis tarafından, olmıyan yerlerde ticaret ve sanayi odaları tarafından ihracatçılar arasından seçilecek iki mümessil İki, ceman beş kişi bir komisyon halinde toplanarak ihtilâflı olan malı 24 saat içinde tekrar muayene eder ve nihaî karar verir.

FASIL 5

Müteferrik hükümler

Madde 27 — Bu nizamnameye muhalif hareket edenler, ticarete tağşişin men'i ve ihracatın mürakabesi ve korunması hakkındaki 1705 numaralı kanun mucibince cezalandırılırlar. Kanunî takibata esas olmak üzere nizam nameye muhalif hareketleri görülenler hakkında Türkofis olan yerlerde Türkofis, olmıyan yerlerde ticaret ve sanayi

odaları tarafından hilâfi sabit oluncaya kadar muteber olmak üzere zabıt varakası tutularak müddeiumumiliğe verilir.

Madde 28 — Türkofis Başkanlığı yumurta kontrol komisyonlarının iyi çalışıp çalışmadıklarını mahallerine kendi teşkilâtına mensup yumurta işinden anlıyan mütehassısları zaman zaman göndererek murakabe altında bulundurur.

Madde 29 — Kontrol komisyonlarında 15 inci madde mucibince ihracatçıların münavebe ile bulunduracakları mümessillerle komisyon reislerine ve gümrük mümessiline ücret verilmez. Trabzon, Samsun, İnebolu ve İstanbul limanlarındaki kontrol komisyonları eksperlerine miktarı Türkofis Başkanı tarafından tesbit olunacak maktu ücret verilir. Diğer iskelelerdeki eksperlere sevkolunacak partiyi teşkil eden sandıklardan Büyük sandık başına 10, küçük sandık başına 5 ve paket, ortadan bölünmüş küçük sandık başına da 3 kuruş ücret verilir.

Madde 30 — Vapurlara yumurta yüklenirken vinçlere fazla sandık verilip yumurtaların sıkılarak kırılmasına mahal kalmamak üzere yükleme ve boşaltma işlerinde plâtfon kullanılması mecburîdir. Bu ciheti Deniz Ticaret Umum Müdürlüğü temin ve murakabe etmekle mükelleftir.

Madde 31 — Harice sevkedilmek üzere rıhtımlardan geçecek yumurtalardan tahmil ve tahliye ücretleri tamamen ve rıhtım ücreti tenzilâtli tarifeye tevfikân istifa olunur.

Madde 32 — 1/10/1934 tarihli kabuklu yumurta ihracatı nizamnamesi kaldırılmıştır.

Madde 33 — Şûrayı Devletçe görülmüş olan bu nizam name hükümleri Resmî Gazetede basıldığı günden itibaren 30 gün sonra tatbik olunur.

Madde 34 — Bu nizamname hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

İcra Vekilleri Heyetinin 10/2/936 gün ve 2-4014 sayılı kararnameyle onanmıştır.

I-1705 numaralı kanun 1534

II-2-1351 sayılı kararname 2822 sayılı Resmî Gazetededir

Taşınması yasak olmıyan silâhların alım satımı hakkında nizamname

Madde 1 — Yasak olmıyan silâhların alınması, satılması, taşınması ve elden ele geçmesi izine bağlıdır. İzin kazalarda kaymakamların, vilâyetlerde valilerin muvafakat ve imzaları ile emniyet müdür veya memurlukları tarafından yazılı olarak verilir. Polis teşkilâtı bulunmıyan yerlerde bu vazifeyi jandarma komutanlıkları görür.

Madde 2 — Silâh satın alacak kimse fotoğraflı bir istida ile kazada kaymakama, vilâyette valiye başvurur. Silâh satın almak isteyen vâzîyeti hakkında mahallin adliye ve zabıtasından alınacak cevap üzerine silâh satın alması uygun görülürse eline, iki numaralı örnek gibi, silâh satın almağa mahsus bir izin kâğıdı verilir. Silâh satan bu izin kâğıdını alıkoyarak zımbalı parçasını doldurur ve izin veren makama tevdi edilmek üzere alıcıya verir.

Madde 3 — Av tüfekleri ve cephanelerinin satın alınması için alıcının daha evvel bir av tezkeresi tedarik etmesi lâzımdır. Bu tezkereler av silâhı taşımak ve cephanesini tedarik etmek için izin kâğıdı yerine geçer. .

Madde 4 — Zabıtai Saydiye Nizamnamesinin 45 inci maddesine göre av tezkeresi almadan avlanabilecek olanlara

muktazi silâh ve cephanenin tedariki için bağlı oldukları zabıta makamlarından pulsuz bir izin kâğıdı verilir.

Madde 5 — Silâh satıcıları ellerinde mevcut silâh ve cephanelerin “Saçma, barut, dinamit ve saire gibi maddelerle av cephanesi malzemesi,, cins, numara ve çaplarını her sahifesi noterce tasdikli bir deftere yazmağa ve alım satım vukuatını günü gününe bu deftere kayıt ile her yedi günde bir verecekleri bir cetvel ile mahallin zabıta âmirine bildirmeğe mecburdurlar.

Madde 6 — Silâh satıcıları ikinci maddede izah edilen silâh satın almağa mahsus izin kâğıdının iade edilecek parçasına sattıkları silâhın cinsini, çapını, numarasını mahsus hanelerine doldururlar. Silâh satın alan; aldığı silâhı beraber bulundurarak izni veren makama müracaat eder ve taşıma vesikası alır.

Madde 7 — Silâh taşıma vesikasına (bir numaralı örnek) taşıyacak kimsenin adı, soyadı, yaşı, ikametgâhı, doğum yeri ve tarihile işi ve taşınacak silâhın cinsi, çapı, numarası yazılacağı gibi taşıyanın 6 X 4,5 büyüklüğünde bir fotoğrafı da yapıştırılır.

Madde 8 — Taşıma vesikası olan bir silâhın cephanesini tedarik için ayrı bir izin kâğıdı almağa lüzum yoktur.

Madde 9 — Silâh taşıma için alınacak izin kâğıdının hükmü bir yıl sürer. Bu müddet geçtikten sonra her sene yeniden kayıt ettirilmesi lâzımdır. Yeniden kayıt sırasında zabıta makamı bu zatın durumunu yeniden tetkik ederek icap ederse yeni sene için vesikanın muteber olduğunu şerheder.

Günü geçen vesika bir hafta içinde yenilenmezse kıymetsiz kalır. Sair her hangi bir sebeple silâh taşıma hakkı zail olanların isimlerini gösterir bir defterin zabıtaca tutulması mecburidir.

Madde 10 — Silâh taşımak için izin almış olanlar silâhlarını başkasına satmak veya her ne suretle olursa olsun vermek istedikleri takdirde satacakları veya verecekleri şahsın hüviyetini bildirerek zabıtaya haber vermeğe mecbur olup zabıtaca o şahıs için silâh almağa izin verildikten sonra satabilirler veya verebilirler. Bu takdirde silâhın evvelki sahibi elindeki izin vesikasını zabıtaya iadeye mecburdur.

Silâhını kaybedenler dahi vesikalarını zabıtaya geri vermeğe ve ne suretle kaybettiklerini bildirmeğe mecburdurlar. Zabıta dairelerinde bu gibi silâh vukuatını yürütmeğe mahsus bir defter tutulur.

Madde 11 — Suçta kullanılan silâhlarla taşınması suç teşkil eden silâhlar ve taşınması memnu olmadığı halde ruhsatsız taşınmasından dolayı zabıt ve müsadereyi Adliyece hükme raptedilmesi lâzım gelen silâhların hüküm katileştikten sonra Cümhuriyet müddeiumumiliklerince ve başka suretle müsadere edilen silâhlar da derhal zabıta makamlarınca mahallin en büyük askerî makamına numarası, cinsi ve çapları gösterilmek suretile makbuz karşılığında teslim olunur ve bu suretle teslim edilen silâhların bir defteri her ay sonunda vilâyetlerce Dahiliye ve Millî (Müdafaa Vekâletine) gönderilir.

Madde 12 — 22/12/1934 tarih ve 2637 numaralı kanunun 6 inci maddesine göre hazırlanıp Devlet Şûrasınca görülen bu nizamname hükümleri Resmî Gazetede yayımı gününden yürümeğe başlar.

Madde 13 — Bu nizamname hükümlerini Adliye, Millî Müdafaa, Dahiliye ve Maliye Bakanları yürütür.

İcra Vekilleri Heyetinin 28/1936 gün ve 2-3932 sayılı kararnamesile onanmıştır.

2637 numaralı kanun 2891 sayılı Resmi Gazetededir.

Örnek — 1

Fotoğraf

Silâh taşıma vesikası

Taşıyanın	
Adı	
Babasının adı	
Soyadı	
Doğum yeri (Vilâyet, kaza, nahiye)	
Doğum tarihi	
Silâhın	
Cinsi	
Çapı	
No	
Nereden satın alındığı	
İzin kâğıdını veren makam	
Tarihi	

/ /

Resmî Mühür

Örnek — 2

(Silâh satanda kalması lâzımgelen) (Silâh satanın iade etmesi lâzımgelen)

Sıra No.	Silâh satın alanın				İzin kâğıdı		Sıra No.	Silâh satın alanın				Silâhın				Mülâhazat		
	Adı	Babasının adı	Soyadı	Doğum tarihi	Veren makam	Tarîhi		Adı	Babasının adı	Soyadı	Doğum tarihi	Doğum verit	Doğum tarihi	Cinsi	Çapı	No. sı	Efsenk	

Silâh satın almağa
ait izin kâğıdı

Resmî mühür
ve imza

Silâh satanın
imzası

ŞÛRAYI DEVLET KARARI

Tanzimat Dairesi Mazbatası

Esas: 36

Karar: 47

Maliye Vekâletinden Yüksek Başvekâlete sunulup Şûrayı Devlete gönderilen 25/6/1935 tarihli 32842/8 sayılı tezkere dairemize verildiğinden okundu.

Bu tezkerede Gaziantep Defterdarlığından alınan 6/8/1932 tarihli yazıda, evvelce İlbaylık İskân İdaresince İlbaşkendiinde bir ev ve türlü yerlerde fıstıklık ve bağ gibi emlâk ve arazi verilmek suretile iskân edilen Suriye sığıntılarından Özdemirin 150 lira ücretle İçkiler İnhisar İdaresinde vazifesi olduğundan dolayı, üzerinde yalnız ev bırakılarak diğer malların geri alınmasına karar verilmiş ve bu mallar İskân İdaresince Mâliyece geri verilerek bunlardan bazıları Hazinece arttırma ile isteklilerine satılıp tapuya bağlanmış ve diğerleri de kiralanmış olduğu halde Özdemir tarafından sonradan başvurulması üzerine İlbaylık Teffiz Kurulunun verdiği 19/7/1932 tarihli kararda Özdemire tahsis olunup ta geriye alınması sonradan kararlaştırılan emlâk ve arazinin 1771 sayılı kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre borçlandırılmak suretiyle kendisine tahsisi bildirildiğinden Mâliyece satılmış ve alanları namına tapuya da bağlanmış olanlar hakkında Özdemirin müracaat ve talep hakkı baki kalmak şartile halen Maliye uhdesinde görülen emvalin iskânı adı derecesinden fazla kısmı borçlandırılmak suretile Özdemire verilmesi bildirildiği yazılmış ve halbuki Kat'î Tasfiye Kanununun birinci maddesi kanunun

neşrinden sonra teffiz kararı itasını menetmiş olduğundan bahsolunan muamelede kanuna uygunluk olmadığı cihetle keyfiyetin vilâyete tebliği 14/9/1932 tarihinde Dahiliye Vekâletine yazıldığı ve Dahiliye Vekâletinin 1/11/1932 tarihli cevabında Özdemir Suriye sığıntılarından olduğundan iskânı için hakkında tahsis kararı verildiği ve Vilâyet Teffiz Kurulunca verilen son kararın yeni bir teffiz mahiyetinde olmayıp kanunî hükümlere muhalif olarak verilen geri alma kararının tashihinden ibaret olduğu bildirildiği ve buna cevaben yazılan 2/4/1934 tarihli yazıda ilga edilen 885 sayılı İskân Kanununa göre iskân şartlarını haiz bulunanlara maamüştemilât bir ev ve ayrıca muhtaç bulunanlara bir sanat ve meslek sahibi oldukları takdirde sanat ve mesleklerine yarıyacak sermaye, alât ve edevat verilebileceği ve Özdemir ise 150 lira ücretli memur olduğuna ve muhtaç çiftçi olmadığına göre kendisine tahsis olunan evden başka emvalin istirdadında muhalefeti kanuniye olmadığı ve istirdat olunan malların esasen ve kanunen Özdemire tahsisi caiz olmıyan kısımdan olduğundan evden gayri malların istirdat edilmesi lüzumunun vilâyete bildirilmesi yazıldığı ve Dâhiliyeden alınan 21/4/1934 tarihli cevapta ise Özdemir iskân yapıldıktan sonra memuriyete tayin edilmiş olup memuriyete tayininden evvel kendisinin teessüs etmiş bir iskân meselesi bulunmasına ve o tarihte muavenete muhtaç olmasına nazaran kanunen arazi veya dükkân almak hakkını taşıması sebebiyle ona göre arazi ve saire verilerek evvelce başlanıp eksik kalan muamelesinin kanun dairesinde ikmal olunduğu ve muhacirlerin vaziyetlerinin sonradan değişmiş olması evvelce kabul edilen iskân hakları üzerinde menfi bir tesir yapamıyacağı cihetle Özdemirden alınan malların geriye verilmesi lâzım geleceği beyan olunduğu ve halbuki Özdemirin 150 lira ücretle 1/7/1927 tarihinde İn-

hisarlar İdaresine tayin edildiği ve tahsisin tekemmül tarihi ise 13/12/1927 olduğundan bu sebeple tahsisin muhtacı muavenet olduğu sırada yapıldığım kabul etmek mümkün olamayacağı ve Dahiliye Vekâletinin en son alınan 10/4/1935 tarihli yazısında ise 840 sayılı kanunî tefsir 1771 numaralı kanundan evvel muhacirlere verilen malların sanat ve meslek haricinden olsa bile hiçbir suretle geri alınamayacağını âmir olduğundan Özdemire verilen malların kanunun bu sarahati karşısında geri alınmasına imkân olamayacağının bildirildiği ve halbuki Meclisin 840 numaralı kararı iskânı adıye tâbî muhacirlerin iştilal eyledikleri sanat ve mesleklere göre verilmiş olan mallardan gayrisinin istirdadı lâzım gelmiyeceğine dair olup hâdisse ise haddi zatında kanuna uygun olmıyan bir tahsis muamelesinin feshine dair olduğu ve 1771 sayılı kanunun 4 ündü maddesinin ikinci “iskânı adi derecesinden fazlası Borçlanma Kanununa tevfiakan borçlandırılır,, fıkrası ise ancak teffiz edilip iskânı adi haddini aşan ve tecezzi kabul etmiyen gayri menkulün fazla kıymetinin teffiz muamelesini bozmamak ve muamelâtın selâmetini temin etmek için borçlandırılacağı şeklinde imal imkânını bahşetmiş olup yoksa iskânı adi haddini aşan bağlar, bahçeler ve fistıklıkların teffizi işinde de ayni maddeye istinat etmek mümkün olamayacağı ve diğer taraftan 19/3/1932 tarihli Teffiz Komisyonu Kararı üzerine istirdat olunan malların iadesine cevaz olmamak icap edeceği cihetle bu bapta Dahiliye Vekâleti ile arada hasıl olan noktai nazar ihtilâfının bir kere de Şûrayı Devletçe tetkiki istenilmiştir.

Tezkerenin bir sureti vekâletçe bu iş hakkında görüş ve düşünüşün ne olduğunu gerekliyen sebeplerde beraber bildirilmesi için Dahiliye Vekâletine gönderilmiş ve Vekâlette ve Vilâyette buna dair mevcut dosyaların tetkik edilmek üzere irsali de istenilmiş idi. Bu istenilen malûmat ve vilâye-

tin dosyası 31/10/1935 tarihinde vürut eylemiş olduğundan bütün bunlar ve ilgili yazılar gözden geçirildi.

Dahiliye Vekâletinin Nüfus Umum Müdürlüğü ifadesile Şûrayı Devlete cevaben gönderdiği 2/8/1935 tarih ve 21036-7858 sayılı tezkerede:

Suriye mültecilerinden olup ulusal kurtuluş savaşında fevkalâde hizmet ve fedakârlıklarda bulunduğu Büyük Erkânıharbiye Reisliğinin iş'arile de tasdik buyrulan Özdemirin Gaziantep Vilâyetinde 885 sayılı kanun mucibince kendisine ev ve arazi verilmek suretiyle iskânı takarrür ederek bir ev verilmiş ve fakat arazi tahsisi işi her nasılsa o sırada bitirilmeyerek İnhisarlar İdaresine 150 lira ücretle bir hizmete tayininden sonra tekemmül ettirilmiş olduğu ve arazi tahsisi işinin kendisinin memuriyet kabulünden sonra ikmal edilmiş olduğu ileri sürülerek vilâyetçe bu arazinin geri alınmasına karar verilmesi üzerine Büyük Erkânıharbiye Reisliğinin bu arazinin Özdemire iadesi istenildiği ve Vekâlet Hukuk 'Müşavirinin aynı mealdeki mütalaasına dayanılarak Özdemire verilen malların adi iskân derecesinden fazla kısmının borçlandırılmak suretile namına temlikî lüzumunun vilâyete bildirdiği ve arazinin tahsis tarihi memuriyete tayininden sonra olduğundan bahisle bu malların geri alınması Maliye Vekâletinden istenilmiş ise de istirdat işinin kanunî bir mesnedi olmadığından tecviz edilemeyeceği 21/4/1934 tarihinde cevaben bildirildiği ve Dahiliye Vekâleti iskân muamelelerini bir kül halinde gördüğü ve ilk iskân edildiği tarihte Özdemir yardımı muhtaç bir vaziyette bulunduğu cihetle 1771 sayılı kanundan önce mevzuata tevfikân tekemmül eden bu iskân işinin gerek bu kanuna ve gerek 840 sayılı Meclis Kararına göre bozulmasına imkân: görülmediği; 2510 sayılı İskân Kanununun 15 inci maddesinin 3 üncü numarasında kendi kendine gelen muhacir ve

mültecilerden ihtiyaçsın olanlara da toprak verilebileceği yazılı olduğu gibi aynı kanunun 17 inci maddesine bağlı toprak tevzi cetvelinin 4 üncü maddesinde de Türk Milletine iyi hizmetlerde bulundukları sabit olanlara iki kat toprak verilmesi lüzumu tasrih edildiği cihetle müstahsil bir vaziyete geçmiş ve Türk Ulusuna yüksek hizmetlerde bulunduğu sabit olmuş olan Özdemirin elindeki toprakların geri alınması hakkında verilecek bir kararın iskân mevzuat ve siyasetimizin takip ettiği ülküye muvafık olmayacağı beyan olunmaktadır.

Dosyalar incelendi ve gereği düşünüldü:

Hâdisede:

1 — Yapılan iskân muamelesinin o zaman mer'î olan esaslara uygun olup olmadığı,

2 — Uygun olduğu veya olmadığı hallerine göre geri alma muamelesinin 1771 saydı kanunun 4 üncü maddesine ve 840 numaralı karara uygun olup olmadığı,

3 — İç Bakanlığının 2/8/1935 tarihli tezkeresinde bahsolunan 2510 numaralı İskân Kanununun 15 ve 17 inci maddelerinin hâdisede tatbik edilip edilemeyeceği hususlarının ayrı ayrı tesbitine lüzum görülmüştür:

1 — A — Esasen Mısırlı olan Özdemir Gaziantep İlbaylığına verdiği 19/10/1926 tarihli dilekçesinde talimat almak üzere Suriyeden 1336 haziranında Antebe gelmiş iken avdet etmeden karıştığı Antep savaşlarında Suriye içine yapılan akın hareketlerinde ve daha sonra kuzey Irak ve güney Kürdistan taraflarındaki hareketlerde bulunarak çok özveri gösterdiği ve artık başka bir yerde yaşamasına imkân kalmadığı için İlbaylık dahilinde hal ve sosyal vaziyeti ile mütenasip surette iskânını istemiş, bu dilekçe gerçin kâğıtları ile beraber İlbaylık tarafından 19/12/1926 tarihli betiye bağlanarak “İskân talebinde bulunan Özdemirin Gazi-

antep müdafaasında hidematı fevkalâdesi mesbuk ve muhtacı muavenet bulunduğu tahkikatı vakıadan anlaşılmış olduğundan iktizasının emir ve iş'arı,, kaydile İç Bakanlığa gönderilmiş ve İç Bakanlık cevap olarak 20 kânunusani 1927 tarihli betik ile “... mumaillehyin evsafı kanuniyeyi haiz olmasına ve Kuvayi Milliyyede de hizmeti mesbuk bulunmasına binaen vilâyeti aliyelirinde Ermeni metrûkâtından nüfusu ailesile mütenasip bir hanede iskânı muvafık görölmüştür.,, diye İlbalığa yazmış İlbalık 11 mayıs 1927 tarihli tahrirâtı ile İç Bakanlığa aynen “Özdemire emriniz mucibince bir ev verilmiş ise de emlâk ve arazi verilememiştir. Antep harbini nihayete kadar idare etmiş ve esasen muhtacı muavenet bulunmuş olan mumaillehyin mevkii içtimaisi ile mütenasip ve hem de vatanperverliğine millî bir takdir ve şükran eseri olmak üzere merbut musaddak listedeki emlâk ve arazi tahsisi ile fevkalâde olarak iskânı için Heyeti Vekilei Celilece karar ittihazı...., diye yazdığından İç Bakanlık 16/6/1927 tarihli tahrirâtı ile Borçlanma Kanunu mucibince tahsil olunmak üzere tevzi talimatnamesinde muayyen miktarda bağ veya bahçe veya fıstıklık veya zeytinlik verilmesi muvafık görölmüştür diye cevap vermiş ve şu suretle Özdemir üç nüfuslu bir aile olduğu halde tevzi talimatnamesi icabından çok fazla olarak merkez ve Nizip Kazalarında 24 dönüm bağ ve 138 dönüm fıstıklık verilmiştir.

B — İspirto ve Meşrubatı Küliye İnhisarı Gaziantep Başmüdüğü İbrahim imzasile Gaziantep Tetkiki Vesaik Komisyonu Reisliğine yazılan 24/12/1928 tarihli tezkerede mülga İspirto ve Meşrubatı Küliye İnhisar İdaresi Türk Anonim Şirketi zamanında Özdemirin 175 lira ücreti şehriye ile Başmüdürlük Müfettişliğine tayin edilerek 7 mart 1927 tarihinde vazifeye başladığı ve 1 temmuz 1927 tari-

hinden itibaren de unvanı murakıp olarak kabul edilerek maaşı 150 liraya tenzil edilmiş olduğu bildirilmiştir.

C — 31 Mayıs 1926 tarih ve 885 sayılı iskân Kanununun 6 inci maddesi:

“İşbu kanun mucibince kabul ve iskân şeraitini, haiz bulunanlardan köylerde ikamet edecek muhtacine.... bedelleri Borçlanma Kanunu mucibince istifa edilmek şartile mesken olarak müştemilâtı lâzimesile bir hane ve çiftçi olanlarına lüzumu miktar arazi ve sanayi erbabına bir dükkân veya arsa.... verilir. Şehir ve kasabalarda sakin olacak muhtaç erbabı sanayi ile ufak esnafa da köylerde ikamet eden hem meslekleri gibi muamele olunur,, diyor.

Şu hale göre: Özdemire muhtacı muavenet olduğu sıratlarda 21/1/1927 tarihli emir ile yalnız bir ev verildiği ve 7 mart 1927 tarihinde inhisar idaresi Anonim Şirketinde ayda 175 lira ücretli bir vazifeye tayin olunarak muhtacı muavenet olmaktan çıktıktan sonra 16/6/1927 tarihli emir ile bağ ve fıstıklık tahsis edildiği anlaşılmakta olup iskân muamelesinin bir kül halinde telâkki edildiği ve muhacirlerin vaziyetlerinin sonradan değişmiş olmasının evvelce kabul edilen iskân hakları üzerinde menfi tesir yapması muvafık olamayacağı hakkında İç Bakanlıkça dermeyan olunan mütalea, evi ve malları verilmek suretile neticelendirilmiş olan muamelelerde istikrar husulü bakımından tabî görülmekte ise de hâdisede olduğu gibi Dahiliye Vekâletince o zamanki durum icabı olarak yalnız bir ev vermek suretile şehir de iskânım muvafık gördüğü bir aileye yardıma ihtiyacı zail olduktan sonra bağ ve fıstıklık verilmesi o tarihlerde mer’i olan 885 numaralı iskân Kanununun 6 inci maddesi hükümlerine de muvafık olmayacağı tabî bulunmuş ve esasen bu cihet defterdarlığın itirazı üzerine İlbalık Teffiz Komisyonunca ittihaz olunan kararların incelenmesi sıra-

sında İç Bakanlığınca da tesbit olunarak Özdemire haneden: başka verilen emval yardımı ihtiyaç zail olduktan sonra verilmiş olmasına binaen geriye alınması icap edeceği 1/7/1931 tarihli tahrirat 2—2/1/1927 tarih ve 21330 sayılı tahriratımızla mumaileyhe bir hanenin itası bildirilmiş ve mezkûr iş’ar üzerine de mumaileyhe bir hane tahsis kılındığım müteakip 150 lira ücretle vazifeye tayin edilmiş olmasına nazaran gayri muhtaç bir vaziyette iken ita edilen emvalin istirdadile yalnız evvelce tahsis edilen hane hakkındaki temlik muamelesinin ifası....., ile de İlбайlığa emir olunarak yanlış verilen malların geriye aldırıldığı anlaşılmıştır.

2 — 1771 numaralı kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında:

“.... muhacirlere iskânı adi derecesinde tahsis edilmiş olan emval, aidiyeti ciheti ne olursa olsun, uhdelerinde ipka ve meccani temlik olunur. İskânı adi derecesinden fazlası Borçlanma Kanununa tevfigan borçlandırılır.,,

Büyük Millet Meclisinin 840 numaralı kararında da:

“1771 numaralı kanunun 4 üncü maddesine göre muhacirlere iskânı adi derecesinde tahsis edilmiş olan emvalin uhdelerinde ipka olunarak temlik ve fazlasının Borçlanma Kanununa tevfigan borçlandırılması icap etmektedir. Bunlara verilen emval, arazi, bağ ve her nevi bahçeler sanatlarına uygun olmasa bile kanunun sarahati karşısında temlik ve tapuya raptedilmelerinde tereddüt edilmemek lâzımdır. Kaldı ki bunlar kendilerine tahsis ve temlik edilen emval, arazi, dükkân, bağ ve bahçeleri sekiz on senedenberi imar etmekte olduklarından ve Temlik Kanunile Kanunu Medenî hükmüne göre müruru zaman dahi hasıl olduğundan bu gibilerin temlik muamelesinin ortadan kaldırılmasına ve kanunların sarahati karşısında tefsire mahal olmadığına karar verilmiştir., denilmektedir.

1771 numaralı kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrası İç Bakanlığın kanunu tamim eden tahriratının 6 — C fıkrasında beyan eylediği veçhile muhacirlere adi iskân suretiyle verilmiş olan mallar, aidiyeti ciheti ne olursa olsun yani gerek mütegayyip şahıslara gerek mübadil Rumlara ve gerek Mâliyeye ait millî mallar nev'inden olsun, kanuna uygun olarak verilmiş olması şartile ve adi iskân miktarına göre kâmilten parasız veya artık kalan kısmı borçlandırılarak uhdelerinde ipka edileceğinden bahis olduğu gibi 840 numaralı kararda da münhasıran durumu kanunlara uygun san'at sahibi bir muhacire dükkân veya dükkân arsası verileceği yerde arazi, bağ, bahçe verilmiş ise artık bunların geriye alınmasını âmir olduğu ve hâdisede ise şehirde iskân edilmiş dolgun ücretli bir memur olan Özdemire verilen bağ ve fıstıklıkların “1,, numarada beyan olunduğu üzere yardıma muhtaç olmaktan çıktıktan sonra kanuna uygun olmıyarak verilmiş olmasına nazaran ne madde ve ne de karar hükümlerinin hâdisede tatbikına imkân olamıyacağı mütalea kılınmıştır.

3 — 2510 numaralı İskân Kanununun 15 inci maddesinin “3,, numaralı bendinde: “ kendi kendine gelen muhacir ve mültecilerden ihtiyaçsın olanlara imkân olan yerlerde toprak, ev yeri, bağ ve meyvacılık yeri verilir., ve 17 nci maddeye ilişik tevzi cetvelinin IV numaralı bendinde dahi:

“ ... Türk Milletine iyi hizmetleri geçtiği Hükümetçe tasdik olunanlar için 1, 2, 3 üncü fıkralardaki miktarlar bir misli... fazlasile verilir., denilmesine ve vaziyeti bu iki bendde yazılı şartlara tamamilen uygun olan ve “1,, numaralı mıntaka dahilinde iskân edildiği Umum Nüfus Müdürlüğünden bildirilen Özdemirin iskânım 19/10/1926 tarihinde ve o zaman mer'i olan 885 numaralı iskân Kanununun mu-

vakkat maddesinde yazılı müddet zarfında vermiş olmasına nazaran 2510 numaralı kanunun 15 ve 17 inci maddeleri hükümlerinden 39 numaralı madde hükmüne de uygun olarak istifade edebileceği düşünülmüştür.

Netice:

1 — Antep Başkendiinde bir ev verilmek suretile iskân edilen Özdemire yardıma muhtaç olmaktan çıktıktan sonra verilen bağ ve fıstıklıkların sonradan geri alınması o zaman mer'i 885 numaralı İskân Kanununa uygundur.

2 — Bu malların geri alınması 1771 numaralı Tasfiye Kanununun 4 üncü maddesinin 2 inci fıkrasına ve Kamutayın 840 sayılı kararına aykırı değildir.

3 — Özdemirin 2510 sayılı iskân Kanununun 15, 17 ve 39 uncu maddeleri hükümlerinden istifade ettirilmesi yerinde görülmüştür.

Şûrayı Devlet Kanununun 17 inci maddesi mucibince bir kere de Genkurulca düşünülmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulması 19/11/1935 günlemecinde oybirliğile kararlaştırıldı.

Genkurul Kararı

Suriye sığıntılarından Özdemire verilip bilâhare istirdat edilen bağ ve fıstıklıkların istirdadından ötürü Dahiliye ve Maliye Bakanlıkları arasında çıkan görüş ayrılığı incelenerek bağ ve fıstıklıkların istirdadında 1771 sayılı kanunla 840 sayılı karara aykırılık yoksa da Özdemirin 2510 sayılı iskân Kanunu hükümlerinden istifade ettirilmesi yerinde görüldüğüne dair Tanzimat Dairesinin 19/11/1935 tarihli ve 36-47 sayılı mazbatasını Genkurulda okundu.

Muhtaç olmayan muhacir ve mültecilere de arazi verilmesine ve Türkiye'ye ve Türk Milletine iyi hizmetleri ge-

enler hakkında verilecek arazinin iki mislisine iblâğ edilmesine cevaz veren ve 21/6/1934 tarihinden itibaren mer'iyet mevkiine giren 2510 sayılı yeni iskân Kanunu hükümlerinden, mukaddema 927 senesinde iskânı icra ve ikmal kılınmış olan Özdemirin istifade etmesine ve binaenaleyh kendisine yeni kanuna tevfiikan arazi verilmesine kanunen imkân ve mesağ olmadığı oyunda olan Deavi Dairesi Baş kanı Saffet Tuncay, Üyelerden Asım Yeğın, İbrahim Yurtseven, Nusret Doğruer, Nuri Kayaalp ve Arif Akgünün ayrışık oylarına karşı Tanzimat Dairesince ileri sürülen mütalea yerinde görüldüğünden mazbata 19/12/1935 tarihinde çoğunlukla aynile onandı.

Dahiliye Teftiş Heyetinin 1935 yılı çalışması

1935 yılı içinde teftiş gören vilâyetler

Adana	Vilâyeti	(Kısmen)
Manisa	“	
Kocaeli	“	
Zonguldak	“	
Bilecik	“	
Trabzon	“	(Kısmen)
Erzurum	“	
Çorum	“	
Mardin	“	
Burdur	“	
Kütahya	“	
Yozgat	“	
İzmir	“	(Yalnız Vilâyet icraatı)

1935 yılı içinde teftiş gören kazalar.

Osmaniye	kazası
Şile	“
Uluborlu	“
Tefenni	“
Ceyhan	“
Kozan	“
Feke	“
Bahçe	“

Saimbeyli kazası	
Karamürsel	„
Yalova	„
Kartal	„
Kandıra	„
Geyve	„
Adapazarı	„
Oltu	„
Tortum	„
Tercan	„
Pasınlar	„
Korkuteli	„
Elmalı	“
Finike	“
Kaş	“
Osmancı	“
İskilip	“
Mecitözü	“
Alaca	“
Sungurlu	„
Sürüç	“
Birecik	“
Hilvan	“
Siverek	„
Ergani Osmaniye	„
Gölpazarı	„
Osmaneli	„
Söğüt	„
Bozüyük	„
Karasu	„
Karaburun	„
Salihli	„

Soma	kazası
Turgutlu	“
Kırkağaç	“
Nusaybin	“
Midyat	“
Gercüş	“
Cizre	“
Viranşehir	“
Derik	“
Kızıltepe	“
İğdır	“ yalnız Nüfus dairesi teftiş edilmiştir.
Terme	“
Vezirköprü	“
Havza	“
Lâdik	“
Karaisalı	“
Bucak	“
Gebze	“
Hendek	“
Çorlu	“
Mudanya	“
Akşehir	“
İlgın	“
Alaşehir	“
Kula	“
Eşme	“
Gördes	“
Demirci	“
Akhisar	“
Andirin	“
Göksun	“

Elbistan	kazası
Silvan	„
Uşak	„
Akdağmadeni	„
Sorgun	“
Boğazlıyan	„
Datça	„
Bayındır	„
Artvin	„
Ödemiş	„

1935 yılı içinde teftiş gören nahiyeler

Senirkent	Nahiyesi
Borlu	“
Zir	“
Etimes'ut	“
Gölbaşı	“
Kemerburgaz	“
Sinekli	”

1935 yılı içinde teftiş gören köyler

Gölbaşı Nahiyesinin	Çakal köyü
„	„ Taşpınar köyü
„	„ Kızılcaşar köyü
„	„ Hacılar köyü
„	„ Ballık köyü
„	„ Virancık köyü
Zir Nahiyesinin	Zir köyü
„	„ Bucuk köyü

Zir nahiyesinin İlyakut köyü

„ „ Mülk köyü

„ „ Akçaviran köyü

Etimes’ut Nahiyesinin Etimes’ut köyü

„ „ Sincan köyü

„ „ Elgazi köyü

„ „ Elvan köyü

„ „ Bağlıca köyü

„ „ Alcatlı köyü

„ „ Kutludüğün köyü

Kemberburgaz Nahiyesinin Kemberburgaz köyü

„ „ Birinççi köyü

„ „ Pethanor köyü

Sinekli Nahiyesinin Sinekli köyü

„ „ Kurfalı köyü

„ „ Seymen köyü

„ „ Kılıçlı köyü

Mülkiye Müfettişlerinin 1935 senesi içinde muhtelif işler hakkında yaptıkları tetkikat, tahkikat ve teftişata ait tanzim eyledikleri fezleke, rapor, teftiş layihası, tezkiye varakasıle işten el çektikleri memur adedini gösterir cedveldir

Tahkikat fezlekesi. Adet	Tahkikat raporu. Adet	Teftiş layihası. Adet	Tezkiye varakası. Adet	İşten el çektirilen memurlar. Adet	İzahat
195	178	623	13	52	

Dahiliye Vekaleti Teftiş Heyeti Reisliğinin 1935 yılı evrak istatistikini gösterir cetvel

Müfettişlerden gelen ve giden				Müteferrik yerlerden gelen ve giden		
Müfettişlerden gelen	Müfettişlere giden özel	Müfettişlere giden genel	Yekûn	Müteferrik yerlerden gelen	Müteferrik yerlere giden	İcmal
Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet	Adet
3290	1521	183	4994	2352	1157	3509
						8503

TAMİMLER
EMNİYET İŞLERİ U. M.
Ş. 3-A

Sayı: 1821

Vilâyetleri Emniyet kadrosu polis memurları arasında kaç lise ve kaç orta mektep mezunu bulunduğunun adet itibarile ve acele olarak bildirilmesini rica ederim.

18/2/936

VİLÂYETLER İDARESİ U. M.
Ş. II

;Sayı: 1140

1 — Köy muhtarlarının, bazı resmî işlerden ötürü köyün resmî mühürlerini kullanarak resmî makamlara yaptıkları müracaatlarda hiçbir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın gelişi güzel hareket ettikleri görülmektedir.

Muhtarlar Köy Kanununun (38) inci maddesine göre devlet memuru sayılmakta ve vazifeden mütevellit bir suçları görüldüğü zaman haklarında Memurin Muhakemat Kanunu hükümlerinin tatbiki cihetine gidilmesi de bu vasıflarını müeyyit bulunmakta olduğuna göre köye ait resmî işlerden dolayı köyün resmî mühürünü kullanarak yapacakları müracaatlarda memurların riayetle mükellef bulundukları usule tebaan teselsüle riayetle bağlı bulundukları

nahiye veya kaza makamına müracaat etmeleri gereklidir.

Keyfiyetin bu suretle alâkadarlara tebliğ ve tamimi ile iktizasının ona göre yapılması tamimen temenni olunur.

2 — Bütün vilâyetlere ve U. Müfettişliklere yazılmıştır.

28/2/936

DÜZELTME

94 sayılı İdare Mecmuasının 22 nci sahifesinde yol işlerinde çok çalışmasından ötürü Sivas Vilâyetince takdir edildiği yazılan Yıldızeli Kaymakamı Nurettin Özelçi'nin adı yanlış olarak Fahri Özelçi yazılmıştır. Tashih olunur.

Gayri Resmî Kısım

İdarî ihtilâflar

— Geçen sayıdan mabait —

Yazan : **Appleton**

Listelerle yapılan intihabatta su cihetleri tefrik etmek icap eder: Eğer intihaba müteallik bir ihtilâf dolayısıyla verilen bir karar, birinci devrede intihap edilmiş olduğu ilân olunan namzetlerin miktarını tenkis gibi bir netice verecek olur ise belediye meclisi azasının kanunî miktarının tecavüz edilmiş olması korkusu yoktur. Binaenaleyh netice itibarile feshedilecek intihap mevcut değildir. Bilâkis intihap hâkimi, intihap divanının ilân etmiş olduğu aza miktarından fazla azanın birinci devrede intihap edilmiş olduğunu ilân edecek olur ise intihap edilenlerin miktarı, matluptan fazla olur ve ikinci devreye ait intihabatin netice itibarile feshi zaruret halini alır. Bu fesih, tam olmalıdır, çünkü böyle olmayacak olur ise keyfî takdirler tarikine sapılmış olur. (Şûra kararı, 16 kânunuevvel 1892 ilâh...) Fakat bu feshin tam olmasının bir zaruret halini alması takip edilmiş olan usulün netayici umumiyesinin belediye meclisi azası miktarında adet itibarile bir fazlalık ihdas etmesine vabestedir. Böyle olmasaydı netice tarikile feshe hiçbir zaman karar verilemezdi, meğerkim birinci devreye

ait intihabat muameleleri şurutu sıhhati muhil umumî bir noksan dolayısıyla hükümsüz kala; bu takdirde ikinci devre intihabatı da bütün netayici ile hükümsüz kalmak icap eder. Zira ikinci devrenin hikmeti vücudu, usulü dairesinde ve dürüstane yapılmış birinci devre intihap muamelelerinin mevcudiyetidir (Şûra kararı, 16 Şubat, 1891).

Şûrayı Devlet nezdinde istinaf (Laferriere, Dolloz).

Devlet Şûrasına intihabat hakkında hüküm verilen prefektür meclislerinin mukarreratına karşı istinaf tarikile müracaat olunur.. Bir anket veya herhangi bir tahkik tedbirini emreden kararlar, kabili istinaf değildir. Filvaki bu meselede devlet şûrası, bütün bu tedbirleri ihzarî mahiyette addedip, karineye müstenit tedbir addetmez. (Devlet Şûrası kararı, 10 Temmuz 1905).

Evvelce de biliyoruz ki prefektür meclisi kanun tarafından tayin edilmiş olan mühlet zarfında karar vermediği takdirde onun bu sükûtu bir red kararına temsil edilerek bu sükût aleyhine istinafta bulunmak yolu açıktır. Bu, bir nevi karar karinelerini fesihten sonra esas davayı derececi ahirede faslû hasmetmek demektir.

1. İstinaf salâhiyeti — Umumî surette mütaleatı prefektür meclisi tarafından nazarı dikkate alınmamış olan her tarafın devlet şûrasında istinafta bulunması caiz ve istimaları lâzımdır. Bundan başka hukuk içtihadı, bir intihabın feshine müteallik olan bir kararın istinafı hakkının, hiç olmazsa belediye intihabatında nahiyenin bütün müntheiplerine şamil olmasını kabul eder, hattâ bu müntheipler bidayeten yapılan dava müzakeratında dahili dava bulunmamış olsalar dahi. Filvaki müntheiplerin heyeti

mecmuasının intihaba karşı yapılmış olan protestoya vâkıf olmadıklarından dolayı bidayeten yapamadıklarım bilâhare yapmaları, namzetlerini müdafaa eylemeleri âdilânedir. (Şûra kararı, 27 Teşrinisani 1897). Bu hak, bittabiî intihapları netice itibarile feshedilmiş olan namzetlere, prefektür meclisinin kararı dolayısıyla listedeki sırası değişmiş olan namzetlere de şamildir. Bütün bu eşhas, 5 nisan 1884 tarihli kanunun 40 inci maddesi mucibince “alâkadar taraflar” dır (Laferriere). İdareye gelince prefenin de bittabiî kendi mütalaaların tamamen veya kısmen reddetmiş olan prefektür meclisinin bu red kararım istinaf etmeğe hakkı vardır. Eğer prefe, bidayeten rüyet olan davada dahil değil idi ise hukuk içtihadı, nazırın istinaf hakkını kabul eder (hiç olmazsa intihabatın neticelerini değiştirmiş olan kararlara karşı yoksa müntehiplerin protestolarının reddine müteallik olan kararlara karşı değil. Şûra kararı, 9 Haziran 1894)..

Zira idare tabiatile “alâkadar taraf” tır ve hilâfına bir metin mevcut olmadıkça onu temsil eden şahıs, nazırdır. Hattâ nazır, prefenin dahili dava bulunduğu kararları, prefenin malik olduğu salâhiyetin ayni salâhiyetle, istinaf etmek hakkına maliktir (Laferriere, Dolloz).

2. İstinafın şekli ve mühletleri — Arondisman meclisi intihabatında, bu hususta umumî (hukuka ait muhalif bir metin mevcut olmadıkça, mühlet iki aydan ibarettir; belediye meclislerinde bu mühlet, bir aya indirilmiştir. (5 Nisan 1884 kanunu). Dahili dava taraflar için mühlet, prefektür meclisi kararının tebliği tarihinden itibaren cereyan eder. Nazır ve prefe için bu mühlet kararın itası gününden başlar. (Şûra kararı, 14 teşrinisani 1884). Bu mühlet, serbest franc’tır. Eğer bir yortu günü inkiza edecek olur ise

ertesi güne temdit olunur. (Şûra kararı, 16 Haziran 1909).

Mühlet, bütün müntehipleri ve hattâ hukuk içtihadının kendilerine devlet şûrası nezdinde istinafi dava etmek hakkını tanımış olup bidayeten rüyet olunan davada dahil bulunmayan müntehipleri temsil etmekte oldukları mefruz olan dahili dava taraflara kararın tebliğinden itibaren cereyana başlar. (Şûra kararı, 18 Mayıs 1901 ilâh....)

Arondisman meclisi intihabatında istinaf istidası ya prefektür veya suprefektür kâtipliğine veyahut devlet şûrası deavi dairesi kâtipliğine tevdi olunur. (22 Temmuz 1889 kanunu, madde: 61). Belediye intihabatında yalnız ilk iki usul kabul edilmiştir. (5 Nisan 1884, madde: 40). Mamafih bu son nokta hakkında ihtilâf vardır. (Doloz'a müracaat).

3. İstinafin tehiri tesiri — Bu noktada kanun, umumî kaide hilâfına olarak, devlet şûrası istinaf tarikile vuku bulan müracaatın tehiri suspensif mahiyette olduğunu kabul etmiştir. Yani intihapları prefektür meclisi tarafından feshedilmiş müntehipler, devlet şûrasının karar vermesi anma kadar meclis içtimalarına iştirak ederler. (22 Haziran 1833 kanunu, madde: 54 ilâh...) İhtimal bu kanun hükmü, pek fazla hayırhahanedir ve bunu intihapları haiz olmıyan veya hile ile intihap edilmiş olan birtakım eşhas, devlet şûrası huzurunda bazan pek uzun süren müzakerat müddetince, ma'sup vekâletlerini icra etmek için suiistimal ederler.

İstinaf mühleti de keza, müracaat fıkdanı takdirinde dahi, tehiri mahiyettedir. (Şûra kararı, 23 Kânunusani 1885). Fakat tehirin tesiri devlet şûrası tarafından karar ittihaz edildiği gün hitam bulur ve bunun için kararın müntehibe iblâğ edilmesi zarureti yoktur. (Şûra kararı, 17 Kânunuevvel 1889 ilâh...)

Belediye reis ve muavinlerinin intihabından mütevellit: deavi ve ihtilâfat (Laferiere, Dolloz).

Belediye reis ve muavinlerinin intihabatı, departman komisyonları intihabatı nasıl departman intihabatı mahiyetinde ise, belediye intihabatı mahiyetindedir. Binaenaleyh bunlara ait deavi ve ihtilâfat, prensip itibarile, belediye meclisleri azası intihabına ait deaviye müteallik umumi kavaide tâbidir (5 Nisan 1884 kanunu, madde: 79, Dolloz ilâh...)

Alakadar belediye meclisi azası ile nahiye müntehipleri ve prefe bu intihap aleyhine istinafen müracaatta bulunabilirler.

Protesto şekilleri, belediye meclisi intihabatına ait protesto şekillerinin aynidir, fakat talebe ait mühlet, ancak intihaptan yirmi dört saat sonra cereyan etmeğe başlar. (Madde: 79). Zira intihap neticesini neşir ve ilân etmek için belediyelere verilen mühlet de bu kadardır. (Madde: 78). Tahkikata ve hükme ve devlet şûrası nezdinde istinafa müteallik olan kaidelerde belediye meclisleri intihabatına ait kaidelerin aynidir. Şûrası dikkate şayandır ki prefektür meclisi, belediye meclisi azasından birinin intihabını feshettiği takdirde onun belediye reis ve muavini sıfatile olan intihabım da alettarikunnetice feshetmek mecburiyetindedir. (Şûra kararı, 24 Mart 1905 ilâh...) Fakat belediye reisine ait intihabın feshi keyfiyetinin alettarikunnetice belediye reis muavini intihabının feshini istilzam edeceğini söylemeğe hacet yoktur (Şûra kararı, 11 Kânunuevvel 1896).

Feshe ait idari davalar

Vazifei muayyenei kanuniyeyi tecavüz iddiasile vuku bulan müracaatlarla temyiz müracaatları arasındaki fark.

İdarî mahkemeye muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaat vuku bulduğu takdirde mahkeme, bir idare memurunun yaptığı bir fiil ve akti feshetmek suretile o idare memurunu muahaze eder. Kendisine temyiz tarikile müracaat vukuunda ise İdarî bir mahkemenin kararını fesheder. Bu iki nevi müracaat (bunlardan birincisi çok daha mühimdir), feshe ait İdarî davalardandır; fakat birincisi bir idare memurunun fiil ve aktine, İkincisi de bir hâkimin hüküm ve kararına karşıdır. Bu iki nevi müracaatın ikisi de aynî metinlere istinat eder: 7-14 Teşrinievvel 1790 kanunları ile 24 Mayıs 1872 tarihli kanunun 9 uncu maddesi. Her iki müracaatta aynı mahkeme, bu nevi müracaatları rüyet eden devlet şûrası nezdinde yapılır.

1— Müracaatın mesmuiyeti şeraiti noktai nazarından: Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlar madun memurların ef'al ve ukuduna karşı yapıldığı halde temyiz müracaatları nihaî derecede ittihaz olunan kararlara karşı yapılır.

2 — Mefsuhiyeti intaç eden şurut sıhhati muhil noksanlar noktai nazarından devlet şûrası, asıl muayyen kanunî vazifeyi tecavüze müteallik hususatta temyiz mahkemesi daha geniştir. Şüphesiz devlet şûrası, her iki halde ademi salâhiyet noksanları ile şekillerin ihlâlini müracaat mevzuu olarak kabul eder. Fakat, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz bahsinde nakz sebebi olarak bol bol kabul edilen salâhiyeti suiistimal, temyiz müracaatlarında şûra tarafından

nadiren ve korku ve tereddüt ile kabul edilmektedir. Bilhassa kanunun ihlâlinden istihraç olunan ve yarım asırdan: fazla bir zamandanberi muayyen kanunî vazifeyi tecavüz nazariyesine kuvvetle ithal edilmiş bulunan nakz sebebini, bütün on dokuzuncu asırda devlet şûrası, temyiz tarikile vukubulan müracaatlarda, ancak hususî metin müsait olduğu takdirde ileri sürmeği kabul etmiştir (Laferriere, Hauriou ilâh...).

Bu fark, pek kolaylıkla anlaşılamamaktadır. Bu farkın uzun müddet devam etmesinin sebebi şudur: Metinler, İdarî mesailde temyiz tarikile vuku bulan müracaatların yapılmış olduğu başlıca ahvalde kanunun ihlâlinden mütevellit nakz vasıtasının devlet şûrasında ileri sürülebilecek diğer nakz esbabı meyanına dahil olduğunu kabul etmiştir. Bu suretle tahdidi tefsir mahzurları, bu son senelerde devlet şûrasını mantık dairesinde tekâmüle icbar edecek derecede vahim ve müteaddit olmamıştır. Fakat devlet şûrası, bugün bu tahditten vazgeçmiş görünmektedir. Devlet şûrası, hiçbir kanun metninin kanunî ihlâli nakz sebebi olarak derpiş etmemekte olduğu bir halde bunu fesih vasıtası olarak göstermek suretile ve temiz tarikile yapılan bir müracaati kabul etmiştir (Şûra kararı, 20 Mayıs 1901 ilâh...)

3 — Nakzın tesirâtı noktâi nazarından muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlar, temyiz tarikile yapılan müracaatlardan daha tam ve daha umumîdir. Tesirat ve netayici yalnız ilk davada hazır bulunan müdafilere aittir. İtiraz olunan ilâm nakzolununca herkes için ortadan kalkmış olur. Bilâkis, temyiz hükmü ancak nizaa dahil olan alâkadarlara şamildir (Laferriere).

Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlar

Müracaatın tarifi ve müracaat fikri umumisi.

Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlar, vacibülicra İdarî akitlerin kontroluna müteallik kazaî bir usul olup alâkadar olan kimseler, bu usul vasıtasile kanuna muhalif oldukları kabul ve teslim olunan ukudu feshettirmek için devlet şûrasına müracaat edebilirler.

Bu müracaat, devlet şûrasına yapılmakla beraber menşei silsilei meratip prensibidir. Evvelleri bu müracaat krala yapılırdı ve tatbıkatta kiral bu müracaati kendi meclisine havale ederdi. Devlet şûrası, hakikî bir mahkeme halini alınca muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vuku bulan müracaatlar, dava şeklini aldı. Fakat silsilei meratip prensiplerden ibaret olan bu menseler yeni pek bariz alâmetlerle kendilerini gösterirler:

1 — Uzun müddet idare lisanında “dava mahiyetinde müracaat” tabirini tam kazaî salâhiyeti müstelzim müracaatlara hasretmiştir; bugün dahi bu gibi müracaatlara “asıl dava mahiyetinde müracaatlar” unvanı verilmekte ve bu suretle muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vuku bulan müracaatların menşei silsilei meratip prensibi olduğu ve bu keyfiyetin bu müracaatları, tarafeyn arasında hukukî bir münasebetin mevcudiyetini farz ve istilzam eden efal ve muamelâtan mütevellit davalar ile karıştırmaya mâni bulunduğu kastedilmekte idi.

2 — Silsilei meratip itibarile mafevke yapılan ve reddedilen müracaattan sonra muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile bir müracaat yapıldığı zaman, şayet bu müracaat

mehli kanunisi zarfında yapılmış ise, müddeinin lehine olarak, güya muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaat silsilei meratip prensibine istinaden yapılan müracaatın mantikî neticesi imiş gibi, davasını devlet şûrasına sevk etmek hakkını muhafaza etmek neticesini verir. (Devlet şûrası kararı, 13 Nisan 1881).

3 — Belediye meclislerinin muayyen kanunî vazifeyi tecavüzle şaibedar olan müzakereleri, prefektür meclisinde prefe tarafından mefsuh ilân edilir. Bu, silsilei meratip prensibinin bahşetmiş olduğu bir nevi salâhiyettir; zira prefe, alâkadarlar tarafından müracaat vukuuna hacet kalmadan resen karar verebilir; esasen prefe; hattâ prefektür meclisinin mütalea ve reyî ile tenevvür etmiş olsa dahi, tam manasile bir İdarî hâkim değildir. Fakat alâkadarlar, prefenin kararını devlet şûrasına sevk edebilirler; burada da silsilei meratip prensibine istinaden yapılan müracaatlarla muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlar arasındaki karabetler tezahür eder. (5 Nisan 1884 tarihli kanun, madde: 63, 65, 67, Hauriou, Barthelemy ilâh).

Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaat, İdarî hukukun en orijinal tesisatındandır. Devlet şûrasının bunu tevsi ve inkişafa mazhar etmek için kullanmış olduğu müdebbirane, mahirane ve azimkârane usul, idare memurlarını, onları pek o kadar ince ve mütecessisane bir tarassut ve murakabe altında bulunmakta oldukları intibainı tevlit etmeksizin, kanuniyet dairesi dahilinde tutar. Usulün sadeliği ve hemen hemen meccani olması, bu müracaati herkes için kolay kılmaktadır. Dar birtakım metinlerle tanzim «dilmemiş olduğundan kolaylıkla tahavvül ve tekâmül ve zamanın ihtiyacatına tevafuk ve tetabuk edebilir.

Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vukubulan müracaat ile nakz için vukubulan sair müracaatlar curasındaki fark.

Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla yapılan müracaatın yanında diğer takım müracaatlar daha vardır ki, bazı ahvali hususiyede, mümasil neticeleri verirler ve fakat gerek devlet şûrası kararları ile fasledilmemeleri ve gerek daha şümüllü netaiç tevliit edebilmeleri itiril onlardan tefrik olunurlar. Bunları sayalım:

1. — Prefenin, salâhiyetleri dairesine dahil olmıyan bir meseleye müteallik olan umumî meclisler müzakeratına karşı prefelerin müracaatları (Şûra kararı, 10 Ağustos 1871). Prefenin ileri sürmüş olduğu butlana devlet şûrası bir kararname ile hükmeder. (Laferriere, ilâh..)

2. — Hukukan batıl ve iptali kabil olan belediye meclisleri müzakeratı aleyhindeki müracaatlar (5 nisan 1884 kanunu). Prefe, prefektür meclisine vukubulan bu müracaatlar üzerine kararını verir, yalnız bu karar Şûrayı devlette kabili istinaftır. Şu halde burada temyizen müracaatın iki derecesi vardır.

3. — Zemmi mutazammın ahkâmı ihtiva eden belediye meclisleri müzakereleri aleyhinde yapılan müracaatlar, (kânunuevvel 1789 kanunu.) Prefe, hattâ prefektür meclisinin muaveneti olmaksızın zemmi mutazammın müzakereleri muvahaze edebilir, kararının belediye meclisi celsesinde kıraat edilerek muvahaze edilmiş olan müzakerata ait cümlelerin bir kenarına tescil edilmesini emredebilir., ilâh. Prefenin kararı, şûrayı devlette kabili istinaftır. (Bu müracaat hakkında Dolloz.. ilâh müracaat)

4. — 22 Temmuz 1806 tarihli kararnamenin dördüncü maddesinin derpiş etmekte olduğu müracaatlar: “Şûrayı

devletimizin dava şeklinde olmıyan bir müracaat üzerine ittihaz etmiş olduğu bir karardan hukuku veya mülkiyeti itibariyle mutazarrır olan taraf, bize bir istida verebilir; bu istida üzerine yapılacak bir rapor mucibince mesele, icap ediyorsa, ya şûrayı devletin bir dairesine veya bir komisyona gönderilir.,,

Hukukî içtihat, bu müracaati daima meri telâkki etmiştir. (Laferriere.. ilâh) Bu müracaatların tatbikatı nadirdir. Maamafih faydası yok değildir. Zira sadece hatalı olan bir kararın tadili neticesini istihsale medar olur, halbuki muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla vukubulan müracaat, ancak gayri kanunî bir kararın feshini intaç edebilir. Hattâ ihtimal devlet şûrası, 22 temmuz 1806 tarihli kararname mucibince kendisini “asıl bir hak üzerine istinat etmiyen, yalnız vaktiyle hak ile meşbu menafi tesmiye edilen riayeti lâzım menafiden birini ileri süren mütalebatı da hesaba katmağa,, kendisini salâhiyettar addedecektir. (La ferriere, cilt 2, sayfa 417). 22 temmuz 1806 tarihli karama menin, 40 inci maddesine istinaden vaki bir müracaata muttali olan Devlet Şûrası kararı, bu müracaatı gayrikabili istima farzettiği takdirde, devlet reisine bu bapta bir kararname ısdarı teklifinde bulunmaksızın, bir kararla reddeder. (Şûra kararı, 14 Mart 1924).

5. — Bunlardan başka 21 Haziran 1865 tarihli kanunun — ki sendikal cemiyetlere aittir. — cemiyete dahil patronlar veya eşhası salise tarafından kanunun derpiş etmiş olduğu ahval haricinde bu kabil cemiyetleri teşkil eden prefe aleyhine müracaatta bulunulabilir.

Bu maddeye nazaran “müracaat prefektürlüğe tevdi ve oradan beş gün zarfında dosyası ile birlikte nazıra irsal olunur. Bunun üzerine Devlet Şûrasında bir kararname ile hüküm ita olunur.,, Bu usulün, hattâ devlet şûrasına deavii

idarede kendisine has bir karar itası salâhiyetini bahşeden kanundan biri mevcut olup olmadığı meselesi münaziünfihtir. Şûra, bu meseleyi müspet olarak halleder. (Lafferriere.cilt 2, sayfa 414).

I § .— Tarihçe

Birinci devre: 1864 ten evvel.

Devlet şûrası kararlarında daima istihdaf etmiş olduğu esaslı metinler — ki muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatların mesnedidirler.— şunlardır:

1. — 7-14 teşrinievvel 1790 tarihli Kanun. — İdare heyetleri hakkında ademi salâhiyet dolayisile yapılan mütalebat, hiçbir zaman mahkemelerin salâhiyeti dairesine giren mevaddan değildir. Bunlar umumî idarenin reisi olan kirala yapılmalıdır.

2. — 24 Mayıs 1872 tarihli kanun, madde 9. — Devlet şûrası, muhtelif İdarî makamat aleyhinde muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan mütalebat hakkında derececi nihaiyede hüküm ve karar ita eder.

Bilhassa vazıh ve kat'î olan bu ikinci metin evvelki hukukî içtihadı teyit eder. Birinci metne gelince, Devlet Şûrası, bunu ilk defa olarak 15 temmuz 1832 tarihli bir kararnamede ileri sürmüştür. (Paris millî muhafız kıtaatı). O tarihten evvel millî meclisin bir kararı olmaktan ziyade hakikî bir kanun olan ve gayesi hususî bir müşkülü halle matuf bulunan 7-14 teşrinievvel 1790 tarihli kanun hükmüne büyük bir ehemmiyet atfedilmiyordu. 1832 tarihinden itibaren Devlet Şûrası, hiçbir metne istinat etmeksizin, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz nazariyesini defaat ile tatbik etmiş ve kendisini idareler üzerinde silsilei meratıp prensibine

müstenit bir nevi kontrol hakkına malik farzeylemişti ve bu kontrolü devlet reisinin otoritesi altında yapıyordu (Buna ait tarihçe için Laferriere'e müracaat).

Vehlei ulâda muayyen kanunî vazifeyi tecavüzün esası noksanı olarak ademi salâhiyet göze çarpar. Uzun müddet bu şekildeki müracaat, "ademi salâhiyet dolayısıyla veya muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla müracaat,, diye tesmiye edilmişti. Bu mefhum, pek çabuk kanunî eşkâlin ihlâline teşmil edilmiştir: Bu şekiller, kanunun idarelerin salâhiyetleri için çizmiş olduğu birtakım hadlerdir. İdareler, bu hududu geçmekle salâhiyetlerini tecavüz etmiş olurlar. Fakat, o devirde salâhiyeti suiistimal mefhumu henüz vazıh bir surette meydana çıkarılmış değildi. Bilhassa kanunu ihlâl, asıl muayyen kanunî vazifeyi tecavüz kadrosuna ithal edilmiyordu. Şüphesiz Devlet Şûrası, o devirden itibaren, kanunu ihlâl yüzünden hakları tanımamış olan tarafları müracaatsız bırakmıyordu. Fakat onlara, haklarını ihkak ettirmek için, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz silâhını kullanmaları salâhiyetini de vermiyordu. Devlet Şûrası, alâkadarlara dava ikamesi tarikile fesih iddiasında bulunmak hakkını bahşediyor, bu da tam salâhiyeti kazaiyeyi müstelzim İdarî davalarla karışıyordu.

İkinci Devre: 1864 ten 1906 ya kadar. — 2 Teşrinisani 1864 kararnamesi, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vukubulan müracaatları avukat tutmaktan ve damga ve teşçil harçlarından maada bütün masraflardan muaf tutmakta idi. Devlet şûrası, alâkadarların bu kanun hükmün den daha vâsi bir mikyas dahilinde istifade etmelerini temin maksadiyle, bir idare memurunun kanunu ihlâl etmesini muayyen kanunî vazifeyi tecavüze temsil etmiş ve bu suretle fesih davası ile muayyen kanunî vazifeyi tecavüz id-

diasile yapılan müracaatı birbirine mezcetmiştir.

Maamafih, eski zamanın izleri bir müddet daha kalmıştır : Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiası nazariyesinde orijinal olan bir cihet vardır ki o da, idare işlerinin hüsnü cereyanı için, eşhası hususiyeyi İdarî ef'alin kontroluna teşrik etmesidir. O andan itibaren hukukî içtihat artık müddeiden, bu afakî müracaat hakkını istimal etmek için, şahsan tanınmamış veya ihlâl edilmiş bir hakkın mevcut olmasını istememiştir. Eşhası hususiyenin idareye nazarı itibara alınamayacak müdahalelerde bulunmalarına set çekmek için onların işte bir alâkaları olmasını talep etmek kâfi görülmüştür. Kanunun ihlâli iddiasıyla yapılan fesih müracaatlarına ait ilk telâkkide bu müracaat, afaki bir dava ve binnetice müddeinin müktesep bir hakkının ihlâli keyfiyetine merbut addediliyordu. Bu telâkki, kanunun ihlâli iddiasıyla yapılan davalarla muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vukubulan müracaatların mezç ve tevhidinden sonra artık ortadan kalkmak lâzım gelirdi. Maamafih itiyat şevkiyle bu telâkki devam etmiştir. O suretle ki bir kanunun ihlâl edilmiş olması esasına müsteniden ve muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla vukubulan müracaatların mesmu olabilmesi için müktesep bir hakkın mevcudiyeti şart addedilmiştir. Halbuki bu mecburiyet, müracaatın hukukî sebebi muayyen kanunî vazifeyi tecavüze ait diğer esasî noksanlar olduğu zamanlarda, yoktu. Binaenaleyh müessesenin umumî ahengi harap olmuş oluyordu. Hattâ bir müktesep hakkın mevcut olmasını talep etmenin nihayet muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla yapılan bütün müracaatlara şamil olarak ilk çerçevesinin haricine çıkıp çıkmayacağı ve müessesenin ruhunu tahrif ve tatbikatını tehdit etmek tehlikesini arzyleyip eylemeyeceği caisual görülmüştür.

Nihayet vahdet, diğer bir sahada husul bulmuştur. 1906 senesine doğru Devlet şûrası, kanunun ihlâli esasına müstenit müracaatlarda müddeiden bir müktesep hakkın ihlâl edilmiş olmasını istemekten fariğ olmuştur. (Müteakip fıkraya bak). Bu devrenin diğer hususî ve mütemayız bir vasfı da salâhiyeti suiistimal nazariyesinin doğmasıdır. Bu, idare mümessilinin takip etmekte olduğu gayeye karşı dürüst olmamaktan ibaret olan ve diğer üç noksan gibi akdın butlanım istilzam eden bir noksandır. Devlet Şûrası, işte bu tarikle en takdiri ukut ve ef'ale, gayelerine mugayir maksatlarla yapılmış olmaları takdirinde, vaziyet etmeğe muvaffak olmuştur..

Ayni devrenin nihayetine doğru 17 Temmuz 1900 tarihli kanun, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla yapılan müracaatların tatbiki sahasını tevsi etmesine ve bu suretle müddeilerin idarenin kanun tarafından zımnî bir red kararı şeklinde tefsir olunan sükûtuna karşı müracaatlarını mümkün kılmıştır.

Üçüncü devre: 1906 dan 1914 Harbine kadar. — 17 Nisan 1906 tarihli kanunun 4 üncü maddesi, hâzineye ait rüsum talebinin reddi takdirinde istifa olunacağından istidaların, ücretleri bilâhare mahkûm taraftan alınmak üzere, tescil edileceğini natık bulunmaktadır. Bu kanunî hüküm, bilhassa ehemmiyetsiz nakdî mesailde, Devlet Şûrasına müracaati kolaylaştırmıştır.

Evvelki fıkra da görüldüğü veçhile hukukî içtihadın uzun inkişafı kanunun ihlâli muayyen kanunî vazifeyi tecavüzün diğer esas noksanlarına temsil etmeğe müncer olmuştur. Badema devlet şûrası, diğer ahvalde olduğu gibi bu halde de, müracaati mesmu addetmek için alelâde bir

menfaat ve alâka ile iktifa etmiştir. Hakkı müktesep talep etmemiştir. (Şûra kararı, 1 Haziran 1906)..

Bu devrenin diğer bir farik vasfı da, meslekî sendikalardan cemiyetler menfaatine muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla müracaat etmek hakkının tanınması suretiyle kolektif deavinin inkişafa mazhar olmasıdır. 1 Temmuz 1901 tarihli kanunun 6 ncı maddesi cemiyetlere ve 21 mart 1884 tarihli kanunun 5nei maddesi de sendikalara ikamei dava hakkını vermiş ve bu kanunları Devlet Şûrası sık sık tatbik etmiştir. Bu tatbikatın başlıcalarından biri, memurlar cemiyeti tarafından vazifeye ait nizamatin gayri kanunî bir surette ihlâl edilmesine karşı idareler aleyhine vukubulan davadır. Fakat aşağıdaki fıkrada görüleceği veçhile, Devlet Şûrası bu noktada bir adım geri atmıştır.

Dördüncü devre. — 1914 Harbin d enberi.

Yirminci asırda İktisadî ve İçtimaî ihtiyaçların tesiri altında idarenin sahası genişlemiştir. Âmme hizmetlerinin adedi ve ehemmiyeti hatır ve hayale gelmiyecek nisbette artmıştır. 1914 harbi ve netayici, yeni bir takım meselelere vücut vermiştir. Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz müracaati bu büyük vekayiin son derece tesiri altında kalmıştır.

Bazı noktalarda bu vekayi, Şûrada bir nevi tahdit ve rücu hareketi tevhit etmiştir; şöyle ki: Şûra, idare ile halk arasındaki münasebetlerin muaddaliyeti ve kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatların fevkalâde inkişafının âmme hizmetlerinin seyri üzerinde tevhit edebileceği akisler muvacehesinde müracaatların mesmüyeti şeraiti bahsinde şiddetli davranmağa karar vermiştir. İşte kâr gayesi olmaksızın meslekî sendikalar ve cemiyetler namına yapılan mü-

racaatlara hüsnü kabul gösterdiği halde (bilhassa 21 mart 1921 kararnamesi .. ilh) bilâhare onların bu baptaki hukukunu tahdit etmiştir: Devlet Şûrası bu sendika ve cemiyetlerin, bunların temsil etmekte oldukları kollektif menafii izrar eden gayrikanunî nizam ahkâmına itiraz etmek haklarını tanımakta ise de bunların ferdî akitlere müteallik müracaatlarını gayrimesmu ilân etmiştir. Bunların yalnız alâkadarlar tarafından şahsen açılan davalara müdahale etmek hakları vardır.

Şûranın mesmuiyet şeraitine ait ve bugüne kadar pek şiddetli olan içtihadı, fesih tariklerinin inkişafı bahsinde daha liberal görünmektedir. Bu hukukî içtihad, kanunun ihlâli mefhumunu mühim miktarda tevsi etmiştir. Bu içtihad, itiraz olunan karar failinin esas ittihaz etmiş olduğu hâdiselerin kontrolü hakkına malik olduğunu ilân etmektedir. Denilebilir ki muayyen kanunî vazifeyi tecavüz bahsinde fiilî hata, hukukî hatanın yanibaşında yer almıştır.

2 § . — Müracaatın mesmuiyeti şeraiti.

Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vukubulan müracaatların mesmuiyeti için dört şartın içtimai lâzımdır.

1. — İtiraz olunan tasarruf, İdarî ve vacibülicra ve idari silsilei meratıpte mevkii olan makamattan sadır bir karar olmalı.
2. — Müddeinin müracaata salâhiyeti mevcut olmalı.
3. — Müracaat, kanunen muayyen şekil ve müddet dahilinde yapılmalı.
4. — Başka bir mahkemede ve müvazi alâkadarlar aleyhine müracaat olunamaz. (Bu son şartı talepten Devlet

Şûrası, yavaş yavaş vazgeçmektedir.) Bu şartlardan birinin fıkdanı, müracaatın reddini müstelzendir.

I. — Birinci şart. Tasarrufun mahiyeti.

Ne (gibi tasarruflara itiraz edilebilir.

(Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılacak itirazlar, ancak İdarî ve vacibülicra ve İdarî silsilei meratipte mevkiî olan (veya velâyet kontroluna tâbi bulunan..) bir makamdan sadır ve şikâyeti mucip İdarî tasarruflara itiraz olunabilir.

Bundan şu neticeyi istihraç etmek mümkündür ki İdarî tasarruflara, hatta şifahî dahi olsalar bile, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz olunabilir. Kararın mevcudiyeti ile hakikî muhtevasını tayinde müşkülâta tesadüf olunur. Fakat sadece bir delil meselesidir. (Şûra kararı, 2 ağustos 1912 .. ilh.) Binaenaleyh umumî idarelerin, delili tahriri vermemek suretile tasarruf ve fiillerini muahaze ve kontrolden kurtarmağa uğraşmaları beyhudedir.

Bu İdarî tasarruf, nekadar mühim ve bu tasarrufun sadır olduğu memurun makamı ne derece yüksek olursa olsun, ona karşı müracaat olunur. Ancak müracaatın yukarıdaki tarife dahil olması şarttır. Bu fikrin başlıca tatbikatı aşağıdaki fıkrada görülecektir.

Fakat tasarrufun bir Fransız makamından sadır olmasının lüzumu muhakkaktır. Himaye altında bulunan memleketler memurini tasarruflarına muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaatta bulunulamaz. (Şûra kararı, 6 kânunusani 1926).

Umumî idarelere ait nizamât. ihtiva eden kararnameler aleyhine müracaat.

Yukarıdaki mefhumları tatbikan hukukî içtihad, hatta umumî idarelerin bazı noktalardan kısmen teşriî bir vasıf arzeden ve şimdiki parlâmento usulleri dolayısıyla pek büyük bir ehemmiyet kazanmış bulunan nizamnamelerini dahi Devlet Şûrasının kontroluna tâbi kılmıştır. (Şûra kararı, 6 kânunusani 1926)

Malûm olduğu veçhile devlet reisinin nizamî kararnameleri iki nevidir: Bazıları için Devlet Şûrasının müdahalesi zarurî değildir; diğer bir takımlarının ise bilâkis Devlet Şûrası umumî heyeti tarafından ihzarı lâzımdır. Bu ikinci nevi kararnameler, hususî bir hüküm ile icraî kuvveti kendi eserini bir “İdarei Umumiye Nizamnamesi,, itmam etmeğe davet eden vazii kanunun hususî bir daveti üzerine yapılır.

Uzun seneler Devlet Şûrası, bu ikinci nevi kararnameleri tâli teşriî tasarruflardan addetmiş ve bunlara karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasıyla müracaat yapılamıyacağı mütaleasında bulunmuştur. Hatta bidayette Şûra, bu vasfı Devlet Şûrasının müzakerelerinden sonra ısdar olunan bütün kararnamelere teşmil etmiş ve bunların teşriî kuvvetinin davet üzerine yapılıp yapılmamasını ve Şûranın umumî heyetinden veya dairelerinden birinden çıkması hususlarını kale almamıştır. Bunlara karşı kabul ettiği yegâne müracaat, 22 temmuz 1806 tarihli kanunun 40 inci maddesinin natık olduğu müracaattir. (288 inci fıkra müracaat .. ilh)

1842 tarihine doğru başlıyan diğer bir devrede Devlet Şûrası gayrimesmuyeti vazii kanunun müdahalesi üzerine yapılan kararnamelere hasretmiştir. İşte Şûranın iki kararnamesi, saydı mahi zabıtasına müteallik hususatta 15 nisan

1829 tarihli kanunun 26 ncı maddesinin devlet reisine bahşetmekte olduğu salâhiyetler mucibince ısdar edilmiş olan 25 şubat 1865 tarihli kararname aleyhindeki müracaati tasarrufun mahiyeti itibarile gayrimesmu addetmiştir. (20 kânunuevvel 1872 .. ilh) 19 temmuz 1890 tarihli kanunun 12 nci maddesini de idare vermiş olduğu salâhiyetler mucibince 5 eylül 1890 tarihli kararnameyi keza gayrimesmu addetmiştir. Bu kararnamede muallimlere tahsis edilmiş olan ve nahiyeler tarafından tediye edilmesi lâzım gelen tazminat mevzuu bahsidi. (1 nisan 1892).

Üçüncü bir safhada Devlet Şûrası, ihtilâf mahkemesi ve adlî mehakim, doğrudan doğruya itiraz edilmesi kabil olmıyan umumî idarelere ait nizamata gerek onları vatandaşlara tatbik eden hususî İdarî tasarruflara karşı yapılan müracaatlar dolayısıyla ve gerek kanuna muhalif hareketlerden dolayı yapılan takibat dolayısıyla itiraz edilebileceğini kabul etmişlerdir. (İhtilâf mahkemesi, 13 mayıs 1872 .. ilh)

Meselâ harbiye nazırının bir kararına karşı vukubulan bir müracaat Devlet Şûrasını, 21 kânunuevvel 1886 tarihli nizamname mahiyetinde bir kararnamenin kanuna muvafakatini takdire ve 20 mart 1876 tarihli mütekaddim bir kararnameyi tadil edemediğini karar altına almağa sevketmiştir. Her nekadâr Kanunlar Mecmuasında: “Devlet Şûrası, istima edilmiştir., kaydi mevcut ise de, hakikat halde, kararnamenin de tebyin ettiği veçhile, bu rasime ifa edilmemiş tir.(6 kânunusani, 1888 .. ilh)

Bu noktaya vâsıl olunca Devlet Şûrası, vazii kanunun daveti üzerine vücuda getirilmiş olan idari nizamata karşı yapılan müracaatlarda İdarî mahkemenin salâhiyetini uzun müddet kabulden İmtina edemezdi. Bu son hukukî içtihad karşısında bidayeten bu akitlerin haiz olduğu kabul edilmiş «olan teşrîî sıfat ne olacak? Bu sıfat, yalnız Devlet Şûrası-

nın bu akitlerin mefsuhiyetine karar vermesine mâni teşkili etmekle kalmazdı, belki kanuna ve usule mugayeret bahanesile bunun tatbikine mümaneat etmesine mâni olurdu. Bu kararnameler, her nekadar kanuna temsil edilmiş ise de, ne bilvasıta ne de bilâvasıta daha az nakabil temas olması icap etmezdi. İşte Devlet Şûrası, meşhur bir kararında (6 kânunuevvel 1907 .. ilh) Bu kabil ef'ali, idarî tasarruflar adetlerine ithal ederek bunlara karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatların mesmuiyetini açıktan açığa tanımıştır. İşte buna ait ahval ve şerait: 11 haziran 1842 (madde 9) ve 15 temmuz 1845 (madde 21) kanunları, umumî idareye ait nizamâtın demiryollarının inzibatına, emniyetine, muhafazasına ve işletilmesine müteallik olan tedabir ve ahkâmı tayin etmesini natık bulunmaktadır. 15 teşrinisani 1846 tarihli emirname, bu teşriî vekâletin ilk tatbik ve icrası olmuştur. Bu emirname, 1 mart 1901 tarihli bir kararname ile tadil ve ikmal edilmiştir. Bu kararnamede mevzuu bahsolan nokta, büyük demiryolları kumpanyaları tarafından muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlardır. Nafia nazırı, bu müracaati tasar rufun mahiyeti itibarile reddetmiş idi. Şûranın reddi şu şekildedir :

“Her nekadar devlet reisinin, umumî idareyi tanzime müteallik olan tasarrufları ve fiilleri teşriî bir vekâlet mucibince ifa edilmekte ve binnetice bu hususî halde vazii kanun tarafından hükûmete verilmiş olan salâhiyetin bütün şümulde tatbiki icap etmekte ise de bu ef'al ve tasarrufların bir İdarî makamdan sadır olması hasebile 24 mayıs 1872 tarihli kanunun 9 uncu maddesinin derpiş etmekte olduğu müracaat usulüne tâbi olmaktan hâli kalamayacağını ve binaenaleyh umumî idareye ait nizamnamenin natık olduğu ahkâmı tet-

kik hususunun Devlet Şûrasına ait olacağını nazarı itibara alan Şûra ... ilh.,

Bu, hukukî içtihadın mazhar olduğu inkişafın mantikî haddidir. Filvaki idari nizamata kanun vasfı izafe dilemez. Bir taraftan Kanunu Esasi metinleri vazii kanunun hususî daveti ile yapılan kararnamelerle alelâde kararnameler arasında bir fark gözetmez. Diğer taraftan bu davet, teşriî kuvvetin bir vekâlet tefviz etmesi demek değildir. Bu salâhiyet, teşriî makamlar için bir hak değil, bir vazifedir. Bir hakkı nakil ve bir üçüncü şahsa onu istimal salâhiyeti ita edilebilir ise de bir vazifeyi nakle imkân yoktur. Vazii kanun, devlet reisinden eserinin ikmalini talep ettiği zaman, Kanunu Esasiden almakta olduğu nizamname vücuda getirmek hakkını malûm şerait dairesinde ve Devlet Şûra sının mütaleaları ile tenevvür eylemek suretile istimale onu davet etmiş olur. (Hauriou) Hiç şüphesiz vazii kanunun tefriki kuvva prensibini tanımayarak devlet reisine bilhassa, bazı hususî ahvalde yeni bir mahkeme ihdası, cezalar emri, rûsum ihdası gibi tamamen teşriî sahaya dahil bir takım e'ali ika ve tasarrufları tanzim vazifesini vermesi ihtimali vardır. Bu davet üzerine tanzim olunan bir nizamname gayrikanunî olamaz. Çünkü menbaı, kanundur. Fakat bunu ortaya çıkaran kanun, Kanunu Esasiye mugayir olur. Çünkü vazii kanunun vazifesinde bir kısmını ahara devir ve ferağ etmeğe hakkı yoktur. Esasen bu halin idari davalar noktai nazarından amelî bir neticesi olamaz: Mahkemeler, Kanunu Esasiye gayrimuvafık bir kanun mucibince neşredilmiş olan idari nizamatı tatbika mecburdurlar: Zira Fransada hiçbir mahkeme, bir kanunu Kanunu Esasiye mugayir diye feshedemediği gibi herhangi bir bahane ile onu tatbikten imtina da edemez. (Barthelemy .. ilh)

Fakat bilâkis devlet reisi vazii kanunun ittihazına mezu-

niyet vermediği ve kendisinin haiz olduğu nizamname ihdası salâhiyetinin bahşeylemediği tedbirleri alacak olur ise yapılan nizamname feshedilebilir. Nizamnamenin salâhiyeti suiistimal ile şaibedar olması faraziyesi de tasavvur edilebilir. Bir de devlet reisinin vazii kanun tarafından kendisine verilmiş olan mahkeme ihdası, ceza tertibi ve resim vaz'ı gibi salâhiyetleri Devlet Şûrasında müzakerat icra ettirmeğe lüzum görmeksizin yapması hali de vardır. Devlet Şûrası, 1907 tarihinden beri umumî idareler nizamnamelerine karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiası ile yapılan müracaatların pek çok tatbikatını yapmıştır. (Şûra kararı, 7 temmuz 1911).

Mahiyetleri itibarile muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz edilemeyecek dian tasarruflar. Adlî tasarruflar.

Yukarıki tariften (287) anlaşıldığına göre adlî tasarruflar ve adlî zabıta tasarrufları, hatta idari silsilei meratibe dahil makamattan sadır olsa dahi bunlara karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz olunamaz. Bunları takdir ve icabında feshetmek salâhiyetini yalnız velâyeti adliye haizdir. Meselâ Usulü Muhakematı Cezaiye Kanununun 10 uncu maddesi mucibince Pariste polis müdürünün ve departmanlarda prefelerin tahkikat tasarrufları bu kabildendir; keza nahiye müdürlerinin adlî zabıta memur veya nüfus memuru sıfatile ifa etmiş oldukları vazifeler de böyledir.

Adliye memurlarının ifa etmiş oldukları adlî mahiyette ef'al de uluvviyetle böyledir. Meselâ bir noterin, kendisine muhasebesine müteallik olarak Cümhuriyet Müddeiumumîsi tarafından adliye nezareti namına yapılan tebligata karşı bu esasa istinat ederek itiraz etmesi mesmu olmaz. (Şûra kararı, 6 ağustos 1897.) Deyin için hapsetmek üzere

bir mevkufun teslimini istiyen ecnebi bir devlete o mevkufu teslim eden müddeiumuminin bu hareketine de aynı veçhile itiraz edilemez. (Şûra kararı, 3 mayıs 1901).

Aynile ipotek rejimi adlî cihetin nezareti altında olduğundan ipotek muhafızlarının tasarruf ve ef'ali de ancak, adlî mehakimce takdir olunabilir. Meselâ bu memurlardan biri teşçil bordrosunu makine ile yazılmış olduğunu ileri sürerek kabulden imtina etmesi ve maliye nazırının bu muhafızın iddiası aleyhine vukubulan bir müracaati kabul eylememesi takdirinde nazırın bu kararına muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılacak müracaatın mesmu olmayacağına karar verilmiştir. (Şûra kararı, 12 kânunuevvel 1919. Adlî tasarrufların muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz edilemeyeceği bahsinde Şûranın muhtelif tarihlerdeki kararlarına müracaat)

Teşrîî tasarruflar.

Asıl kanunlar için o kadar müşkülât yoktur. Fakat muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılacak müracaatların mesmu olmaması prensibi, kavanini maddiyeden olmayıp ta kavanini suveriyeden olan bütün parlâmento tasarruflarına tatbik olunur. (Umumî menfaat beyannamesi, bir takım ruhsatlar, imtiyaznameleri tasvip eden İdarî kanunlar ilh. gibi) Hatta bu tasarruflardan hiçbir suretle kanun olmıyanları da böyledir. (İki meclisten biri tarafından kabul edilen karar suretleri, parlâmento encümenlerinin veya meclislerinin divanlarının kararları gibi) Şu hale göre ademi mesmuiyet parlâmentonun ve parlâmento makamının bütün tasarruflarına şamildir. Bu ademi mesmuiyet, bundan başka,

1.— Kararnamelere, yani diktatörlük devirlerinde devlet reisi tarafından emredilen kanunî tedbirlere (birinci im-

paratorluk; 2 kânun 1851 ile 29 mart 1852 ve 4 eylül 1870 ile millî meclisin içtimasına kadar olan devirler.) 2. — Devlet reisinin istisnâî olarak teşriî salâhiyete malik olduğu hususatı tanzim eden kararnameleri (müstemlekâta ait kanunlar.) (Şûra kararı, 16 teşrinisani 1894 .. ilh)

Devlet Şûrası, ihtimal bu noktada daha az şedit davranmağa meyledecektir. (153 üncü fıkra ya müracaat.)

Hükümet tasarrufları.

Hükümet tasarrufları nazariyesinden yukarıda bahsetmiş idik. (157 nci fıkra ve müteakibi) Malûm olduğu veçhile cari nazariyeye göre mahiyetleri itibarile İdarî tasarruflardan madut olmıyan bu tasarruflara muayyen kanunî vazifeyi tecavüz esasına müsteniden itiraz olunmadığı gibi her türlü kazaî kontrola da tâbi değildirler. Devlet Şûrası, “bunları rüiyet etmek salâhiyetinin kendisine ait olmadığı,, beyanile bu tasarrufları bertaraf eder. (Şûra kararı, 28 şubat 1896 ilh) Eğer Devlet Şûrası, böyle yapmamış olsa idi 24 mayıs 1872 tarihli kanunun 26 nci maddesi mucibince alâkadar nazırın ihtilâf çıkarmasına şahit olmak tehlikesine maruz kalacaktı. (Le Courtois’a bak..)

Takdirî tasarruflar ne olacak? Evvelce “halis idare” tasarrufları denilen takdirî tasarruf ekseriya hükümet tasarruflarına takrip edilmiş, benzetilmiştir. Bunlar, idarenin karar salâhiyeti esas itibarile ne bir kanun ve ne de aharın hakkı ile tahdit edilmeksizin serbestçe yapmış olduğu takdire göre ifa ettiği ef’al, tanzim ettiği tasarruftur. Turuk ve muabire ait bir ruhsatname, bir pasaport vermek veya istirdat etmek (Şûra kararı, 18 Teşrinisani 1921), bir nizamname ile hak-

ki mahfuz olmıyan bir memurun tayini, azli, terfii, kredi fıkdanı hasebile ita emrini vermekten imtinai ilâ... gibi.

Maamafih bu tasarruflar, derin bir surette hükümet tasarruflarından farklıdır: Bunlar tamamilen İdarî mukarrerattır, fakat idare tarafından idarenin bilhassa salâhiyetler olduğu hususat hakkında verilmiş kararlardır. Bu salâhiyetler ne kadar takdirî olursa olsun idarenin bunları suiistimal edebileceği hallerin pek çok olabileceği kolaylıkla tasavvur olunabilir. Evvelâ idarenin kanunun emrettiği şekillerle bağlıdır; bir de hareketinde ne kadar serbest olursa olsun bu hareketi ancak salâhiyetin kendisine bahşedilmiş olduğu gayeyi temin maksadile yapmak icap eder. Bundan şu netice çıkar ki gerek şeklin ihlâli ve gerek salâhiyetin suiistimali iddiasile bu tasarrufa karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz olunabilir.

Nihayet, salâhiyetleri ne kadar vâsi olursa olsun idare, gayrisahih bir takım hâdiselere istinat ederek veya kararını muhik veya mazur göstermek için gayri mevcut bir takım hâdiseleri mevcut farzeyleyerek bu salâhiyetleri istimal edemez. (Şûra kararı, 5 Temmuz 1918 ilh.. Takdirî tasarruflarda muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaatlar bahsinde devlet şûrasının 13 haziran 1913 ilâh... kararnamelerine müracaat.)

Vacibülicra mukarrerattan olmıyan tasarruflar:

Unutmamak icap eder ki, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatların gayesi, dürüst olmıyan bir hukukî tasarrufu muahaze etmektir. Bu kabil bir davanın tekevvün edebilmesi için mevzuunun hukukî tesirler hâsıl edecek mahiyette bir karara dahil olması lâzımgelir. Bu kayıt, salâhiyete sahip bir memurdan sadir olan

ve otorite tariki ile hukukî tesir icra eden mukarrerat teşkil etmiyen ef'alden gayrı harekâtı hariçte bırakır. Binaenaleyh nizamnamelerin ve ferdî kararların icrasına memur olan müteaddit eşhasın harekâtı, bu şekil altında, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz prensibi haricinde kalır. Kendisine verilmiş olan inşaat ruhsatıyesi belediye reisi tarafından istirdat edilmiş bulunan bir tacire bir polis memurunun yol üzerindeki inşaat iskelelerini kaldırması için vermiş olduğu emre karşı itiraz olamaz. Keza arabaların geçmesi bir nizamname ile menedilmiş olan bir yol dan sapıp dönmesi için yine bir polis memurunun bir arabacıya vereceği emir de böyledir. Keza bir posta memurunun, balâdan almış olduğu bir emre tevfikân gayrı muntazam yapılmış olduğunu iddia eylediği bir paketi tescil etmekten imtina etmesi bu kabildendir. Kazaî salâhiyete malik olmiyan bu madun memurların emir veya nehyi belediye kararnameleri ile veya nazırın emirnameleri ile ihdas edilmiş olan mütekaddim hukukî vaziyeti asla değıştirmez. Bu kabil harekât, Mösyö Hauriou'nun dediğı gibi: "Kendilerine tevfikân yapılmış oldukları mütekaddim mukarrerata bir hukukî iddiayı ilâve etmezler." Bunlar vacibülicra ef'al olmayıp hukukî ehemmiyeti olmayan birtakım icra tedbirleridir. Fakat bu harekâtın halkı çok sıkması ve menfaatlerini mühim surette haleldar eylemesi mümkündür. Halk, bunların kanuna muvafık olup olmadıklarını nasıl tenkit edecektir? Eğer icra hareketi, vacibülicra bir kararın tatbikinden ibaret ise (meselâ bir zabıta nizamnamesi) halk bu karara itiraz edebilir. Eğer icra tedbiri vacibülicra İdarî mukarrerat olmiyan bir tamime, İdarî talimata tevfikân ittihaz edilmiş ise mutazarrır olan hususî şahıs, kendisini mutazarrır eden icra tedbirine karşı bir talep serdedecek ve bu suretle bir karar ittihaz edil-

meşine (meselâ nazır kararı) yol açacak ve o zaman bu karar devlet şûrasına arzolunabilecektir.

Diğer bir noktai nazardan İdarî bir tasvibe iktiran etmeden haizi tesir olmıyan, tasvip edilmedikçe vacibülicra vasfının fıkdanı hasebile muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaat prensibi haricinde kalır. Meselâ hastanelerin dahilî nizamnamesinde tadilât icrası maksadile bu müesseselerin idare komisyonlarının yapmış oldukları müzakereler böyledir. Çünkü bunlar, ancak preferen tasvibinden sonra vacibülicra olur. (Şûra kararı, 1 Şubat 1901).

Tahkikat tedbirleri, devlet şûrasının prefekt'ür meclislerinin, umumî meclislerin ilâh... mütaleaları gibi teknik mütalealar (Şûra kararı, 3 Kânunuevvel 1897) nafia umuru gibi, gayrı sıhhî mebanî ilâh... gibi hususatta idarelerin tenevvür etmek kasdile yapmış oldukları anketler de böyledir. (Şûra kararı 31 Teşrinievvel 1913).

Aynı hal sureti, idarelerin birer karar mahiyetinde olmıyan iddiaları da böyledir. (Şûra kararı 22 Kânunusani 1863).

Keza hususî eşhasın kararlara takaddüm eden ihtarnamelere ve bu kararları ihsas etmekle veya ihzar eylemde iktifa eden diğer tedbirlere karşı muayyen kanunî vazifeyi kanuniyeyi tecavüz iddiasile müracaatta bulunmaları hakkını da kabul etmemek lâzımdır. (Şûra kararı, 10 Kânunuevvel 1875 ilâh...).

Fakat tahkikat tedbirleri veya ihtarnameler, mütekaddim hukukî vaziyeti tadil eylediği takdirde iş değişir. (Şûra kararı, 30 Kânunuevvel 1911).

Nihayet halletmeğe memur edilmiş oldukları mesailin tarzı hallini kendilerine irae etmek üzere nazırların veya diğer mafevk idare memurlarının kendi maiyetlerinde bu-

lunan memurlara göndermiş oldukları talimatlar, tamimler vacibülcra mukarrerat mahiyetinde olmadığından bunlara muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz edilemez. (Şûra kararı, 8 Temmuz 1898 ilâ...) Fakat nazır, talimat şekli altında hususî eşhasa karşı çıkarılabilecek ve menafii mutazarır edecek mahiyette hakikî bir karar ittihaz edecek olur ise bu karar, ne nam altında gizlenirse gizlensin, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraza uğramaktan kurtulamaz. (Şûra kararı, 1 Haziran 1906 ilâh...) Diğer taraftan vacibülcra bir karar ile bir tamimin tatbiki halinde bu tamimin kanuniyeti, tatbik kararına karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan itiraz münasebetile, tenkit edilebilir. (Şûra kararı, 9 mart 1906).

İşte İdarî mukavelenameler, vacibülcra bir karar mevcut olmamasından dolayı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraza uğramazlar. (Şûra kararı, 29 Mayıs 1903 ilâh...) İdarî mukavelelere ait deavi, enfüsî olup âfakî değildir .Tam kazaî salâhiyetli deavinin mevzuunu teşkil eder. Zira bunlar idare ile hem âkit arasında hukukî münasebeti natıktır, yoksa velâyeti âmmenin akdi veya bir emirname değildir. fakat İdarî mukaveleleri tasvip eden idare mukarreratı ayni vasfı muhafaza etmezler. Ve binaberin muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itirazata uğrarlar (Hauriou).

Zarara bais olmayan kararlar.

Zarara bais olmıyan mukarrerata muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz edilemez. Bu prensip, ahvali atiyede tatbik olunur:

- 1.— Karardan ya karar sahibi rücu etmiş veya karar

mafevk makam tarafından ilga edilmiş olur, bu takdirde artık karar mevcut değildir ve zarara bais olamaz. Eğer karardan rücu, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vuku bulan müracaatın tescilinden muahhar ise devlet şûrası, ekseriyetle hükmedilecek bir şey olmadığına karar verir. (Devlet şûrası kararı 21 Nisan 1899). Fakat şurasını unutmamalıdır ki muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaat usulü, idarenin ef'aline müteallik hukukî bir kontroldür. Binaenaleyh Devlet Şûrası, istidanın tescilinden sonra karardan rücu edilmiş olmasına bakmıyarak, dürüst olmyan İdarî usulün muahaze edilmeğe şayan olduğu mütaleasında bulunacak olur ise kendisinde, rücu rağmen, hüküm vermek ve tasarrufu feshetmek salâhiyeti olduğunu ilân eder. (Şûra kararı, 17 Teşrinisani 1899).

2. — Karar, müddeinin menfaatinin tatmin edilmesine karşı bir mania teşkil etmez. Meselâ tekaüde sevk edilmesi için matlup şeraiti haiz olan bir memur terhis (azil değil) edildiği zaman o memur bu terhis kararına itiraz edemez,, çünkü 14 Nisan 1924 kanunundan evvel bile bu tedbir, bir tekaüdiye tahsisine mâni değildir. (Şûra kararı, 30 Kânunusani 1903).

3. — Karar, mütekaddim bir kararın tekidinden başka bir şey değildir. Bu takdirde idare tarafından ihdas edilmiş yeni bir hukukî vaziyet yoktur. Müddeinin kanunî mehil zarfında birinci karara itiraz etmesi lâzım gelirdi. Bunu yapmamış olduğundan hakkı sakit olmuştur. (Şûra kararı, 24 Haziran 1898 ilâh...)

İdarenin sükûtu — A) Umumî mefhumlar.

Muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaat.

ancak bir tasarrufa, bir karara karşı yapılan müracaatlardandır. (Fıkra: 204 ve müteakibi). Şu halde karar fıkdanı müracaat» nasıl yol açabilir?

Maamafih idarenin sükûtu, eşhas tarafından yapılan taleplere sistematik bir surette cevap vermemesi bu eşhası vahim surette mutazarrır edebilir: Devlet zimmetindeki matluplar tediye edilmeden evvel nazır tarafından tasfiye olunmak icap eder. Kendisinden tasfiye talep olunan nazar cevap vermekten istinkâf edebilir mi? Bir prefe, bir nahiye müdürü bir yol istikametinin tayini talebine karşı ilânihaye sükût ile mukabele edebilirler ve bu suretle yol kenarında mülkleri olan kimselerin tariki âm üzerinde inşaatta bulunmak hakkını felce uğratabilirler mi? Madun bir makam aleyhindeki bir talebe muttali olan mafevk bir makam hüküm vermekten mütemadiyen imtina erebilir mi? Burada adaleti inkâr gibi bir şey vardır ve buna karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaat ve itiraz edilmek icap eder.

Kanun, nihayet bu noktayı anlamış ve idarenin dön ay müddetle sükût etmesini zımnî bir red kararı telâkki ederek buna karşı müracaat esasını kabul etmiştir. Esasen bu vaziyet, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlara has bir vaziyet değildir. Temadi e:miş bir sükûtun bir red kararına teşbih edilmesinden müstefit olmak keyfiyeti, ister nakz, ister tazminat ve ister adil talebi ile olsun ve nakz talebine ait İdarî davalar ile tam kazaî salâhiyeti müstelzim davalar arasında bir fark gözetilmesine mahal olmaksızın, bir kararı temyiz etmek suretile yapılan her türlü kazaî müracaatlara teşmil olunur.

Fakat en şayanı dikkat tatbikatı, muayyen kanunî Taziyeyi tecavüz iddiasile yapılan müracaatlarda olduğundan

bu pek şayanı dikkat ve feyyaz tesisi hukukunu tetkik etmek lâzımdır.

B) Tarihçe ve kanun.

İdarenin sükûtuna karşı müracaat usulü ilk defa olarak 2 Teşrinisani 1864 tarihli kararnamenin 7 inci maddesi ile kabul edilmiştir. Bu madde diyor ki: “Nazırlar, madunları aleyhindeki müracaatlar üzerine karar verdikleri zaman bu kararın nezarete tevdi olunan talepten alınması tarihinden itibaren ittihaz edilmesi icap eder. Eğer müddei bilâhare bir takım evrakı müsbite tevdi edecek olur ise mühlet bu evrakın tevdi tarihinden itibaren cereyana başlar. Bu mühlet geçtikten sonra da bir karar ittihaz edilmeyecek olur ise tarafeyn taleplerini reddedilmiş telâkki ve meseleyi devlet şurasında istinaf edebilirler.”

Fakat bu metin, gayri kâfi idi: Tatbik edilebilmesi için bir prefehin veya nezarete tâbi bir makamın bir tasarrufuna karşı silsilei meratip esasına istinat eden bir müracaat üzerine nazırın sükût etmesi icap ediyordu. Bu keyfiyet, nasırın silsilei meratip itibar ile mafevk sıfatile değil de devletin mümessili veya doğrudan doğruya velâyeti âmmenin müstevidiyi sıfatile karar verdiği ahvali hariç bırakmakta idi. İşte nazırlardan gayri makamların (prefeler, nahiye müdürleri, umumî meclisler, belediye meclisleri) sükûtları mevzuu bahs olduğu ahvalde böyledir. 17 Temmuz 1900 tarihli kanunun 3 üncü maddesi işte bu boşluğu doldurmak için vücuda getirilmiştir: “Devlet şûrasına ancak bir İdarî karara karşı itiraz şeklinde müracaat olunabilen işlerde, hiçbir karar verilmeksizin dört ay geçtiği takdirde alâkadarlar, müracaatlarını reddedilmesi telâkki ve devlet şûrasında keyfiyeti istinaf ederler. Talebin

tevdiiinden sonra müsbit evrak ibraz edildiği takdirde mühlet, bu evrakın tevdii tarihinden itibaren cereyan eder. Talepnamenin ve şayet verilmiş ise müspit evrakın tevdii tarihleri, 2 Teşrinisani 1864 tarihli kararnamenin 5 inci maddesi ahkâmı mucibince verilen bir makbuz ile tebeyyün edilir. Karar verilmediği takdirde bu makbuz, alâkadarlar tarafından Devlet Şûrasına vuku bulacak müracaatta mümsik olarak irae edilir. Aksi takdirde sukut hakkı vardır. Eğer idari makam, tezekkürî bir heyet ise bu mühletler, icabında, talepnamenin veya müspit evrakın tevdiiini takip edecek olan birinci içtima devresinin hitamına kadar temdi t olunur.”

C) Hukukî tatbikat.

Yukardaki ahkâmı tefsire hacet yoktur. İdare, menfî bir karar almakta ne kadar serbest olursa olsun karar vermekten imtina hakkına malik değildir. Eşhasın bir hal suretine hakları vardır. Dört ay nihayetinde talepleri reddedilmiş farzolunur ve onlar zımnî red kararına karşı istinafta bulunurlar.

Devlet Şûrası bu kanunî hükme bütün şümül ve ehemmiyetini vermeğe ve idarenin bundan yakasını sıyrmasına mâni olmağa çok çalışmıştır. Şûra, birçok kararnamelerinde dört ay mühlet geçer geçmez şûraya müracaat olunabileceğini tasrih eylemiştir. (Şûra kararı, 7 Ağustos 1909). Fakat bu dört aylık mühlet bitince alâkadar müddet zarfında istinaf edecek; adi istinaf mühleti iki aydır. Burada bu mühlet tatbik edilmez. Filvaki bir karar bizatihi mühletleri cereyan ettirmez. Bu mühletin tebliği lâzımdır. Çünkü burada zımnî bir red kararı mahiyetinde bulunan bir sükût muvacehesindeyiz. Sükût, tebliğ edile-

mez. Şu halde bu sahada mühlet, gayri muayyen olacaktır. Dört ay zarfında bir karar vermiyen idare, sarih surette hükmünü ita ve tebliğ etmedikçe, aleyhinde şûraya istinaf tarikile müracaata maruz kalır. (Şûra kararı, 7 Ağustos 1905 ilâh...)

Yukarda dört aylık mühletin idareye verilen talepnameye mukabil alınan makbuzun tarihinden itibaren cereyana başlamakta olduğunu gördük. Şayet idare, makbuz vermekten imtina edecek olur ise ne olacak? O halde idarenin müddeinin elinde makbuz bulunmadığından dolayı mühlet içinde olduğunu ispat edemeyeceği suretinde ihtiyaçta bulunması mesmu olamaz. (Şûra kararı, 26 Teşrinievvel 1917).

Diğer taraftan devlet şûrası, bu meselede (equipollent) ler kabul etmektedir: Müsted'i, mütekaddim talebinin irsal edilmiş olduğunu yalnız idare makbuzu ile değil, belki bu talebi muhtevi taahhütlü mektubun posta makbuzu ve buna terfik eden posta tesellüm makbuzu ile ispat edebilir. (Şûra kararı, 23 Mart 1920 ilâh...) Görülüyor ki devlet şûrası, bu müracaati teshil etmektedir. Meselâ dört ayın inkızasından evvel harekete geçen müsted'i istidasını mühletin inkızasından ve icap eden muamelelerin ifasından sonra tecdit edecek olur ise devlet şûrası, birinci kararı feshetmeksizin her iki istida hakkında aynı zamanda karar itasını tahtı hükme almıştır. (Şûra kararı, 28 Temmuz 1911). Daha iyisi var, istida verildiği vakit dört ay geçmemiş olup ta istinafen müracaat vukuu üzerine hüküm verildiği anda geçecek olursa istida gayri mesmu olmaz. (Şûra kararı, Temmuz 1918). Nihayet müracaat vukuu zamanında hüküm vermemiş olan nazır, devlet şûrası vasıtasile kendisine yapılmış olan tebligata cevaben karar istihracına müsait bir takım mütalealar serdedecek

olursa şûra, bununla iktifa ve esas mesele hakkında karar ita eder. (Hauriou). Hattâ Devlet Şûrası daha ileri giderek alâkadarı, nazır nezdinde veya diğer bir makam nezdinde itiraz etmiş olduğu karar bu aralık icra edilmiş ise, dört ay mühletin inkızasını beklemekten muaf bile tutar. Zira bu icra bir nevi red kararına muadildir ve çünkü alâkadarın menafiini aynı surette haleldar eylemektedir. (Şûra kararı, 16 Mart 1907).

II. İkinci şart. — Harekete geçmek lâzım olan vasıf

Müddeide bir mevcudiyeti kanuniyenin zarureti.

Evvelâ müsted'inin bir kanunî mevcudiyeti olmak lâzımdır. Bu keyfiyet kanun tarafından menedilmiş gayri caiz bir sıfatı bulunan cemiyet ve şirketleri hariçte bırakır. (Şimdiki kanun mucibince devlet memurları sendikaları, tanınmayan veya feshedilmiş olan dinî kongregasyonlar, doktorlarla eczacılar arasında teşkil edilmiş olan ticaret şirketleri ilâh..) Devlet Şûrası, birçok defalar bu suretle hüküm vermiştir. Meselâ memurlar sendikalar tarafından yapılan istinaflarda (Şûra kararı, 13 Kânunusani 1922 ilâh...).

Fakat Devlet Şûrası, ilân edilmemiş olmakla beraber memnu olmıyan ve kanun tarafından usulü dairesinde ve şeraiti sıhhati cami olarak tesis edilmiş oldukları kabul edildiği halde kendilerine bir hukukî şahsiyet verilmemiş olan cemiyetleri hariçte bırakacak derecede ileri gitmez. (Şûra kararı, 21 Mart 1919 ilâh..) Bu cemiyetlerin 1 Temmuz 1901 tarihli kanun ahkâmı mucibince “dava ikame edememeleri” onların muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaatta bulunmalarına mâni teşkil etmez.

.Kanun, bunların dava ikame etmelerini menetmekle hukukî şahsiyetten mahrum olan bu şirketlerin kollektiviteleri menfaatine tesise gayret etmek istedikleri hukukî kanun tariki ile tahakkuk ettirmelerine mâni olmak istemişti. Fakat Mösyö Riboulet'nin dediği gibi: “İdarî temyiz davası, onu ikame edenin hukuki ehliyetinin faaliyeti demektir.” (M. Riboulet),

Resmen teessüsleri kabul ve ilân edilmiş olan, hukukî şahsiyete sahip bulunan cemiyetler ulviyetle muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaatta bulunabilirler. (Şûra kararı, 21 kânunuevvel, 1906 ilh). Tesisleri caiz meslekî sendikalar da böyle olup bunlar hakkında hukukî içtihatlar pek mebzuldür. (Şûra kararı, 9 şubat, 1906 .. ilh) Hatta sendikalar, azalarının ferden yapabile «çekleri muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiası müracaatlarını yapabilirler. Ferdî dava ile kollektif dava içtima eder, bean şart ki İkincinin mevzuu sendika ve bir veya iki azasının hususî menafimi tatmin olmayıp “heyeti mecmuası itibarile derpiş edilen ve sendika tarafından temsil kılınan mesleğin müşterek menfaatinin himayesini temin etmek,, olmalıdır. (Paul Pic, ilh)

Meslekî sendikalar birlikleri, bu noktai nazardan, sendikalarla aynı ehliyete sahiptirler. (Şûra kararı, 19 kânunuevvel 1924).

Umumî eşhası maneviye de (departmanlar, nahiyeler, umumî müessesat), muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaatlarda bulunabilirler. (Şûra kararı, 7 haziran 1902).

Umumî meclisler ve belediye, umumî müesseselerin idarî komisyonları gibi İdarî heyetler de böyledir; her nekadark hukukî şahsiyet fikri bu meclisler ve makamların teşkilâtına yabancı ise de. (Şûra kararı, 16 temmuz 1897.) Filvaki

bu heyetler, meselâ kanunen muayyen ahvalden gayri ahvalde ve yine bu veçhile muayyen eşkâlden gayri şekiller altında bir departman veya nahiye meclisinin feshine, bunlara ait müzakerelerden birinin iptaline, içtima devrelerin den birisinin ilgasına., ilh müteallik karar veya kararnameler kendi imtiyazlarının haleldar olması halinde, bunlara karşı bu imtiyazları müdafaa etmek hakkına malikdirler. İdarî heyetler; bu halde, gayrikanunî bir surette azledilmiş veya başka bir muameleye maruz kalmış bir memur gibi müracaatta bulunmak hakkına malikdirler.

Hususî şahıslar da muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile sık sık müracaatta bulunurlar. Gayriehl olan şahısların kanunî mümessilleri olması tabîîdir.

Bir alâkanın mevcut olmasının zarureti.

Kanunun mevcudiyeti haricinde istinaf dava eden müddeinin tasarrufun feshinde bir alâkası olması lâzımdır. Bu alâkanın bir haktan mütevellit olması zarurî değildir.

Alâka nakdî olduğu gibi sadece manevî de olabilir. Birinci halde, mühim olması şart değildir. Nekadar ehemmiyetsiz olursa olsun, kâfidir. Manevî alâkaya, imtiyazlarını muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müdafaa eden müntahip heyetlerde tesadüf olunur. (Fıkrai sahifeye bak) Maaşlı olmıyan belediye reisi kendisinin gayrikanunî olarak azledilmesini natık olan karara itirazı bu kabildendir.

Hatta Devlet Şûrası, daha ileri gitmiştir: Şûra, umumî bir surette memurların ve cemiyetlerinin bu memurların ifa etmekte oldukları hizmetin faaliyeti üzerinde tesir icra edebilecek gayrikanunî tasarruflar ve ef'ale itiraz etmeleri hakkını tanımıştır. (Şûra kararı, 14 haziran 1921).. Müracaatın kabul edilebilmesi için hukukî içtihadın iste-

mekte olduğu alâkanın üç vasfı bulunmak lâzımdır: 1.— Bilâvasıta; 2.— Şahsî; 3.— Meşru.. (Hauriou .. ilh)

1. Alâka, bilâvasıta olmalı.

Bunun manası alâkanın tesadüfî ve ihtimali olmayıp halli olması demektir. Tasarrufun feshi, müddeinin halihazırdaki hakikî ve müsbet bir alâkasını tatmin etmelidir. Müracaatta bulunmak için kâfi olmıyan ihtimali alâkaya misal olmak üzere Mösyö Hauriou, bir mülk sahibinin müstakbel varisi olacak olan bir müddeiyi zikreder. Bu şahıs, tevarüs edeceğini ümit etmekte olduğu mülke ağır mükellefiyetler tahmil eden kararlara karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaat ve itirazda bulunamaz.

2. Alâka, şahsî olmalıdır.

Bu formül, müddeinin alâkasının umumî alâka ile karışmaması lâzımgeldiği manasınadır. Umumî ve gayrişahsî alâka ise idarenin dürüstane ve kanuniyet dairesinde hareket etmesinde menfaati olan bütün vatandaşlarda vardır. Umumî menfaatlerin mümessilleri vardır. Hususî şahıslar kendi davalarını, kanunen hassaten muayyen ahval haricinde., resmî vekâlet sahibi memurin ve sairenin davaları yerine ikame edemezler. Adlî sahada temyiz mahkemesi, umumî mürebbiler cemiyetlerinin ilk tedrisat muallimlerinin usullerini ve fiillerini haksız olarak muahaze ve sansore etmiş olan bir peskaposa karşı dava ikame etmelerini Teddeylemek suretile çok ileri gitmiş görünmektedir. Böyle bir mesele mevzuu bahsolacak olur ise Devlet Şûrasının bu kadar ileri gitmiyeceği zannolunur. Fakat meselâ sade bir nahiyenin sakini olmak sıfatı, müddeiye meselâ beledi-

ye reisinin bir sokağa meşhur bir muharririn ismini vermesi kararı gibi belediye makamâtından sadır olan akitlere karşı itiraz ve istinafta bulunmağa medar olacak derecede kâfi bir alâka verir mahiyette telâkki edilmemektedir. (Şûra kararı, 4 ağustos 1905). Umumiyetle denilebilir ki yalnız Fransız vatandaşı ve keza yalnız bir İdarî dairenin sakini sıfatı, müddeiyi bu sıfatla muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaatta bulunmağa mezun kılmağa kâfi gelecek derecede umumî alâkadan tefrik edilemez. (Şûra kararı, 22 mart 1901).

Aynen bir memur da kendisine tevdi edilmiş olan idari tasarrufları Şûraya arzedemez. Onun şahsî alâkası, umumi alâka ile karışmıştır. (Şûra kararı, 27 şubat 1914).

Fakat diğerleri ile aynı alâkaları olmıyan sekeneden mürekkep bir grup mevzuu bahsolar ise bunların müracaatları muteber olur. (Şûra kararı, 13 temmuz 1892) Bu meselede bir nahiye merkezinin değiştirilmesi mevzuubahis idi.

Bu meselede Devlet Şûrasının mukarreratını ilham eden hâkim fikir araştırılacak olur ise şu denilebilir ki Şûra, bir alâka müşterek alâka ile yani devlet, departman, nahiye .. ilh nin alâkaları ile karışmadığı takdirde bu alâkayı bilâvasıta ve şahsî olarak kabul eder; halbuki bilâkis müddei asıl umumî ve vatandaşların cümlesine şamil alâkadan başka bir alâka ileri sürmediği halde müracaati mesmu olmaz.

Bu pek geniş formül, Devlet Şûrasının sevkiyatlarını yapmakta oldukları istasyonun başka bir yere kaldırılma sına karşı o istasyon civarındaki tacirlerin müracaat ve itirazda bulunmalarını kabul etmesine müsaade bahşetmiştir. (Şûra kararı, 22 kânunusani 1892). Şûranın yine bir nahiye de mülk sahiplerinden birine o nahiye'nin bütün

mülk sahiplerini mutazarrır eden bir zabıta kararına itiraz etmesine mezuniyet vermesi de böyledir. (Şûra kararı, 28 mart 1885.) Keza Şûra, aile babası sıfatının bir şahsa mektep kasalarına müteallik belediye meclisi müzakeratının butlanını iddia etmek salâhiyetini bahşeylemekte olduğuna karar vermiştir. (Şûra kararı, 7 şubat 1922.)

Hatta Devlet Şûrası, nahiye sekenesinden herhangi birisinin umumî yollarda gazete satmak ve ilân etmek hususunu tanzim eden belediye kararına karşı muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaatta bulunması takdirinde bu müracaatın mesmu olacağım kabul etmiştir. (Şûra kararı, 19 mayıs 1899.) Filvaki bu halde bu şahsın menfaati umumî menfaatle karışmamaktadır. 29 temmuz 1881 tarihli kanunun temin etmiş olduğu gazete kolportaj hürriyeti yalnız kolportörlerle gazete tâbilerini alâkadar etmez. Her vatandaş bu hürriyetin vermekte olduğu kolaylıklardan dilediği neşriyatı tedarik etmek hususunda istifade etmek hakkına maliktir. Binaenaleyh bir İdarî tasarruf, bu hürriyeti tahdit ettiği zaman herkesin hakkı tanınmamış demektir.

Gayrikanunî bir intihap müeyyidesine karşı vukubulan müracaatı muhik göstermek için müntehip sıfatı kâfidir.

Bir meslek azasından olmak sıfatı, müddeiyi bu mesleğin serbestçe icrasına mâni olan İdarî tasarruflara itiraz etmek hakkını bahşeylemek için kâfidir. Meselâ bir caddenin kenarında mülkü olmak sıfatı, bir şahsa o caddede bir tramvay hattı tesis edilmesine ve işletilmesine müteallik olan İdarî tasarruflara karşı yapacağı müracaatların mesmu olması için kâfidir. (Şûra kararı, 4 şubat 1905 ilh).

Bu noktai nazardan bir departmanın veya bir nahiyenin mükellefi olmak hakkının ne gibi hukuk bahşedeceğini ileride göreceğiz.

Filvaki alâka müşterek olabilir: Meslekî sendikalar, ilân edilmiş şirketler, bu kabil menafî namına hareket etmektedirler. Maamafih burada şu ciheti tebeyyün etmek icap eder ki Şûranın hukukî içtihadında son zamanlarda memurlar cemiyetlerinin memurların menfaatlerine muzır mahiyetteki tasarruflara karşı davaya kıyıamları batisinde tahdidi bir tekâmül görülmüştür. Birkaç sene zarfında Devlet Şûrası, gayet vâsi mikyasta bu şerait altında meslekî cemiyetler tarafından yapılan müracaatları kabul etmiştir. (16 haziran, 1911). Fakat bazı kere gizli tutulması icap edecek ve âmmе hizmetlerinin hüsnü seyrini işkâl eyliyecek mahiyette olan bu gibi davaların tekerrürüne mâni olmak için ilk kararlarım ilham etmiş olan fikri tasrih ve tahdide mecbur olmuştur. Meselâ Devlet Şûrası, memurların mesleğin nizamnamei esasisini ihlâl eden nizamî tasarruflara itiraz etmelerini kabul etmekle beraber (Şûra kararı, 16 haziran 1922) hususî bir memuru istihdaf eden ferdî tasarruflara itirazlarım kabul etmemektedir. Bu hak yalnız o memurundur. Yalnız cemiyet dava esnasında, alâkadar isterse onu müdafaaten müdahale edebilir. (Şûra kararı, 17 şubat 1922.)

Devlet Şûrası, aynı zamanda hareket eden veya müdahale eyliyen cemiyetin, hususî olmasını, yani bir sınıf memurlara mahsus bulunmasını ister. Meselâ, muhtelif merkezî idarelerin bir araya gelmesinden müteşekkil bir memurlar umumî cemiyetin müracaatım dinlemez. (Şûra kararı, 14 mart 1924)

Şahsî alâka mevcut olunca, itiraz olunan tasarruf bu esnada tamamile icra edilmiş olsa ve binaenaleyh bilâhare feshi hükümsüz ve manasız kalsa bile, müracaat mesmu olur: Müddeinin, hatta geç te olsa, kendisini zarardide etmiş

dan dolayı, müracaat mesmu olmaz. Filvaki bu takdirde müracaatçının şahsı değildir, belki nahiye, şehir veya bütün camiadır. Bunların ise kendi namlarına hareket etmek salâhiyetini haiz mümessilleri vardır.,,

Belediye tasarruflarının mafevk makam tarafından kontrolü ve intihap heyetine nahiyenin temsilini değiştirmesine müsaade bahş olan siyasî vesait, o devirde bu sahada kanuna riayeti temin için kâfi vasıtalar addediliyordu. Fakat ne intihap rejiminin, ne de idari silsilei meratıp prensibinin iyi bir idarenin mükemmel birer zımanı olmadıkları pek az sonra anlaşıldı; ve Devlet Şûrası, yavaş yavaş nahiye mükelleflerine muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaat kapılarını açmağa başladı. Devlet Şûrasının bunu yapması için, eski kararnamelerin esaslarını mahsus bir surette değiştirmeye lüzum kalmaksızın, Devlet Şûrası huzuruna çıkmak için zarurî bir pasaport olan mükelleflerin “bilâvasıta ve şahsî alâkalarını tanımak kâfi geldi. Gitgide bu kabil bir alâka talebi muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile müracaata ait hukukî içtihatta tamamilen hukukî bir şart değil, belki müracaatın ciddî olup olmadığı anlamağa medar olacak bir tedbir olarak telâkki edilmeğe başla midir. Bu hal, Devlet Şûrasının bugün vâsi bir camianın bütün azasına şamil müşterek bir menfaat veya alelâde manevî bir menfaat ile iktifa etmekte olmasını izah eder.

Bidayette Devlet Şûrası, alelâde mükelleflerin gerek prefektür meclisinde gerek bilâhare Şûrada belediye meclislerinin hukukan keenlemyekün olan yani ya muayyen kanunî vazifeyi tecavüz veya kanunu ihlâl ile şaibedar bulunan müzakeratına itiraz etmek haklarını tanımaktan imtina etmiş idi. (5 nisan -1884 kanunu.) Fakat belediye kanununda bir çatlak vardı ve nihayet alelâde mükellefin müracaatı o çatlaktan içeri girmeye muvaffak oldu. Fil-

vaki hukukan keenlemeyekün olan değil, müzakere edilen işte alâkadar azanın iştirakile yapılmış olmak hasebile feshi kabil bulunan müzakereler mevzuu bahsolduğu takdirde 66 ncı madde, alelaide mükelleflere bu müzakerata prefektür meclisi huzurunda itiraz etmek hakkını bahşediyordu. 67 nci madde filhakika prefeenin kararına itiraz edebilecek şahıslar arasında mükellefleri tayin ve tahsis etmiyordu; yalnız “alâkadar taraflar,, dan bahsediyordu. Fakat birinci derecede kazaya hakkı olmamaları mantikî olamazdı. Binaenaleyh Şûra mükelleflerin müracaatlarını reddeden prefektür meclisleri mukarreratına karşı Şûrada istinafta bulunmak hakkını bahşetmiştir. (Şûra kararı, 22 kânunusani, 1886).

Devlet Şûrası, uzun müddet daha ileri gitmekten imtina etmiştir. Laferriere, bu faraziyyede mükellefin davasını izah edebilmek için onun bizzat kendi namına değil, nahiye namına hareket etmekte olduğunu farzetmek ve doğru ol maktan ziyade mahirane olan bir mukayese ile bu hali, 136 maddede münderiç hale takrip ve temsil eylemek neticesine varır. Bu son halde mükellef, prefektür meclisinin vermiş olduğu mezuniyete istinaden, nahiyyeye ait olup belediye makamının ihmal etmiş oldukları bir davayı ikame eder. Maamafih belediye meclisinin feshi kabil bir müzakeresine itiraz eden bir mükellefin umumî menfaat nâmına hareket etmekte olduğu söylenebilir ise de ikame etmiş olduğu davada nahiyyeyi temsil etmekte olduğu söylenilemez. Bu noktaya vâsıl olunca, hukukî içtihad metinlerle mütenakıs bir hale gelmese bile mantığa muhalif olur. Filvaki alelaide feshi kabil olan müzakerelerin bir mükellef tarafından Devlet Şûrasının sansürüne arzedilmesi ve sonra aynı müdafiiin daha cezrî bir noksan ile malûl olan hukukan tamamen batıl müzakereler hakkında Şûraya müracaat edememesi nasıl kabul olunabilir?

Beklenen tahavvül, 1901 senesinde vukua geldi. (Şûra kararı, 21 mart 1901). Şûra, diyor ki: “İtiraz edilen müzakerenin mevzuu, Olmeto nahiyesi bütçesine bir masrafın kayıt ve ithali olduğunu; bu nahiye'nin mükelleflerinden olan müstedilerin, mükellef olmaları sıfatile, bu müzakereyi hukukan batıl ilân ettirmekte alâka ve menfaatleri olduğunu ve binaenaleyh bunların 5 nisan 1884 tarihli kanun 65 inci maddesi mucibince alâkadar taraflar olduğunu nazarı itibara alan Devlet Şûrası....,,

Filhakika bu karar, asıl muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılan bir müracaat dolayisile verilmiş bir karar değildir: Mesele, evvelâ prefektür meclisi huzurunda fesih talebi için yapılmış olan bir müracaat idi ve Devlet Şûrası bunu yalnız istinaf tarikile müracaat vukuunda rüiyet edilebilir idi. Fakat biraz sonra Şûra, daha büyük bir vuzuh ve sarahatle, nahiye namına akdedilmiş olan medenî hukuktan bir mukavelenameye müteallik belediye meclisi müzakeresini tasvip eden usulüne gayrimuvafık İdarî bir tasarruf ve cibayete karşı vukubulan bir itiraz dolayisile aynı kaideyi ilân etmiştir. (Şûra kararı, 29 kânunuevvel 1905 ..) Petit kararnamesi diyor ki: “Mükelleflerin nahiye'lerin emvalini idare ve temşiyetine müteallik olan İdarî vesayet ef'alinin kanunun tayin etmiş olduğu şerait dahilinde ifa edilmesi ile şahsan alâkadar olduklarını nazarı itibara alan Şûra.....,,

Ertesi seneden itibaren Paris Belediye Meclisinin, 5 nisan 1884 tarihli kanun ahkâmı ile idare edilmeyen müzakeratından kanuna mugayir olanları aleyhine muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile vukubulan müracaatlar dolayisile Şûra, mükelleflerin açacakları davaların mesmuiyetini tanımıştır. (Şûra kararı, 6 nisan 1906 .. ilh) Bu kararların en esaslı esbabı mucibesi, Petit kararnamesinde

münderiç esbabı mucibenin hemen hemen aynıdır. Devlet Şûrası, bu kararnamelerden beri, birçok defalar ve şayanı dikkat şekilde tatbik etmiştir. (Bilhassa 2 haziran 1911 tarihli kararnameye müracaat ilh)

Hukukî içtihad, bu salahiyyeti pek az sonra departman mükelleflerine de teşmil etmiştir. (Şûra kararı, 27 kânunusani 1911, ilh). Fakat Devlet Şûrası, şimdiye kadar Fransız mükellefi sıfatının bir hususî şahsa devletin malî işlerini alâkadar eden usulsüz İdarî tasarrufları, muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile, tenkit etmek salâhiyyetini bahşetmekte olduğunu kabul etmek istememiştir. Şûra, diyor İki: “Mükelleflerin ister nahiyelere, ister departmanlara ait olsun malî işler üzerinde akisler hasıl eden İdarî tedbirlerin feshini talep etmek salâhiyyetine malik olmadıklarını nazarı itibara alan Şûra.., (Şûra kararı, 25 haziran 1920 ... ilh).

Mükellefler tarafından nahiyeler namına yapılan müracaatlar.

5 nisan 1884 tarihli kanunun 123 üncü maddesi, “nahiyenin vergi defterine kayıt ve teşçil edilmiş olan her mükellef, prefektür meclisinin ruhsat ve mezuniyeti ile ve masarîf ve zarar ve ziyam kendisine ait olmak üzere nahiyeye veya nahiyenin mülhakatına ait olduğu iddiasında bulunup ta bu nahiyenin mütekaddim müracaata rağmen ikame etmekten imtina veya ikame etmesini ihmal eylemiş olduğu davaları rüiyet etmek hakkına maliktir., demektedir. (Lafferriere, cilt 2, sahife 440). Nahiyenin veya mülhakatının davaları arasında muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapılacak müracaatlarda bulunabilir. Binaenaleyh mükellefin bu camialar namına, yukarıdaki kanunî madde mu-

cibince, bu kabil bir müracaatta bulunmağa hakkı vardır. Fakat mükellef, kendi namına hareket ettiği zaman mezuniyet istihsaline mecbur olmadığı halde nahiye namına muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile yapacağı müracaatta evvelbeevvel prefektür meclisinden mezuniyet alması icap eder. Diğer taraftan bir departmanın, bir umumî müessesenin veya devletin mükelleflerinden birinin bu camialar namına harekete geçmesine müsaade bahşolan hiçbir kanunî hüküm yoktur. 5 nisan 1884 tarihli kanunun 23 üncü maddesinin menşedeki hükmü nahiye mükelleflerine münhasırdır.

3. Alâka, meşru olmalıdır.

Mösyö Hauriou, meşru menfaati, şu suretle tarif ediyor: “Alâka, alâkadarı idare ile karşı karşıya bulunduran muayyen hukukî bir vaziyetten mütevellit olmalıdır., Buna aşağıdaki hallerde tesadüf olunur:

a. — Alâka, şahsın idareye karşı ileri sürebileceği müktesep bir haktan istihraç edildiği takdirde (mülk sahibinin ve tacirin hukuku bu nevidendir).

b. — Alâka, kanunun alâkadara vermiş olduğu imtiyazlardan mütevellit olduğu takdirde.. İdarî meclisler azalarına ait olan imtiyazlar gibi (belediye-meclisi, umumî meclis..) bu eşhasın haiz oldukları vekâletten dolayı mazhar oldukları imtiyazatı ihlâl eden e’al ve tasarruflara muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile itiraz etmeleri tabiidir. (Şûra kararı, 1 mayıs 1903)

c. — Alâka, idarenin alâkadarı hususî bir vaziyete koyan mütেকaddim bir takım kararlarından mütevellit ise (bilâvasıta rüsüm defterine teşçil edilmiş olan mükellefin,

bir işe tayin edilmiş olan memurun, teşkil edilmiş bir müntehibin vaziyetleri gibi).

Şurası dikkate şayandır ki bu halde alâkadarın müracaatta bulunmakta meşru bir alâka ve menfaati vardır; idarenin mütekaddim mukarreratı, kelimenin hakikî mana sile, ona bir hak değil, alelade bir ümit vermiş olsa dahi: Bir ihale muamelesine iştirak etmiş dan bir talibin vaziyeti böyledir ve bu talep ihaleyi tasvip eden İdarî tasarrufa itiraz edebilir. (Şûra kararı, 21 mart 1890 .. ilh) Bir müsabaka veya bir imtihana giren namzetin vaziyeti de keza böyledir. Bu namzet, müsabaka neticelerini resmen tastik eden karara itiraz edebilir. (Şûra kararı, 10 temmuz 1908) Fakat kendisine ya şu veya bu İdarî tasarrufun kanuniyetini tenkit etmek hakkını veya hakikî ve meşru şahsî bir alâkayı bahşeden mütekaddim bir hukukî vaziyette bulunmıyan şahsın müracaatları mesmu olmaz. Bu mesele hakkında Laferriere diyor ki: “O kadar umumî ve o kadar gayrişahsî bir takım İdarî tasarruflar mevcuttur ki bunlar muayyen kanunî vazifeyi tecavüzle şaibedar oldukları takdirde bunlara hangi tarafın itiraz edebileceğini tayinde pek ziyade güçlük hissedilir. Meselâ bir umumî hizmetin seyrini tayin eden, bu hizmetin faaliyeti için madun memurların takip edecekleri kaideleri çizen ve fakat idareye yabancı eşhasa hitap eden hiçbir emri ihtiva etmiyen nizamnameler bu kabildendir. Bu nizamnameler, ademi salâhiyetle veya şekle ait noksanlarla şaibedar olsalar dahi bunlara karşı Devlet Şûrasında itiraz edilebilmesi şüphelidir. Filvaki bu itirazı kim yapacak? Ne alelâde vatandaşların ne de alâkadar servis memurlarının inkâr olunan kanuniyetin ne nim resmî müdafii ve ne de silsilei meratip itibarile daha yüksek bir memurun sansürleri olmak salâhiyetine malik olamıyacakları zannolunur. İşte Devlet Şûrası, üniforma-

larını ve Rütbelerinin alâmetlerini tayin ve tesbit eden harbiye nazırına karşı askerlerin serdetmiş oldukları itirazları reddetmiştir. (Şûra kararı, 13 teşrinisani 1885).

III. Üçüncü şart. — Müracaatın şekli ve mühletleri

A. Müracaatın şekilleri.

Devlet Şûrasına yapılacak bütün müracaatlar tatbiki kabil olan umumî kaideye göre muayyen kanunî vazifeyi tecavüz iddiasile Şûraya yapılacak müracaatlar bir istida ile yapılır. İstida, tahrirî olmalıdır. Ya doğrudan doğruya Şûra umumî kâtipliğine verilir veyahut posta ile yine oraya gönderilir. Müddei, bu rasimeyi bizzat kendisi ifa edebilir. Bir Devlet Şûrası avukatının vekâletine, 2 teşrinisani 1864 tarihli kararnameden beri, artık lüzum kalmamıştır. Bu kanunî hüküm, 17 nisan 1906 tarihli kanunun dördüncü maddesi ile ipka edilmiştir.

İstida, davanın bütün hâdiselerini, müracaat esbabım teşrih ve izah ve müstedinin mütalaâtını, tarafeynin isim ve ikametgâhlarını ve ileri sürülecek evrakı müsbitenin neler olduğu hususunu ihtiva etmeli ve bu evrak istidaya merbut bulunmalıdır. (22 temmuz, 1806 kararnamesi, madde 1 .. ilh)

İtiraz olunan kararın bir suretini de ihtiva edebilir. Alâkadar idarenin bu sureti vermekten imtina etmesi hali de vardır. O zaman müstedi istidasında veya sonra da tevdi edeceği mütaleanamesinde nazırın bu sureti kendisine tevdi etmesini istemelidir. (Şûra kararı, 20 şubat 1914 ilh)

— Arkası var —

Çeviren:

İbrahim Âli Erberk